

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Realizace Programu rozvoje venkova České republiky

The Implementation of the Rural Development Programme of the Czech Republic

Student: Bc. Bohumila Kubíková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Eva Poledníková

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Bohumila Kubíková**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210T004 Eurospráva

Specializace: 00 Eurospráva

Téma: **Realizace Programu rozvoje venkova České republiky**
Implementation of the Rural Development Programme of the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretická východiska podpory rozvoje venkova v EU
3. Politika rozvoje venkova v České republice
4. Implementace Programu rozvoje venkova České republiky
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

PĚLUCHA, Martin. *Venkov na prahu 21. století*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012. 319 s.

ISBN 978-80-87197-49-3.

TOMŠÍK, Karel. *Vývoj a perspektivy evropského venkova*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 208 s.

ISBN 978-80-7357-495-6.

EUROPEAN COMMISSION. *Rural Development in the EU - Statistical and Economic Information - Report 2012*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. 382 s.

ISBN 978-92-79-27301-8.

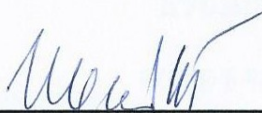
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Poledníková**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně. Přílohy č. 1–5 jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 21. dubna 2014

.....

Bc. Bohumila Kubíková

Poděkování za odborné vedení a věnovaný čas své vedoucí diplomové práce paní Ing. Evě Poledníkové a aktuální informace včetně věcných připomínek panu ing. Josefovi Taberymu.

Obsah

1 Úvod	5
2 Teoretická východiska podpory rozvoje venkova v EU	7
2.1 <i>Vymezení venkovských oblastí v EU .....</i>	7
2.1.1 Regiony NUTS	8
2.1.2 Metodologie vymezení venkovských regionů dle OECD	9
2.1.3 Metodologie vymezení venkovských regionů dle Eurostatu	11
2.2 <i>Základní aspekty venkovského prostoru v EU .....</i>	12
2.3 <i>Podpora rozvoje venkova v kontextu Společné zemědělské politiky EU .....</i>	14
2.3.1 Vývoj Společné zemědělské politiky EU	14
2.3.2 Strukturální změny v evropském zemědělství	16
2.3.3 Hlavní reformy Společné zemědělské politiky v 80. a 90. letech 20. století	19
2.3.4 Formování politiky rozvoje venkova	21
2.4 <i>Politika rozvoje venkova v EU v období 2007–2013 .....</i>	24
2.4.1 Strategické směry Společenství pro rozvoj venkova 2007–2013	25
2.4.2 Nařízení rady (ES) č. 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD	28
2.4.3 Finanční rámec politiky rozvoje venkova na období let 2007–2013	29
2.5 <i>Politika rozvoje venkova EU v období 2014–2020 .....</i>	30
2.5.1 Finanční rámec politiky rozvoje venkova na období let 2014–2020	32
3 Politika rozvoje venkova v České republice	34
3.1 <i>Základní charakteristiky českého venkova .....</i>	34
3.2 <i>Strategické plánování rozvoje venkova v podmínkách České republiky .....</i>	38
3.3 <i>Podpora českého venkova v rámci Společné zemědělské politiky .....</i>	40
3.4 <i>Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007–2013 .....</i>	42
3.5 <i>Program rozvoje venkova ČR na období 2007–2013 .....</i>	43
3.5.1 Prioritní osy Programu rozvoje venkova ČR	44
3.5.2 Finanční plán Programu rozvoje venkova ČR dle jednotlivých os	48
3.5.3 Součinnost Programu rozvoje venkova ČR s politikou soudržnosti 2007–2013	49
3.5.4 Orgány pověřené prováděním Programu rozvoje venkova	50
3.6 <i>Celostátní síť pro venkov .....</i>	51

3.7 Program rozvoje venkova ČR na období 2014–2020	52
4 Implementace Programu rozvoje venkova České republiky	54
4.1 Proces administrace žádosti o dotaci v rámci Programu rozvoje venkova ČR	54
4.2 Hodnocení a monitoring Programu rozvoje venkova ČR	57
4.3 Zhodnocení implementace Programu rozvoje venkova ČR.....	59
4.3.1 Finanční realizace Osy I.....	61
4.3.2 Finanční realizace Osy II	66
4.3.3 Finanční realizace Osy III	70
4.3.4 Finanční realizace Osy IV	75
4.3.5 Finanční realizace Osy V	78
4.4 Souhrnné zhodnocení implementace Programu rozvoje venkova	81
4.4.1 Realizace Programu rozvoje venkova dle os od roku 2007 do 31. 1. 2014.....	81
4.4.2 Finální realizace Programu rozvoje venkova dle opatření od roku 2007 do 31. 1. 2014	83
4.4.3 Finální realizace Programu rozvoje venkova dle realizovaných projektů od roku 2007 do 31. 12. 2012	84
4.5 Politika rozvoje venkova 2014–2020	87
5 Závěr	90
Seznam použité literatury	93
Seznam zkratk	100
Seznam tabulek a grafů	102
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....	104
Seznam příloh	105
Přílohy	

1 Úvod

V souvislosti s potřebami kladenými na trvale udržitelný rozvoj dochází napříč zeměmi Evropské unie ke změně přístupu k problematice zemědělství a venkova. Zemědělství již nelze vnímat pouze jako sektor ekonomiky na produkci potravin, ale především také jako prostředek tvorby a ochrany přírodní krajiny, která hraje důležitou roli v rozvoji venkovských oblastí. Politika rozvoje venkova, jež je nástrojem pro řešení problémů venkova a jejich obyvatel, musí tudíž zohledňovat veškeré socioekonomické aspekty zemědělství v Evropské unii, jehož váha postupně klesá. Na významu nabývají venkovské oblasti, které jsou v mnoha případech klasifikovány jako opak oblastí městských, neboli strukturálně slabé a zranitelné vyžadující politickou ochranu. Význam rozvoje venkova se zvyšuje také z toho důvodu, že v Evropské unii představují venkovské oblasti 91 % rozlohy a žije v nich téměř 56 % obyvatel, kteří se potýkají s problémy nezaměstnanosti, nedostatečné úrovně příjmu, migrace mladých a vysoce kvalifikovaných obyvatel a stárnutí obyvatelstva. Zkusme si položit otázku, jak dosáhnout vyváženého, transparentního a etického rozvoje tak, aby nedocházelo k prohlubování regionálních rozdílů a venkovské oblasti nezaostávaly za centry společnosti, ekonomiky, ale také za centry znalostí a poznatků?

Cílem diplomové práce je zhodnotit realizaci Programu rozvoje venkova České republiky v programovacím období 2007–2013 na základě analýzy finančního a věcného pokroku. Základní hypotézou diplomové práce je, že realizace Programu rozvoje venkova České republiky přispívá ke zlepšení života obyvatel na venkově.

Teoretická část diplomové práce je založena na využití deskriptivního přístupu, jenž je založen na empirickém rozboru již existujících systémů. V praktické části diplomové práce jsou využívány metody analýzy a syntézy a také komparativní metoda, která umožní zhodnotit realizaci Programu rozvoje venkova České republiky jak na úrovni jednotlivých os, tak také na úrovni daných opatření.

Diplomová práce je rozčleněna do tří obsahových kapitol. První teoretická kapitola pojednává o evropském venkově, vývoji problematiky podpory rozvoje venkova na úrovni Evropské unie, zejména také o přístupech k členění venkovských oblastí napříč Evropskou unií. Uvádí základní milníky vývoje Společné zemědělské politiky, které se staly strategickými pro vznik politiky rozvoje venkova a základní rysy politiky rozvoje venkova v programovacím období 2007–2013 na úrovni Evropské unie včetně směřování politiky rozvoje venkova po roce 2014.

Druhá obsahová kapitola představuje politiku rozvoje venkova na úrovni České republiky, zaměřuje se na analýzu českého zemědělství od vstupu do Evropské unie po současnost, význam strategického plánování pro český venkov a jeho implementaci. Poměrná část této kapitoly je věnována strategickým dokumentům, které byly nezbytné pro implementaci politiky rozvoje venkova v České republice prostřednictvím Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova. Jedná se především o Program rozvoje venkova, jehož absence by neumožnila realizovat projekty spolufinancované Evropskou unií. V souvislosti s tímto dokumentem jsou v práci uvedeny základní oblasti podpory jednotlivých prioritních os, finanční rámec, institucionální zajištění programu a základní informace o Programu rozvoje venkova ČR 2014–2020.

Třetí obsahová kapitola diplomové práce je věnována hodnocení realizace Programu rozvoje venkova v České republice v programovacím období 2007–2013. Kapitola pojednává o problematice procesu získávání dotací z Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova a hodnocení a monitorování Programu rozvoje venkova na úrovni České republiky včetně faktorů, které brání komplexnímu zhodnocení dopadů realizace na ekonomiku a životní prostředí. Stěžejní část kapitoly je soustředěna na zhodnocení realizace Programu rozvoje venkova v České republice, jenž je založeno na analýze věcného a finančního pokroku na úrovni jednotlivých os a opatření. Závěr kapitoly obsahuje komplexní zhodnocení včetně nastavení politiky rozvoje venkova po roce 2014.

Diplomová práce vychází z odborné literatury, sekundární legislativy Evropské unie, strategických a programových dokumentů Evropské unie a České republiky, odborných časopisů a interních materiálů Ministerstva zemědělství České republiky. Neméně důležitými zdroji byly také internetové stránky institucí a úřadů, které se problematikou rozvoje venkova zabývají. Jedná se zejména o Ministerstvo zemědělství ČR a Státní zemědělský a intervenční fond.

2 Teoretická východiska podpory rozvoje venkova v EU

Podpora ekonomických aktivit na venkově byla v Evropské unii (EU) uplatňována na základě diferencovaného přístupu k jednotlivým regionům, které se hierarchicky kategorizovaly a staly se základem pro uplatňování politiky soudržnosti. Pělucha a Bednaříková (2008) uvádějí, že v období 2000–2006 byla problematika rozvoje venkova integrální součástí politiky soudržnosti, přičemž hlavní cíl představoval zvyšování konkurenceschopnosti venkovského prostoru a atraktivitu venkovských oblastí za účelem stabilizace jejich obyvatel, přílivu investičního kapitálu a celkového zvýšení výnosnosti. V souvislosti s globalizovanou ekonomikou a rostoucími požadavky spotřebitelů na kvalitu došlo ke změnám, které se týkají také venkovského prostoru. EU poukázala na skutečnost, že zemědělská a venkovská politika hraje v soudržnosti území významnou úlohu. V roce 2000 proběhla důležitá reforma, jež vedla ke změnám způsobů implementace dílčích politik EU a rozvoj venkova se stal součástí II. pilíře Společné zemědělské politiky (SZP) společně s politikou ochrany životního prostředí a úplně se vyčlenil z politiky soudržnosti EU. Dle Binka et al. (2011, s. 9) představují venkovské oblasti **91 % území EU** (k 10. 5. 2011) a žije v nich téměř **56 % obyvatel**. Tato data sama o sobě činí z rozvoje venkova politiku prvořadého významu.

2.1 Vymezení venkovských oblastí v EU

Jak uvádí Pělucha (2006), venkovské oblasti jsou charakteristické svými jedinečnými kulturními, hospodářskými a sociálními vazbami, krajinnou rozmanitostí a dalšími specifikami, které určují potenciál pro další rozvoj. Charakter krajiny v EU ovlivňují výrazně venkovské oblasti, jejichž specifickou vlastností je výrazný podíl pokrytí lesy a zemědělskou půdou. Nutno poznamenat, že váha zemědělství v současné době postupně klesá, a proto politika rozvoje venkova musí obsahovat veškeré socioekonomické oblasti venkovského prostoru. Problematika rozvoje venkova se dostává do popředí také z toho důvodu, že venkovské oblasti zaostávají za oblastmi městskými, ať už v úrovni příjmů či zaměstnanosti, v nízké hustotě obyvatelstva, v migračním deficitu mladých a vysoce kvalifikovaných lidí. Tyto oblasti zaostávají rovněž díky nízkému aglomeračnímu potenciálu, nedostatku lidského kapitálu a díky nízké vybavenosti infrastrukturou. Na významu však získává environmentální potenciál.

Venkovské lokality lze charakterizovat jako opak oblastí městských, přičemž nejpoužívanějším kritériem klasifikace venkovských a městských oblastí je **hustota obyvatelstva**, přestože může být tento ukazatel nepřesný. Venkovské oblasti mohou být charakterizovány jako venkovská krajina, jež zahrnuje vesnice a malá města. V současnosti dochází ke zvyšování podílů obyvatelstva žijících na venkově, jejichž příjmy nejsou pouze ze zemědělské činnosti. Z tohoto důvodu nelze ztotožňovat venkov se zemědělstvím, jak tomu bylo dříve. Další klasifikace venkovských oblastí vychází ze sociálně-prostorové či sociálně-popisné terminologie, přičemž mezi popisné charakteristiky řadíme například zaměstnanost, populaci či využití půdního fondu. V opačném případě socio-kulturní charakteristiky se soustředí zejména na prostředí, ve kterém lidé žijí.

Dle Evropské komise (2012a) jsou venkovské oblasti v zemích EU analyzovány po několik desetiletí, avšak je nutno zmínit, že v EU doposud **neexistuje jednotná definice** venkovských oblastí. Jednotlivé členské státy využívají ke klasifikaci venkova vlastní definice, které se v mnoha případech výrazně podobají. Mezi hlavní důvody neexistence jednotné definice v rámci EU patří zejména různé vnímání toho, co lze považovat za venkovské oblasti a co nikoli, problém shromáždění relevantních statistických informací a stanovení jednotného kritéria, které by bylo možné označit za všeobecně platné. V současnosti se EU opírá o dvě metodiky vymezení venkovských oblastí, a to o metodiku vyvinutou *Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for European Cooperation and Development, OECD)* a *Evropským statistickým úřadem (Eurostat)*. Pro statistické účely je ve všech případech využívána *Nomenklatura územních statistických jednotek (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques, NUTS)*. Výše uvedené metodiky jsou předmětem další části práce. Stejně jako existuje několik definic a klasifikací venkova, tak se lze setkat také s několika přístupy k vymezení pojmu *venkovský region*. Nejčastěji se venkovské regiony klasifikují na základě přírodních podmínek, které jsou dle Tomšíka (2009) základem pro stanovení přírodních regionů. Regiony lze také determinovat na základě historického vývoje, politického členění a mnoha dalších faktorů.

2.1.1 Regiony NUTS

Základem pro vymezení venkovských a městských oblastí v rámci EU je NUTS. Tato klasifikace byla zavedena Eurostatem v roce 1988 pro potřeby jednotné unifikované struktury územních jednotek. Charakteristika a specifika takto vymezených regionů jsou základem regionální politiky EU. Členění dle NUTS je rovněž základem pro vymezení venkovských

oblastí, avšak politika rozvoje venkova není s takto uplatňovaným regionálním přístupem naprosto identická, jelikož se v rámci jednoho regionu lze setkat s poměrně výraznými diferencemi. Dané tvrzení znamená, že mnohdy jsou ve venkovských regionech zastoupena městská sídla a naopak. Klasifikace je založena na kritériu počtu obyvatel, od něhož se odvíjí tříступňová úroveň:

- NUTS I – 3 000 000 – 7 000 000 obyvatel,
- NUTS II – 800 000 – 3 000 000 obyvatel,
- NUTS III – 150 000 – 800 000 obyvatel.

Nižší úrovně územního členění jsou od 1. 1. 2008 označovány jako LAU 1 a LAU 2 (dříve také NUTS IV a NUTS V). Tyto jednotky splývají s místními administrativními jednotkami. LAU 1 nejsou definovány ve všech státech a LAU 2 korespondují s nejnižšími administrativními jednotkami (většinou obce). V roce 2003 byly zásady jednotné metodiky tvorby evropské klasifikace NUTS vydány formou závazného *nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003, o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS)* (Kašparová, Půček et al., 2009).

2.1.2 Metodologie vymezení venkovských regionů dle OECD

Vymezení venkovských regionů je dle OECD založeno na podílu obyvatelstva, které žije na území s **hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km²** (Tomšík, 2009). Kašparová, Půček et al. (2009), dále uvádí, že tato metodologie je využívána Evropskou komisí, zejména také Eurostatem. Venkovské oblasti dle metodiky OECD jsou definovány na dvou úrovních, a to na lokální a regionální.

Na úrovni *lokální* (LAU 2/NUTS V) je venkov definován jako sídla s hustotou osídlení menší než 150 obyvatel/km².

Oblasti na úrovni *regionální* (NUTS II, NUTS III), jsou dále rozděleny do tří kategorií:

- *převážně venkovské regiony* – v případě, kdy více než 50 % obyvatelstva žije ve venkovských obcích, tedy v komunitách s méně než 150 obyvatel/km²,
- *výrazně venkovské regiony* – situace, kdy 15 – 50 % populace žije ve venkovských obcích,

- *převážně městské regiony* – v rámci této skupiny žije ve venkovských obcích méně než 15 % populace¹.

Tomšík (2009) podotýká, že použití této klasifikace nebývá vždy optimální z důvodu přizpůsobování se nebo nahrazování jinými přístupy. Naopak Pělucha (2012) konstatuje, že výhodou tohoto způsobu vymezení venkova je zejména jednoduchost metodiky, která vychází z jednoduchých statistických výpočtů, jež jsou získávány z pravidelně sledovaných dat na úrovni stejnorodých územních jednotek. Tato metodika umožňuje mezinárodní srovnání a je v současnosti jedinou mezinárodně uznávanou typologií venkova. Vymezení převážně venkovských, převážně městských a výrazně venkovských regionů NUTS III v EU-27 dle metodiky OECD v roce 2010 je uvedeno v příloze 1.

V roce 2005 došlo k přijetí dodatkových změn, jež zohledňují vliv městských center v rámci regionů. „Pokud se v převážně venkovské oblasti vyskytuje městské centrum s více než 200 000 obyvateli, které nepředstavuje méně než 25 % obyvatel regionů, je region překlasifikován na výrazně venkovský a dále pokud se ve výrazně venkovském regionu vyskytuje městské centrum s více než 500 000 obyvateli, které nepředstavuje méně než 25 % populace regionu, je region překlasifikován na převážně městský“ (Tomšík, 2009, s. 36).

Matoušková (2011) uvádí, že v roce 2010 na základě dohody v Evropské komisi byla vytvořena nová typologie venkovských oblastí, založená na síti buněk o rozloze 1 km². Místní úroveň obcí v nové typologii používá pravoúhlou síť vytvořenou ze statistických dat nebo agregací dat těchto vymezených buněk. Pro účel vymezení městských oblastí jsou dána kritéria, mezi která patří: nutnost výběru buněk s hustotou zalidnění větší než 300 obyvatel/km² a vybírá se pouze takové seskupení buněk, pro které je rozhodné osídlení s více než 5 000 obyvateli. Na základě takto vymezených městských oblastí, jsou všechny ostatní lokality považovány za venkovské. Ze statistického setření dle této metodiky vyplynulo, že 32 % obyvatel EU žije ve venkovských rastrových buňkách a bylo dokázáno, že oproti metodice OECD došlo k lepšímu rozmístění, přičemž vzrostl počet venkovského obyvatelstva v hustě osídlených zemích a snížil se počet venkovského obyvatelstva v řídko osídlených zemích.

Na základě podílu obyvatelstva ve venkovských rastrových buňkách na úrovni NUTS III jsou stanoveny tři typy regionů: *převážně městské regiony* jsou charakteristické

---

¹ Dle Pěluchy (2012) jsou jednotlivé typy regionů klasifikovány na venkovské regiony, přechodné regiony a městské regiony. Hranice počtu obyvatel a hustoty zalidnění jsou totožné s rozdělením dle Kašparové, Půčka et. al. (2009).

podílem obyvatelstva ve venkovských rastrových buňkách menším než 20 %, dále je-li podíl obyvatelstva ve venkovských rastrových buňkách mezi 20 % – 50 % jedná se o *smíšené regiony* a v případě, že je ve venkovských rastrových buňkách podíl obyvatelstva větší než 50 %, jsou tyto regiony klasifikovány jako *převážně venkovské*. Vymezení převážně městských, smíšených a převážně venkovských regionů NUTS III v EU v roce 2010 dle metodiky Evropské komise je uvedeno v příloze 2.

Evropská komise (2012a) uvádí, že tato nová metodologie aplikována na úrovni regionů NUTS III řeší problém rozdílnosti rozlohy místních územních jednotek LAU 2 a NUTS III a zohledňuje přítomnost městských center v regionu. Na základě této metodiky byly vymezeny *hustě osídlené oblasti* (města, velké městské aglomerace), *středně osídlené oblasti* (města a předměstí, malé městské oblasti) a *řídce osídlené oblasti* (venkov) na úrovni LAU 2. Vymezení hustě osídlených, středně osídlených a řídce osídlených oblastí na úrovni LAU 2 v EU v roce 2011 dle metodiky Evropské komise je uvedeno v příloze 3.

Typologie aplikována na úrovni LAU 2 je ve většině případů používána pro průzkumy šetření pracovních sil, šetření o výši příjmu a životních podmínkách. V praxi bývají pro dané účely ukazatelé agregovány dle typu regionu na úroveň NUTS III a jsou používány k analýze rozdílů mezi regiony a posouzení situace zejména ve venkovských oblastech.

2.1.3 Metodologie vymezení venkovských regionů dle Eurostatu

Eurostat využívá metodologii, která je taktéž založena na kritériu hustoty zalidnění, avšak jedná se o zcela jiný přístup, a to vymezení dle „**stupně urbanizace**“, které uvádí Pělucha (2006). V rámci této metodologie jsou regiony rozděleny do tří kategorií:

- *hustě zalidnění oblasti* – celková populace dosahuje nejméně 50 000 obyvatel a hustota zalidnění přesahuje 500 obyvatel/km²,
- *prostřední oblasti* – celková populace musí dosahovat nejméně 50 000 obyvatel s hustotou zalidnění větší než je 100 obyvatel/km²,
- *řídce zalidněné oblasti* – jsou obce, které nejsou v rámci klasifikace zahrnuty do hustě zalidněných oblastí ani do prostředních oblastí.

Další klasifikace venkovských oblastí vznikla na základě studií Rady Evropy, které byly následně rozvinuty Evropskou komisí. Vychází ze stupně zapojení do národního hospodářství. Tato klasifikace je pouze doplňková k výše uvedeným:

- *integrované venkovské oblasti* se vyznačují rostoucí populací a zaměstnaností v sekundárním a terciárním sektoru, avšak dominuje zemědělská činnost a jsou relativně blízko městským oblastem,
- *středně pokročilé venkovské oblasti* jsou na rozdíl od integrovaných venkovských oblastí vzdálené od městských oblastí a taktéž v nich dominuje zemědělský sektor,
- *odlehle venkovské oblasti*, jejichž dominancí je nízká hustota obyvatel, vyznačují se nejnižšími příjmy a starším obyvatelstvem, které je zaměstnáno zejména v zemědělství (Pělucha, 2006).

2.2 Základní aspekty venkovského prostoru v EU

Jak uvádí Tomšík (2009), pro potřeby podpory pomoci v rámci politiky rozvoje venkova je nutné identifikovat základní charakteristiky venkovského prostoru v celé EU, která je značně heterogenní a vyznačuje se mnoha problémy a rysy. Rámec podpory venkova je založen na analýze problémů evropského venkova, na jejichž základě je determinována celá jeho struktura. Pělucha a Bednaříková (2008) dále konstatují, že vzhledem k velkému důrazu, jenž je kladen na trvale udržitelný rozvoj venkova, dochází ve všech vyspělých zemích k významné změně v přístupu k zemědělství. V rámci jednotlivých funkcí zemědělství nelze hovořit pouze o výrobě potravin, ale především také o tvorbě a ochraně krajiny. Toto poznání vytvořilo základ pro vznik multifunkčního modelu evropského zemědělství a i přesto, že se počet zemědělců s postupem času snižuje, primární sektor hraje významnou roli v ekonomice venkovských oblastí EU. V následující části jsou definovány základní charakteristiky venkovského prostoru v EU letech 2004 a 2009.

V roce 2004 představovaly převážně venkovské a významně venkovské regiony v EU 91 % území a žilo v nich 56 % obyvatel. Z toho převážně venkovské oblasti tvořily 53 % území Evropské unie s 19 % populace. Tyto regiony generovaly přibližně 43 % hrubého domácího produktu (HDP) EU a podílely se z 55 % na celkové zaměstnanosti². Co se týče ekonomické výkonnosti měřené ukazatelem HDP/obyvatele, tak převážně venkovské oblasti EU dosahovaly 70 % průměru EU-27 a výrazně venkovské oblasti dosáhly 84 % EU-27. V roce 2004 se primární sektor podílel 2,2 % na HDP EU-27 a v převážně venkovských oblastech tato hodnota dosahovala 5,7 %. V tomto sektoru bylo zaměstnáváno přibližně 6,6 %

---

² Evropské zemědělství má stále významnou pozici z hlediska HDP. Například v ČR byl podíl zemědělství na tvorbě HDP v roce 2005 v převážně venkovských oblastech 10,2 %, ve významně venkovských oblastech 4,2 % a v převážně městských oblastech 0,2 %.

všech pracujících, z čehož lze usoudit, že primární sektor je stále považován v evropském venkovském prostoru za významnou oblast pro tvorbu nových pracovních míst.

Další významnou charakteristikou evropského zemědělství je stále rostoucí **diverzifikace nezemědělských aktivit**, kdy v roce 2005 vykazovalo téměř 36 % zemědělců výtěžnou činnost mimo vlastní zemědělství. Tomšík (2009) dále uvádí, že diverzifikační aktivity jsou pro zemědělce významnější v převážně venkovských regionech těch zemí, ve kterých má zemědělství nižší význam v rámci národního hospodářství.

Ze zprávy Evropské komise (2012a, s. 49–50), jenž je založená na nové metodice členění oblastí vyplývá, že **převážně venkovské regiony představovaly v roce 2009 v EU 57 % území a žilo v nich 24 % obyvatel EU**. Tyto oblasti se podílely **na celkovém HDP EU ze 17 % a na celkové zaměstnanosti EU z 22 %**. Co se týče problematiky vymezení venkovských oblastí v EU-15 a EU-12, tak procentní podíly převážně venkovských oblastí na celkové rozloze státu jsou téměř shodné. V případě EU-15 činila rozloha převážně venkovských oblastí 56 % a v případě EU-12 činila tato hodnota 59 % podíl. Co se týče populace, podílů na HDP a zaměstnanosti, tak lze konstatovat, že v EU-12 žilo 41 % populace v převážně venkovských oblastech, které produkovaly 29 % celkového HDP a podílely se z 36 % na celkové zaměstnanosti. Naopak v EU-15 žilo v převážně venkovských regionech 19 % obyvatelstva, přičemž tyto oblasti produkovaly 16 % HDP a na zaměstnanosti se podílely z 18 %. Význam venkovských oblastí v EU-27 v roce 2009 (na základě metodiky Evropské komise) je uveden v příloze 4.

Více než 80 % převážně venkovských oblastí se nachází na území Irska, Řecka, Portugalska a Finska. Protipólem těchto zemí je zejména Nizozemí, ve kterém je pouze 2,1 % rozlohy klasifikováno jako převážně venkovské. Podíl obyvatel v převážně venkovských oblastech v Irsku představuje 72,7 % rozlohy státu, na Slovensku (50,3 %) a v Estonsku (48,2 %). Nejméně obyvatel v převážně venkovských oblastech žije v Nizozemí (méně než 1 %), ve Velké Británii (3 %) a v Belgii (9 %). Ačkoli největší podíl na HDP vytvářejí ekonomické aktivity soustředěné v převážně městských oblastech, například v Belgii, v Irsku, na Slovensku a v Dánsku se ekonomické aktivity v převážně venkovských oblastech podílejí na celkovém HDP v rozmezí od 40–60 %. Největší podíl zaměstnanosti v těchto lokalitách je zaznamenán v Irsku (67,7 %), na Slovensku (43,8 %) a v Rumunsku (41,5 %) a nejnižší příčky v rámci daného ukazatele obsadilo opět Nizozemí, Belgie a Velká Británie. Procentuální podíl převážně městských, smíšených a převážně venkovských regionů na

rozloze, populaci, HDP a zaměstnanosti v jednotlivých členských státech EU na úrovni NUTS III v roce 2009 dle metodiky Evropské komise je uvedeno v příloze 5.

2.3 Podpora rozvoje venkova v kontextu Společné zemědělské politiky EU

Pělucha (2012) konstatuje, že postavení politiky rozvoje venkova EU bylo v rámci SZP velice specifické, jelikož SZP měla v historii Společenství vždy dominantní roli, což dokazuje také fakt, že v roce 1975 dosahovaly výdaje na evropské zemědělství 75 % rozpočtu *Evropského hospodářského společenství (EHS)*. Tomšík (2009) dále podotýká, že již cíle definované v Římských smlouvách v 50. letech 20. století vypovídaly o problémech ryze zemědělského charakteru, tudíž nebyla potřeba rozvíjet zvláštní politiku zaměřenou na venkov v širších souvislostech. Nutno poznamenat, že politika rozvoje venkova byla integrální součástí i ostatních politik, a to nejen dopravní, sociální a zemědělské, ale také regionální politiky EU, ze které se v roce 2007 vyčlenila. Od téhož roku představuje politika rozvoje venkova tzv. *druhý pilíř SZP* a spadá do oblasti *sdílených pravomocí*, což znamená, že členské státy nemají právo vydávat legislativu, pokud už tak učinila EU. Z toho vyplývá, že politika rozvoje venkova je determinována převážně komunitárním právem a realizace rozvojových programů členských států záleží na skutečnosti, do jaké míry jsou jednotlivé země EU schopny identifikovat své potřeby a rozvojové cíle, jež musí být bezprostředně v souladu s cíly celoevropskými. Významným prvkem stanovení rozvojových cílů je výše uvedené vymezení venkovských oblastí a jejich specifík, přičemž klasifikace EU vychází z metodiky OECD.

2.3.1 Vývoj Společné zemědělské politiky EU

Strategickou úlohu hrálo zemědělství zejména po druhé světové válce, kdy Evropa zaostávala v oblasti zajištění produkce potravin a její výkonnost v sektoru zemědělství byla velice nízká. Diskuze o vzniku SZP probíhaly jak na půdě tehdy vzniklé *Rady Evropy*, tak také v rámci *Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (Organisation for European Economic Cooperation, OEEC)*, přičemž hlavními iniciátory byla Francie, Velká Británie a Nizozemí. Mezi strategické cíle patřilo zejména zajištění produkce potravin a dostatečné příjmy zemědělcům. V roce 1951 došlo k prvnímu poválečnému ekonomickému spojení států v souvislosti s podpisem *Pařížské dohody* a vznikem *Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO)*. V kontextu s touto smlouvou **nebyla problematika zemědělství nikterak rozebírána**, avšak jednalo se o důležitý mezník v integraci dalších oblastí. Významným

mezníkem v oblasti agrárního sektoru se stala jednání ministrů zahraničních věcí ESUO v *Mesině (1955)* jehož hlavním tématem byla ekonomická integrace s cílem vybudovat vnitřní trh. V té době došlo ke shodě, že ceny zemědělských potravin mají vliv taktéž na nezemědělský sektor a zemědělství je považováno za **významný prvek** celkového ekonomického růstu (Tomšík, 2009, s. 39–42).

Základy SZP byly však definovány až v roce 1957 v *Římských smlouvách*³. Smlouva uváděla, že se společný trh rozšíří na zemědělství a obchod se zemědělskými produkty. Principy SZP dle smlouvy o EHS si kladly za cíl: zvýšit produktivitu v zemědělství, zajistit slušnou životní úroveň zemědělských komunit, zajistit dodávky potravin, stabilizovat trhy a poskytnout konzumentům pravidelné dodávky za rozumné ceny. V roce 1960 byly Evropskou komisí navrženy **tři principy SZP**, mezi které patří princip jednotného trhu, princip komunitární preference a princip finanční solidarity⁴. Začátek SZP byl stanoven na **1. 1. 1962** (Tomšík, 2009).

Pro splnění cílů definovaných v Římských smlouvách měly být vytvořeny dva nástroje, a to vybudování *společných organizací trhu*⁵ pro jednotlivé zemědělské komodity a založení jednoho nebo více *finančních fondů* (Pělucha, 2006, s. 55).

Společné organizace trhu byly založeny na systému garantovaných cen pro jednotlivé kategorie výrobků, přičemž při poklesu tržní ceny pod stanovenou hranici začaly členské státy vykupovat plodiny a potraviny od jednotlivých producentů za tzv. *intervenční ceny*. Při exportu byla v případě nízkých světových cen vyplácena vývozní náhrada, tzv. *vývozní subvence*. *Cílová cena* naopak představovala úroveň, pod níž nesměly klesnout tržní ceny stanovené zemědělskými výrobci na vnitřních trzích EU. Byla stanovována tak, aby poskytovala producentům dostatečný příjem⁶. Nástrojem na ochranu evropského trhu před

---

³ Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM).

⁴ *Princip jednotného trhu* zavedl volný pohyb zemědělských produktů mezi zeměmi EHS, odstranění cel, vývozních dotací a jiných obchodních omezení. Dále byly zaváděny jednotné garantované ceny pro zemědělské výrobce, jednotné předpisy a jednotná pravidla hospodářské soutěže. *Princip komunitární preference* vycházel z cíle vytvoření jednotného trhu pro zemědělské produkty. Tento princip v sobě obsahoval prosazení takových zásad, které by preferovaly produkty vyrobené v členských zemích a také ochranu vnitřního trhu před levnými dovozy a před negativními dopady nadměrného kolísání cen na světovém trhu. *Princip finanční solidarity* spočívá v hrazení nákladů na Společnou zemědělskou politiku ze společných prostředků, (Tomšík, 2009).

⁵ Systém tržních organizací spočívá ve společných tržních řádech pro jednotlivé komodity a pravidel, která jsou uplatňována v rámci tržní realizace jednotlivých komodit.

⁶ Cílové a intervenční ceny se vztahovaly na největší tržní skupinu, která představovala téměř 60–70 % produkce v Evropském společenství. Jednalo se o tzv. *tržní organizace s intervenčním mechanismem a vnější ochranou*, do kterých spadalo obilí, cukr, mléko, mléčné výrobky, rýže, hovězí a vepřové maso a jiné. Na těchto produktech byla Evropa soběstačná. Dále jiné produkty, mezi které patřila například drůbež, vejce, značková vína, některé druhy ovoce a zeleniny spadaly do skupiny tzv. *tržní organizace s vnější ochranou*.

levnějšími dovozy byly tzv. *prahové ceny*. Jednalo se o nařízenou minimální cenu dovozu, která měla zabránit vstupu levnějšího zahraničního zboží na evropské trhy. (Respekt institut, 2010).

Pělucha (2006) dále uvádí, že Rada EHS založila v roce 1962 *Evropský zemědělský záruční a orientační fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF)*, který byl považován za hlavní finanční nástroj pro podporu zemědělství v zemích EHS. V roce 1964 došlo k rozdělení fondu do dvou sekcí na záruční a orientační část. *Záruční sekce* sloužila k financování výdajů souvisejících s prováděním tržní a cenové politiky, jejichž výši nelze předvídat, neboť závisí na mnoha proměnných (klimatické a hygienické změny, vývoj poptávky). Tato sekce byla součástí povinných výdajů rozpočtu Společenství a financovala veškeré intervenční zásahy na mezinárodním trhu. *Orientační sekce* byla používána k financování činností v rámci regionální politiky a politiky rozvoje venkova. Výdaje plynoucí z této části byly výdaji nepovinnými a na rozdíl od záruční sekce se orientační sekce EAGGF řídila zásadou spolufinancování. Orientační sekce byla později vymezena k podpoře ekonomické životaschopnosti venkovských oblastí (Evropský parlament, 2009). Fond EAGGF představoval nejen nejdůležitější nástroj na financování SZP, ale také vzhledem k objemu finančních prostředků tvořil největší část evropského rozpočtu. Fungoval více jak 40 let do doby než byl v roce 2007 nahrazen jinými finančními nástroji.

Jak vytyčovaly cíle SZP, v centru pozornosti té doby stalo zejména zvýšení produktivity práce a zemědělských příjmů, stabilizace trhu a dostatečné zásobení obyvatelstva potravinami. Nástroje SZP byly orientovány zejména na rodinný zemědělský podnik a podporu svobodného soukromého vlastnictví.

2.3.2 Strukturální změny v evropském zemědělství

První léta SZP lze charakterizovat rychlým růstem produktivity, stabilizací zemědělstvím formovaného venkova, avšak dynamický vývoj se nejevil pozitivně, jelikož docházelo k zintenzivňování snahy zemědělců o maximalizaci příjmů v rámci systému garantovaných cen. Terčem kritiky se stala krize z nadvýroby, kterou musela Komise v rámci své intervence odkupovat. Jedním z řešení, jak snížit nadprodukcí byl export, avšak kvůli dumpingu byla Evropa často osočována ze strany *Všeobecné dohody o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT)* a také velkých světových producentů.

SZP odporovala běžným tržním principům, jelikož pro nečlenské státy to znamenalo omezení možnosti exportovat do Evropy, snížily se světové ceny potravin i objem vývozu

nečlenských států, čímž byly výrazně poškozeny. Dalším problémem byla nespravedlivá a nerovnoměrná rozdělení dotací mezi farmáři (Euractiv.cz, 1999).

Situace v evropském zemědělství vyústila v přijetí reformních opatření. První reforma tzv. *Mansholtův plán* zdůrazňovala potřebu restrukturalizace pomocí podpory odchodu starších a méně výkonných zemědělců z oboru v rámci snižování počtu zemědělských podniků, zvětšení jejich výměry a konec konců také zvýšení jejich efektivity. (Tomšík, 2009).

Počátkem 70. let se na úrovni Společenství začala formovat **strukturálně zaměřená politika**. Jednalo se o podnikový investiční program pro modernizaci podniků s rozvojovým potenciálem, podpora předčasného ukončení činnosti, socioekonomické poradenství a podpora přeškolení. V roce 1975 došlo k přijetí opatření k podpoře „méně příznivých oblastí“ (*LFA*), jehož prioritou bylo zachování zemědělské činnosti, infrastruktury a osídlení i v oblastech s horšími podmínkami. Tato opatření se vztahovala na poskytování příspěvků vztahovaných na plochu nebo na velkou dobytčí jednotku. LFA byly díky svým přírodním podmínkám neschopné konkurovat produkčním oblastem a jejich vymezení bylo spojeno s přistoupením Velké Británie a Irska do EHS, jelikož se vyznačovaly jako lokality s velkým podílem oblastí nevhodných pro intenzivní zemědělství (Tomšík, 2009).

I přes snahu Společenství stabilizovat situaci v zemědělství se vyskytovaly problémy s nadprodukcí a s vysokými náklady, které se zdály být dlouhodobě neudržitelné. Na konci 70. let 20. století byla proto přijatá opatření, která výrazně diferencovala systém neomezené cenové garance, v rámci kterého se zavedl systém kvót na jednotlivé komodity a začala se prosazovat **restriktivní cenová politika**. V **80. letech** narůstal zájem o problematiku vztahu zemědělství k životnímu prostředí a významu zachování evropské kulturní krajiny. Toto období je velice **významným mezníkem** v historii Společenství, už jen proto, že došlo k první revizi Římských smluv v roce 1986 přijetím *Jednotného evropského aktu (JEA)*. JEA přinesl reformu v oblasti institucionální, která byla nezbytná k dobudování vnitřního trhu, integroval politiku životního prostředí do všech politik včetně zemědělské, která si následně vyžádala další zavedení agroenvironmentálních opatření a specifikaci územních aspektů.

Dalším důležitým prvkem se staly výsledky *reformy regionální politiky z roku 1988*, v rámci které došlo **k integraci regionální politiky z části se zemědělskou politikou a z části se sociální politikou**. Hlavním úkolem bylo zejména přispívat k dosažení soudržnosti a snižování sociálně-ekonomických disparit mezi evropskými regiony. Reforma stanovila pět cílů na pomoc odstranit meziregionální rozdíly a podporu evropského venkova.

Této oblasti se týkal *Cíl 5b – Podpora venkovských regionů pomocí rozvoje a strukturálních změn venkovských oblastí*⁷ (Tomšík, 2009, s. 58). Vymezené cíle byly financovány v rámci tří strukturálních fondů *Evropský sociální fond (European Social Fund, ESF)*, *Evropský fond pro regionální rozvoj (European Regional Development Fund, ERDF)* a *EAGGF (Evropský zemědělský záruční a orientační fond)*. Oblast zemědělského průmyslu a zemědělských investic spadala pod Cíl 5a, naopak oblasti s ekonomickými problémy, mezi které spadaly zejména venkovské oblasti a oblasti, jejichž HDP nedosahoval 75 % průměru Společenství, spadaly pod Cíl 1. Alternativní možnosti financování projektů v oblasti rozvoje venkova se stala *iniciativa Liaison entre les actions economic rural (Leader)*⁸.

Na základě *nařízení č. 2052/88 a č. 4526/88* byla **podpora pro rozvoj venkova zařazena do rámce pravidel strukturálních fondů a začala být realizována pomocí víceletých programů** (Tomšík, 2009). Nutno podotknout, že rozdělení cílů na 5a a 5b se stalo důležitým mezníkem v přístupu k rozvoji venkova, neboť SZP přestala být chápána jako politika sama pro sebe, ale stala se rovněž prostředkem k dosažení mnohem širšího cíle, který zahrnoval rozvoj venkova jako celek.

V 80. letech 20. století byly realizovány také změny v přístupu podpory rozvoje venkova. Vznikla řada programů, mezi které patří například *Místní iniciativy zaměstnanosti a Integrované středomořské programy*. Potřebu vytvořit evropskou politiku rozvoje venkova vyjádřila Evropská komise ve zprávě *Budoucnost venkovské společnosti (1988)*. Na základě tohoto dokumentu byl venkovský rozvoj uznán jako legitimní oblast politik EU a každý komisař pro zemědělství byl také odpovědný za rozvoj venkova. Evropská komise dále na základě předpokladů pro další rozvoj klasifikovala tři typy oblasti: venkovské oblasti v blízkosti městských center, regiony nacházející se v úpadku, obzvláště marginalizované oblasti.

---

⁷ *Cíl 1 - Podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů, Cíl 2 - Přeměna regionů nebo jejich částí, které jsou vážně ohroženy hospodářským úpadkem, Cíl 3 - Boj s dlouhodobou nezaměstnaností a podpora integrace mladých lidí a osob vyřazených z trhu práce do pracovního procesu, Cíl 4 - Podpora adaptace pracovníků na hospodářské změny a na změny ve výrobě, Cíl 5a - Podpora rozvoje venkovských regionů urychlením strukturálních změn v zemědělství v rámci reformy společné zemědělské politiky a podpora modernizace a restrukturalizace rybolovu. Cíle 1, 2 a 5b byly regionálně vymezeny a cíle 3, 4 a 5a se týkaly horizontálních opatření, která neměla prostorově omezenou působnost (Tomšík, 2009).*

⁸ LEADER: společná iniciativa EU v rámci podpory rozvoje venkova původně spadala mezi strukturální fondy. Od roku 2007 je tato forma podpory konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví a rozvoje venkova součástí SZP (Navrátil, B., R. Kaňa a B. Zlý, 2012, s. 54).

2.3.3 Hlavní reformy Společné zemědělské politiky v 80. a 90. letech 20. století

Na počátku 80. let 20. století už bylo zřejmé, že SZP bude nutné podrobit řadě reforem, přičemž první snahy byly zaznamenány již v 90. letech. Řada reforem probíhá dodnes, avšak nejsou doposud ukončeny. Prvořadými cíli reforem se stalo snižování nákladů na SZP a snaha vyhovět *Světové obchodní organizaci (World Trade Organization, WTO)* v rámci větší liberalizace obchodu se zemědělskými produkty. Poslední reforma proběhla v roce 2003, kdy došlo k redukci intervenčních cen a jejich nahrazováním tzv. *přímými platbami*⁹, jež tvoří největší část evropského rozpočtu (Respekt institut, 2010).

McSharryho reforma (1992)

Dle Pěluchy (2012) představuje první reformu SZP *McSharryho reforma* z roku 1992, jejímž principem se stalo přizpůsobení množství zemědělských produktů jejich poptávce, přiblížení cen zemědělských komodit světovým cenám, snížení rozpočtových výdajů a **jejich lepší přerozdělení v rámci politiky na podporu venkova a ochranu životního prostředí**. Mezi hlavní nástroje patřilo omezení výrobních faktorů, snížení intervenčních cen, snižování exportních subvencí, jež byly kompenzovány systémem přímých plateb.

Tomšík (2009) uvádí, že v rámci McSharryho reformy byla přijata také *agroenvironmentální opatření*, která se týkala zemědělské praxe šetrné k životnímu prostředí a udržování venkovské krajiny. Dále došlo k podpoře předčasného odchodu zemědělců do důchodu, zalesnění zemědělské půdy a rozvoje lesnických aktivit. Nicméně Pělucha (2012) dále poukazuje na nedůkladnost provedení McSharryho reformy, jelikož se trh se zemědělskými produkty nepodařilo dostat do rovnováhy, výdaje na SZP se nijak výrazně nesnížily a celková podpora zemědělských producentů i nadále v letech 1992–2003 rostla, což znamená, že zemědělství si zachovalo silnou dotační pozici.

Stejně jako v letech 1989–1993 tak také v programovém období 1994–1999 mohly být ve venkovských oblastech využívány podpory ze strukturálních fondů v rámci regionálního rozvoje. Došlo k posílení prostředků ze strukturálních fondů vzhledem k předchozímu programovacímu období a díky vstupu Švédska a Finska přibyl v roce 1995 další cíl, a to *Cíl 6 Podpora rozvoje a strukturálních změn regionů s extrémně nízkým zalidněním*. Stávající strukturální fondy té doby byly v roce 1994 rozšířeny o další nástroj, kterým byl *Finanční nástroj na podporu rybolovu (Financial Instrument for Fisheries Guidance, FIFG)*. Tento

---

⁹ Systém přímých plateb spočívá v poskytování stejné výše finančních prostředků bez ohledu na velikost produkce.

nástroj se soustředil na podporu rybářského sektoru, zpracovatelský průmysl a marketing pro výroby rybářského průmyslu v rámci Cíle 5a. Obecně podporované aktivity Cíle 5 byly zaměřeny na nové ekonomické aktivity ve venkovských oblastech, infrastrukturu, lidské zdroje a životní prostředí (Tomšík, 2009).

Reformní proces v rámci SZP pokračoval v roce 1995, kdy byl vydán *Evropský zemědělský strategický dokument*, který navrhoval vytvořit integrovanou politiku pro venkov, jež by se zaměřila na sociální a environmentální problémy venkova. Vzhledem k McSharryho reformě se situace v zemědělském sektoru částečně stabilizovala, avšak strukturální problémy venkova nadále přetrvávaly. Členské státy začaly pojímat problematiku venkovského prostoru komplexněji a v roce 1996 byla vydána deklarace, která apelovala na budoucí rozvoj evropského venkovského prostoru (Tomšík, 2009).

Corksá deklaráce

Corksá konference zemí EU o rozvoji venkova se konala ve dnech 7. - 9. listopadu 1996 v irském městě Corku a znamenala **zásadní přelom pro moderní pojetí rozvoje venkova** (Pělucha, 2012). Tomšík (2009, s. 75) dále uvádí: „Preambule deklarace zdůrazňuje, že venkovské oblasti jsou domovem čtvrtiny obyvatelstva a tvoří více než 80 % území EU, je pro ně charakteristická jedinečná kulturní, ekonomická a sociální struktura, široký záběr aktivit a různorodá krajina. Venkovské oblasti a jejich obyvatelé jsou z těchto důvodů označeni za bohatství EU a mají potenciál být konkurenceschopní“.

Politika rozvoje venkova musí být koncipována v souladu s touto deklarácí multidisciplinárně a musí se vztahovat na všechny venkovské oblasti EU, dále bylo předmětem deklarace učinit venkovské oblasti atraktivnější a přitažlivější pro život a práci lidí. Zmíněná je také skutečnost, že pro občany EU je stále větší prioritou kvalita života, a to především otázka kvality zdraví a bezpečnosti, rozvoje osobnosti a volného času. Teritoriální chápání SZP je rovněž zakomponováno do legislativy *Amsterodamské smlouvy (1997)*, což lze chápat jako uplatňování principu subsidiarity a proporcionality¹⁰ (Tomšík, 2009).

---

¹⁰ Princip subsidiarity je založen na faktu, kdy EU smí ve všech případech zasáhnout jen tehdy, pokud je schopná jednat účinněji než členské státy. Princip proporcionality představuje situace, kdy činnost Společenství by neměla překročit rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů smlouvy.

2.3.4 Formování politiky rozvoje venkova

V rámci jednotlivých reforem SZP přestává být na zemědělství pohlíženo pouze jako na nedílnou součást venkovského prostoru, ale postupem času se začíná stávat pouze jedním z aspektů venkova (Pělucha a Bednaříková, 2008).

Krátce po podpisu Amsterodamské smlouvy v červenci 1997 představila Evropská komise dokument zvaný *Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu*, který se týkal reformy pěti oblastí, z nichž jednou bylo zemědělství a strukturální politika (Respekt institut, 2010).

Opatření v oblasti regionální politiky EU si kladly za cíl zefektivnit využívání finančních prostředků ze strukturálních fondů. V rámci zjednodušení systémů realizace došlo ke snížení počtu cílů ze šesti na tři.

Cíle strukturální politiky v letech 2000–2006:

Cíl 1 – Podpora rozvoje a strukturálního přizpůsobování regionů, které ve svém rozvoji zaostávají za ostatními,

Cíl 2 – Podpora hospodářské a sociální konverze oblastí, které se potýkají se strukturálními problémy,

Cíl 3 – Podpora adaptace a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti.

Opatření v rámci jednotlivých cílů byla financována z ERDF, ESF, EAGGF a FIGG (Financial Instrument for Fisheries Guidance), přičemž mezi strukturální fondy se řadila pouze sekce orientace EAGGF v rámci Cíle 1 a byla zaměřena na podporu investic v zemědělských podnicích, zahájení činnosti mladých zemědělců, odborné vzdělávání, lesnictví a další. Reforma ponechala rovněž programy podpor v rámci Iniciativ Společenství, kdy pro období 2000–2006 byly stanoveny tyto iniciativy: *Interreg* (přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce), *Urban* (podpora obnovy měst a městských okrajových oblastí), *Leader* (rozvoj venkova) a *Equal* (boj proti diskriminaci a nerovnostem na trhu práce) (Tomšík, 2009).

Pro programovací období 2000–2006 vnikly na základě Agendy 2000 dva *předvstupní nástroje pro kandidátské země*, a to *ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession)* a *SAPARD (Special Action For Pre-Accession measures For Agriculture and Rural Development)*. Předvstupní nástroj ISPA byl soustředěn na projekty v oblasti dopravy a životního prostředí a SAPARD měl sloužit na pomoc restrukturalizace zemědělství a venkova. Jeho činnost spočívala zejména ve vytvoření rámce pro podporu udržitelného

zemědělství a rozvoje venkova, pomoc při zavádění společné legislativy v oblasti SZP a řešení problémů týkajících se přizpůsobování zemědělství a venkovských oblastí.

Agenda 2000 zavedla **koncept dvou pilířů SZP**, kdy prvním pilířem byla chápána *tradiční tržní opatření* a druhým pilířem se stala komplexní *politika rozvoje venkova a agroenvironmentální opatření* (Tomšík, 2009). Vzhledem k faktu, že samotná podpora zemědělské výroby nestačila k oživení venkovských oblastí, zajištění dostatečného počtu nových pracovních míst a k diverzifikaci venkovských ekonomik, hlavní důraz byl kladen na zavádění politiky rozvoje venkova (Respekt institut, 2010).

V případě I. pilíře (tržní opatření) navazovala opatření na McSharryho reformu z roku 1992 ve smyslu přechodu k přímým platbám a opuštění systému cenových podpor. Zemědělství EU se mělo stát konkurenceschopnější vůči světovým producentům. *V případě II. pilíře (rozvoj venkova)* došlo k úpravě legislativy, která konsolidovala předchozí právní normy zahrnující oblast rozvoje venkova. Tato oblast SZP byla financována z garanční sekce EAGGF a podílela se na financování čtyř podpůrných opatření: předčasný odchod do důchodu, kompenzační platby pro LFA, zalesnění a agroenvironmentální opatření (Tomšík, 2009). Rámec reformované politiky rozvoje venkova měl již zahrnovat všechny venkovské regiony na území EU a Agenda 2000 dále posílila a začlenila opatření na ochranu životního prostředí do systematického rámce druhého pilíře.

Politiku rozvoje venkova tvoří tři osy (Respekt institut, 2010, s. 13):

1. osa na podporu konkurenceschopnosti,
2. osa na podporu péče o životní prostředí, přírodu a krajinu,
3. osa pro řešení úbytku pracovních příležitostí v zemědělství.

Tomšík (2009) uvádí, že členské státy si v rámci politiky rozvoje venkova stanovovaly své vlastní rozvojové programy, které mohly být uplatňovány diferencovaně nejen v rámci zemí, ale také v rámci jednotlivých regionů. Na základě Agendy 2000 byla zavedena možnost *dobrovolné modulace*, což znamená přesun části prostředků z prvního pilíře do druhého pilíře.

Kategorizace programů rozvoje venkova v období 2000–2006

Horizontální programy rozvoje venkova – tyto programy mohly být uplatňovány v rámci celého Společenství a byly dostupné všem členským státům.

Programy spadající pod cíl 1 – zde patřila opatření ve formě operačních programů, která byla integrovaná do regionálních programů příslušných cílových oblastí.

Programy spadající pod cíl 2 – v rámci těchto programů se členským státům nabízely dvě možnosti: buď integrovat programy do regionálních programů příslušných oblastí cíle 2, nebo je mohly zahrnout do horizontálních programů¹¹ (Tomšík, 2009, s. 87).

Dle Pěluchy (2012) zemědělství je a stále bude i přes různé snahy o reformování této oblasti nejnákladnějším odvětvím evropské integrace. V oblasti zemědělské politiky vyvíjí EU největší legislativní aktivity. Po 40. letech bylo zajištěno zásobování potravinami, byly zajištěny stabilní příjmy zemědělcům a eliminovány velké výkyvy na trhu. Tomšík (2009) dále uvádí, že v rámci finanční perspektivy pro období 2000–2006 dané Agendou 2000 došlo k zvýšení podílů zemědělských služeb na celkové zemědělské produkci v letech 2000–2005 z 3,21 % na 4,47 %.

Fischlerova reforma SZP

Další významnou reformou se stala *Fischlerova reforma (2003)*, jejímž cílem bylo podpořit konkurenceschopnost evropského zemědělství, přechod z podpor na výrobek na podpory konkrétnímu producentovi, jakost a bezpečnost potravin, pohoda zvířat a ochrana životního prostředí (Pělucha, 2012). Reforma zahrnovala dvě oblasti, a to **horizontální oblast a tržní opatření**.

Horizontální oblast se soustředila na *odstranění vazby na produkci (decoupling)*, což představuje zavedení jednotné platby na farmu (single-farm payment scheme). Z hlediska opatření v rámci rozvoje venkova se předpokládalo, že zemědělci budou vyhledávat alternativní zdroje příjmů (Tomšík, 2009). Další opatření se týkalo *respektování standardů na úrovni farmy (cross-compliance)*, což je požadavek na podporu zemědělství ale také na odpovědný přístup všech zemědělců. Základem jsou zákonné požadavky na hospodaření v rámci veřejného zdraví, životního prostředí, atd. *Poradenský systém (audit firem)*, jehož cílem je pomáhat zemědělcům s aplikací agroenvironmentálních opatření. Pělucha a Bednaříková (2008, s. 13) dále horizontální oblasti doplňují o *nová opatření v rámci venkovského rozvoje*. *Tržní opatření* zahrnují obilí, rýži, bramborový škrob, sušená krmiva, hovězí maso a úpravy půdy vyjmuté z produkce tzv. set aside.

Pělucha (2012) v rámci reformy dále uvádí rozdělení EAGGF na *Evropský zemědělský záruční fond pro přímé platby (European Agricultural Guarantee Fund, EAGF)* a *Evropský*

---

¹¹ S výjimkou Francie v letech 2000–2006 zahrnuly všechny členské státy programy rozvoje venkova v oblastech Cíle 2 do horizontálních programů.

zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD).

V roce 2003 se v Salzburgu konala 2. konference o rozvoji venkova, která měla zhodnotit realizaci politiky rozvoje venkova EU od přijetí Agendy 2000 a zmapovat budoucí potřeby. Konference se uskutečnila krátce před přijetím deseti nových členských států z východní a střední Evropy. Ze závěrů vyplynula potřeba **orientace politiky rozvoje venkova na živoucí venkov a na zachování rozmanitosti evropského venkova**. Deklarace požadovala komplexnější přístup „zdola“ k rozvoji venkova na základě zkušeností z iniciativy Leader. Dále zdůrazňovala potřebu zjednodušit politiku rozvoje venkova v oblasti programování a finančního a kontrolního systému. V červnu 2004 byla vydána *deklarace z Cáceres*, z které vyšlo doporučení zavést indikátory rozvoje venkova a typologie venkovských oblastí k lepšímu využití budoucí struktury zdrojů (Pělucha, 2006).

2.4 Politika rozvoje venkova v EU v období 2007–2013

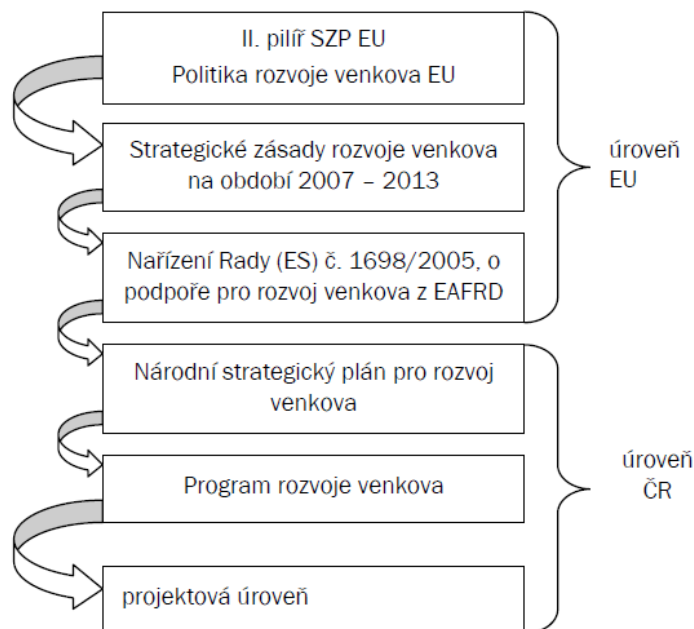
Reformy SZP zdůraznily její úlohu v oblasti rozvoje venkova a vytvořily tzv. *druhý pilíř*, který akcentuje potřebu zemědělství a jeho orientaci na tvorbu venkovské krajiny a podporu kulturního dědictví. Základní změny v chápání zemědělství, které zahrnuje i lesnictví a vodní hospodářství, vedly ke změně struktury a financování podpory rozvoje venkova a zemědělství v období 2007–2013 (Pělucha, 2006).

Narižením Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky vznikly dva samostatné fondy. Přestože tyto dva fondy fungují podobným způsobem, každý má své specifické vlastnosti (Evropská komise, 2013a). K EAFRD se dále vztahuje *Narižení Rady (ES) č. 1698/2005 ze dne 20. září 2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD* (Europa.eu, 2009), které: „*stanovuje obecná pravidla pro podporu Společenství věnovaná rozvoji venkova a definuje cíle politiky rozvoje venkova a rámec, do kterého spadá*“. EAFRD má napomoci zlepšovat: konkurenceschopnost odvětví zemědělství a lesnictví, životní prostředí a stav krajiny, kvalitu života ve venkovských oblastech a podporu diverzifikace venkovského hospodářství. K plnění priorit společenství přispívají také národní, regionální a místní opatření (Europa.eu, 2012).

Jak znázorňuje obrázek 2.1 mezi základní strategické dokumenty, jež se týkají programování politiky rozvoje venkova v období 2007–2013, patří *Strategické zásady rozvoje venkova* a *Narižení Rady (ES) 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD*.

Na úrovni České republiky (ČR) pak byl vypracován Národní strategický plán pro rozvoj venkova a Program rozvoje venkova (Pělucha, 2006).

Obrázek 2.1 Hierarchie programování politiky rozvoje venkova v období 2007–2013

Zdroj: PĚLUCHA, Martin et al., 2006

2.4.1 Strategické směry Společenství pro rozvoj venkova 2007–2013

Dokument *Strategické směry Společenství pro rozvoj venkova* stanovuje priority pro evropský venkov v letech 2007–2013 a vychází z Rozhodnutí Rady ze dne 20. února 2006 o strategických směrech Společenství pro rozvoj venkova (programové období 2007 – 2013) (Rozhodnutí 2006/144/ES). Tento dokument pomáhá vytvořit spojení s hlavními prioritami EU a promítnout je do politiky rozvoje venkova, zajistit soulad s ostatními politikami, stanovit a upřesnit oblasti, v nichž použití podpory EU na rozvoj venkova tvoří nejvyšší přidanou hodnotu na úrovni EU, zajistit doprovodné kroky při realizaci nové tržně orientované SZP a potřebnou restrukturalizaci, kterou si vynutí v nových i stávajících členských státech.

Na základě strategických směrů by měl každý členský stát EU vytvořit svůj *Národní strategický plán rozvoje venkova*, který by následně tvořil rámec pro přípravu programů pro rozvoj venkova. Priority a vize jednotlivých členských států by měly být plně v souladu s *göteborgskými cíli udržitelnosti*, jež byly stanoveny Evropskou radou v červnu 2001 a s *obnovenou Lisabonskou strategií pro hospodářský růst a zaměstnanost (2003)*, přičemž pro každý soubor priorit jsou uvedeny klíčové akce. Zdroje, jež jsou vyčleněné na jednotlivé

priority, záleží na konkrétní situaci, na příležitostech každé programové oblasti a na silných a slabých stránkách (Rozhodnutí 2006/144/ES).

Priority Společenství pro rozvoj venkova

Strategické směry Společenství obsahují priority, jež jsou plně v souladu s článkem 9 uvedeného v nařízení (ES) č. 1698/2005.

Osa 1 Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

Prostředky vyčleněné na Osu 1 pomáhají silnému zemědělsko-potravinářskému odvětví a koncentrují se na priority přenosu znalostí, priority a kvalitu v potravinářském řetězci a na prioritní oblasti pokud se jedná o investice do fyzického a lidského kapitálu. Klíčové akce zahrnují restrukturalizaci a modernizaci zemědělského odvětví, zlepšení integrace v zemědělsko-potravinářském řetězci, usnadnění inovací a přístupu k výzkumu a vývoji, podporu přijímání a šíření informačních a komunikačních technologií, podporu dynamického podnikání, rozvoj nových odbytišť pro zemědělské a lesnické produkty a zlepšování vlivu hospodářství a lesnictví na životní prostředí.

Osa 2 Zlepšování životního prostředí a krajiny

Prostředky vyčleněné na Osu 2 se koncentrují na tři oblasti, mezi které patří biologická rozmanitost a zachování a rozvoj systémů zemědělství a lesnictví s vysokou přírodní hodnotou, ochrana vody a změny klimatu. Opatření je nutno použít v oblasti životního prostředí, přispět k realizaci zemědělské a lesnické sítě Natura 2000, vrátit úbytek biologické rozmanitosti do roku 2010 a pomoci v rámci zmírňování změn klimatu, jež vychází ze závazků Kjótského protokolu. Klíčové akce zahrnují podporu služeb v oblasti životního prostředí a zemědělských postupů šetrných ke zvířatům, zachování krajiny využívané k zemědělství a lesů, boj se změnami klimatu, sjednocování příspěvků ekologického zemědělství, podporu všeobecně prospěšných iniciativ v oblasti hospodářství a ochrany životního prostředí a podporu územní rovnováhy.

Osa 3 Zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a podpora diverzifikace hospodářství venkova

Prostředky vyčleněné na Osu 3 se soustředí na diverzifikaci hospodářství venkova, zlepšení kvality života a měly by pomoci k vytváření nových pracovních míst a podmínek pro růst. Soubor opatření by se měl použít k získávání dovedností a organizaci strategie místního rozvoje, pomoci zachování přitažlivosti venkovských oblastí a k podpoře budování kapacit.

Klíčové akce zahrnují růst hospodářské činnosti a zaměstnanosti v hospodářství venkova v širším pojetí, podporu vstupu žen na trh práce, navrácení duše vesnicím, rozvoj mikropodniků a řemesel, odborná příprava mladých lidí, podporu přijímání a šíření informačních a komunikačních technologií, rozvoj poskytování a inovačního používání obnovitelných zdrojů energie, podporu rozvoje cestovního ruchu, modernizaci místní infrastruktury, zejména v nových členských státech (Rozhodnutí 2006/144/ES).

Osa 4 Budování místních kapacit pro zaměstnanost a diverzifikaci

Prostředky vyčleněné na Osu 4 (Leader) by měly přispívat k prioritám Os 1 a 2 a obzvláště Osy 3, ale rovněž hrají velkou roli v oblasti zlepšení řízení a uvolnění endogenního potenciálu pro rozvoj venkovských oblastí. Klíčové akce této priority obsahují budování kapacit pro místní partnerství, oživování a podporu získávání dovedností, které mohou pomoci nastartovat místní potenciál, podporu partnerství soukromého a veřejného sektoru, podporu spolupráce a inovací a zlepšování místního řízení.

Osa 5 Zajištění soudržnosti programování

V rámci této osy se jedná zejména o soulad vnitrostátních strategií členských států s jednotlivými osami i mezi nimi a je zde také zmínka o nutnosti zabránění jakýmkoli rozporům. Ve zvláštních případech mohou státy vyvinout integrované přístupy. Státy rovněž zváží, jakým způsobem zohlednit další strategie na úrovni EU¹².

Osa 6 Doplnkovost nástrojů společenství

Tato část Strategických směrů Společenství zdůrazňuje nutnost podpory součinnosti mezi strukturálními politikami, politikami zaměstnanosti a politikami rozvoje venkova. Členské státy by měly zajistit doplňkovost finančních nástrojů ERDF, Fondu soudržnosti (FS), ESF, Evropského rybářského fondu (European Fisheries Fund, EFF) a EAFRD v rámci akcí financovaných EU na daném území a v dané oblasti činnosti. Zásady, jež se týkají rozdělení mezi akcemi podporovanými z různých fondů, musí být stanoveny na úrovni Národního strategického referenčního rámce a Národního strategického plánu (Rozhodnutí 2006/144/ES).

---

¹² Mezi strategie EU patří například Evropský akční plán pro ekologické potraviny a zemědělství, Strategie Evropské unie a akční plán v oblasti lesního hospodářství a dále také potřeba vypracovat střednědobou a dlouhodobou strategii EU pro boj proti klimatu a další.

2.4.2 Nařízení rady (ES) č. 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD

Nařízení rady (ES) č. 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD představuje základní dokument, který stanovuje postup při realizaci politiky rozvoje venkova EU v období 2007–2013 a stanovuje základní pravidla pro podporu poskytovanou EU na rozvoj venkova, jež je financována z EAFRD. Dále vymezuje základní cíle, ke kterým má politika rozvoje venkova směřovat, priority a opatření pro rozvoj venkova, vytváří strategický kontext politiky rozvoje venkova a metody stanovení strategických směrů Společenství, definuje pravidla partnerství, programování, hodnocení finančního řízení, monitorování a kontroly na základě odpovědností sdílených mezi Komisí a členskými státy (Pělucha, 2006).

Podpora rozvoje venkova dle tohoto nařízení přispívá k dosažení vytyčených cílů, mezi které dle Nařízení 2005/1698/ES patří:

- zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví na základě podpory restrukturalizace, vývoje a inovací,
- zlepšování životního prostředí a krajiny prostřednictvím podpory pro obhospodařování půdy,
- zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a podpora diverzifikace hospodářské činnosti.

Dle Evropských Společenství (2006) by měla ke každému z výše uvedených cílů odpovídat určitá tematická osa. Doplnkovou tzv. metodologickou osu představuje osa zaměřená na přístup Leader (Osa Leader). Nutno zmínit, že dále pro každou osu je nutné zajistit alespoň minimální financování, aby byla zajištěna vyváženost daného programu. Základ každé tematické osy představují opatření k rozvoji venkova, ze kterých si jednotlivé členské státy mohou vybírat ta, u nichž jsou si jistí, že vytvoří nejvyšší přidanou hodnotu z hlediska cílů EU.

Uvedený přístup takto umožňuje koncentrovat spolufinancování rozvoje venkova na společné priority EU pro zmíněné tři osy a členským státům je ponechána dostatečná flexibilita na regionální i vnitrostátní úrovni pro zajištění rovnováhy mezi odvětvovým a územním rozměrem. Toto nové nařízení pro období 2007–2013 představuje pokrok z hlediska obsahu politiky rozvoje venkova a jejího naplňování. Existence jediného fondu EAFRD a jednotný soubor pravidel programování, financování, výkaznictví a kontroly se jeví jako značné zjednodušení provádění politiky oproti období 2000–2006.

Rozvoj venkova na úrovni členských států EU je realizován prostřednictvím *Programů pro rozvoj venkova*, jež představují soubor opatření seskupených do čtyř os, přičemž hodnota u každé osy znamená procentní podíl finančního rámce EAFRD pro členský stát (Europa.eu, 2012).

- Osa 1 - 10 % finančního rámce EAFRD pro členský stát musí být věnováno na zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví,
- Osa 2 - 25 % na zlepšování životního prostředí a krajiny,
- Osa 3 - 10 % na zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova,
- Osa 4 - 5 % Leader (Tomšík, 2009, s. 128).

Před zahájením programovacího období 2007–2013 došlo k řadě změn, mezi které patří mimo jiné, že EAFRD není součástí strukturálních fondů, kdy EAFRD, EFF a EAGF lze chápat jako jeden velký celek. Oblast rybníkářství je v kontextu s touto problematikou řešena prostřednictvím EFF, který na rozdíl od předcházejícího programovacího období spadá do rámce společné rybníkářské politiky a nahradil FIFG. Na okraji venkova a zemědělství dále působí také nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti, mezi které patří ESF a ERDF tzv. strukturální fondy a Fond soudržnosti (FS) (Pělucha, 2006).

Další diference oproti předchozímu *nařízení Rady 1257/1999* jsou spatřovány také zejména v zahrnutí oblastí NATURA 2000, v pozměněném vymezení méně příznivých oblastí (LFA), v zahrnutí životního prostředí v lesích, ve zpřísnění plnění norem Společenství, v omezení příjemců podpory v některých opatřeních na mikropodniky nebo malé podniky a v zavedení proporcí rovnováhy prioritních os (Pělucha a Bednaříková, 2008).

2.4.3 Finanční rámec politiky rozvoje venkova na období let 2007–2013

Ve finanční perspektivě na období 2007–2013 bylo pro SZP určeno 43 % evropského rozpočtu, což představovalo téměř 55 mld. EUR ročně a 0,5 % HDP EU. 80 % celkové alokace na SZP bylo určeno na I. pilíř a zbylých 20 %, což činilo 96,319 mld. EUR (v běžných cenách) bylo alokováno na II. pilíř (EAFRD). Pro ČR byla předpokládána podpora z EAFRD na rozvoj venkova 10,407 mld. Kč ročně (Euroskop.cz, 2013).

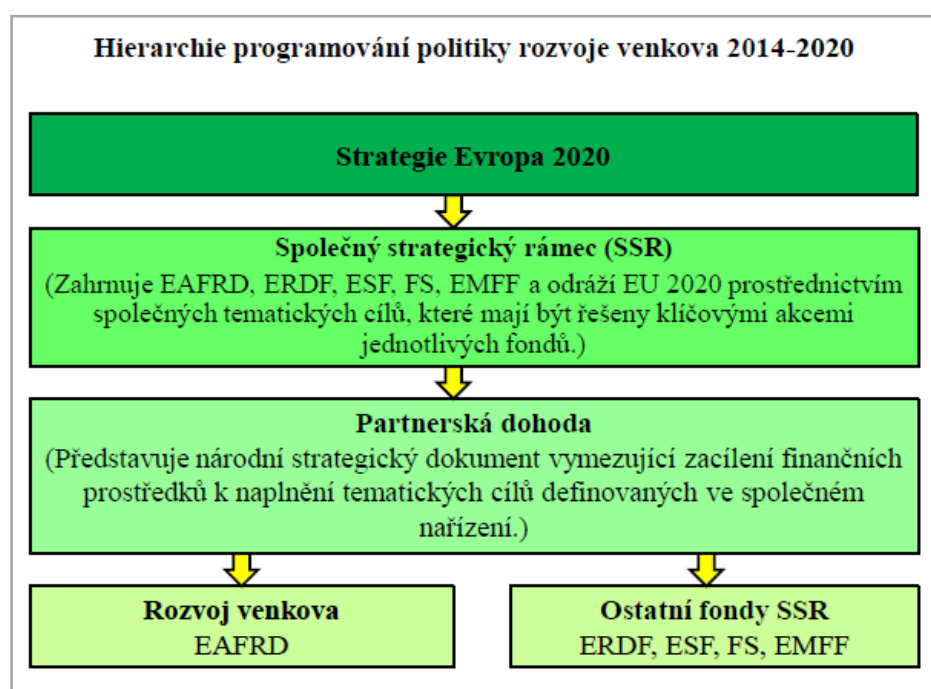
Konkrétní částky podpory Společenství pro rozvoj venkova, jejich roční rozdělení a minimální částky, jež měly být soustředěny v regionech v rámci cíle Konvergence, stanovila Rada na návrh Evropské komise kvalifikovanou většinou. Evropská komise dbala

na to, aby celkové roční příděly z EAFRD, ERDF, ESF a FS splňovaly stanovené hospodářské parametry. Členské státy EU byly povinny pro každý program rozvoje venkova stanovit řídicí orgán, akreditovanou platební agenturu, certifikační orgán a monitorovací výbor. Řídicí orgán musel Komisi předkládat výroční zprávu o provádění programu a monitorovací výbor byl povinen ověřovat účinnost provádění programu (Europa.eu, 2012).

2.5 Politika rozvoje venkova EU v období 2014–2020

Stejně jako SZP, také politika rozvoje venkova prošla reformou, která ji v porovnání s programovým obdobím 2007–2013 v několika oblastech revidovala. I přes veškerou snahu o zásadní reformy SZP, došlo pouze k úpravám, které se koncentrují více na ochranu životního prostředí a aktivity na posílení boje s klimatickými změnami, negativní dopady na konkurenceschopnost a administrativní náročnost. Reformní návrhy vycházejí ze *Sdělení o budoucnosti SZP do roku 2020*, které zformovalo širokou škálu politických možností s cílem rychle reagovat na budoucí úkoly zemědělství a rozvoje venkova. SZP si i nadále zachová dvou-pilířovou strukturu a jasné zaměření na dosahování výsledků v oblasti hlavních priorit EU (Fantyš, 2012). Programování politiky rozvoje venkova 2014–2020 se značně liší od programování politiky rozvoje venkova v letech 2007–2013 a jeho struktura je uvedena v následujícím obrázku.

Obrázek 2.2 Hierarchie programování politiky rozvoje venkova v období 2014–2020

Zdroj: ŘÍDICÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2013a; vlastní zpracování

Rozvoj venkova bude s ostatními sdíleně řízenými fondy s posíleným postupem zaměřeným na výstupy začleněn do *Společného strategického rámce (SSR)*. Pro nové programovací období 2014–2020 se předpokládá, že v **oblasti rozvoje venkova** budou upřednostňovány cíle udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu. Od politiky rozvoje venkova v období 2014–2020 se dále očekává doplnění přímých plateb a tržních opatření SZP, tak aby přispívala k dosahování cílů této politiky, jež jsou stanovené ve *Smlouvě o fungování Evropské unie (SFEU)*. Úloha EAFRD je přizpůsobena novému SSR a bude podporovat ERDF, ESF, FS a Evropský mořský a rybolovný fond (EMFF), přičemž se klade důraz na naplňování cílů Strategie Evropa 2020, mezi které patří zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství, udržitelné řízení přírodních zdrojů a vyvážený rozvoj venkovských oblastí (Fantyš, 2012).

V procesu programování navazuje na SSR *Partnerská dohoda*, jež představuje národní strategický dokument, který vymezuje zacílení finančních prostředků k naplnění tematických cílů definovaných ve SSR. Partnerská dohoda obsahuje analýzu potřeb pro tematické cíle a klíčové akce, jež jsou definovány ve SSR, který slouží jako zdroj strategického směřování, jež členské státy i regiony promítnou do programování fondů v kontextu svých konkrétně definovaných potřeb, příležitostí a úkolů (Evropská komise, 2012b). V rámci EAFRD je kladen důraz na zabezpečení propojení tematických cílů s výstupy a cíli, které budou stanoveny v rámci jednotlivých programů rozvoje venkova pro **šest priorit**. Přibližně 5 % prostředků fondu EAFRD bude z rozpočtu vyhrazeno a vytvoří se tzv. *výkonová rezerva*, kterou budou moci členské státy využít v případě, že dojde k pokroku v naplňování stanovených cílů a to v polovině programovacího období. Další nový prvek představuje tzv. *kondicionalita*, což znamená, že vyplacení peněžních prostředků bude podmíněno zavedením strategického, regulačního a institucionálního rámce, který bude garantovat efektivní využití finančních prostředků z EU (Řídící orgán programu rozvoje venkova, 2013a). Jak již bylo zmíněno, v programovacím období 2014–2020 bude EAFRD součástí návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o společných ustanoveních ohledně Evropských strukturálních a Investičních fondů, takzvané nařízení k ESIF (Evropské strukturální a investiční fondy)¹³. Jedná se o Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013, které je součástí balíčku nařízení, jež byl zveřejněn

---

¹³ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006.

Evropskou komisí dne 6. října 2011 a tvoří legislativní základ pro podporu z Evropských strukturálních a investičních fondů na období let 2014–2020 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2013).

Z tohoto nařízení vyplývá, že politika rozvoje venkova by měla přispívat nejen k výše uvedeným cílům udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu, ale také ke konkurenceschopnosti zemědělství a k vyváženému územnímu rozvoji venkovských oblastí. Tyto obecné cíle jsou v souladu se Strategií Evropa 2020 podrobně stanoveny v šesti prioritách, které platí pro celou EU, přičemž každé opatření z nařízení k rozvoji venkova může přispívat k cílům několika priorit, jejichž výčet je uveden níže. Dle Ministerstva zemědělství (2013a) se jedná o:

- podporu předávání znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech,
- zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů,
- podporu organizace potravinového řetězce, včetně zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství,
- obnovu, zachování a zlepšení ekosystému souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím
- podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu,
- podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech.

Aby došlo během stanoveného období k naplňování priorit, musí členské státy ve svých Programech rozvoje venkova navrhnout kompatibilní nástroje navazující na výše uvedené priority. Politika rozvoje venkova 2014–2020 si z předešlého programovacího období převzala koncepci rozvoje venkova a koncept víceletých programů, které jsou spolufinancovány členskými státy, či regiony.

2.5.1 Finanční rámec politiky rozvoje venkova na období let 2014–2020

Evropská unie a její členské státy podnikly v souvislosti s hospodářskou a finanční krizí řadu opatření, která se projevila také ve víceletém finančním rámci na programové období 2014–2020. Ve víceletém finančním rámci se odráží cíle strategie Evropa 2020, mezi které patří podpora růstu, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a konvergence. Důležitým

prvkem nového finančního rámce je zjednodušení výdajových programů tak, aby se zredukovala administrativní náročnost a taktéž náklady příjemců finančních prostředků jak na úrovni EU, tak na úrovni jednotlivých členských států. Tato opatření mají přispívat ke zjednodušení, zlepšení odpovědnosti a k efektivnímu vynakládání finančních prostředků EU (Evropská Rada, 2013).

Evropský parlament definitivně schválil víceletý finanční rámec na programové období 2014–2020 dne 19. 11. 2013, který byl následně dne 2. prosince 2013 schválen Radou EU na zasedání Rady pro Konkurenceschopnost (Euroskop.cz, 2014). Plán finančního hospodaření vstoupil v platnost dne 1. 1. 2014 a představuje částku o 3 % nižší než v programovém období 2007–2013. Celkový rozpočet EU činí 960 mld. EUR.

Téměř 40 % finančních prostředků rozpočtu je alokováno na „Udržitelný růst“, přičemž značná část prostředků je soustředěna na SZP (na přímé platby zemědělcům a rozvoj venkova), zbylé prostředky jsou alokovány pro společnou rybářskou politiku, životní prostředí a oblast klimatu (Česká spořitelna, 2013). Jak uvádí Evropská komise (2013b), konkrétní podíl SZP na víceletém finančním rámci činí 321,74 mld. EUR (v běžných cenách). Z toho je 298,44 mld. EUR (29 %) alokováno na výdaje související s trhem a přímé platby (1. pilíř) a 95,6 mld. EUR na rozvoj venkova (2. pilíř). Největšími příjemci finanční pomoci v rámci politiky rozvoje venkova v programovém období 2014–2020 je Polsko, Itálie a Francie. Česká republika má k dispozici přibližně 2,17 mld. EUR (v běžných cenách).

Reakce na nové výzvy se projevily také v reformované SZP. Jedná se zejména o bezpečnost potravin, změnu klimatu, udržitelný růst a vytváření pracovních míst na venkově a ve venkovských oblastech. Reforma činí ze SZP oblast, jež lépe reaguje na očekávání lidí. Například se očekává, že přímé platby budou spravedlivější a ekologičtější, farmářům má být zajištěna silnější pozice v rámci potravinového řetězce a očekává se, že SZP bude efektivnější, transparentnější a více koncentrována na stanovené cíle. V roce 2011 činil podíl zemědělské produkce na celkových vývozech EU 7 %, což vypovídá o skutečnosti, že SZP je významným tvůrcem zaměstnanosti, inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začleňování (Europa.eu, 2013).

3 Politika rozvoje venkova v České republice

Udržitelný rozvoj venkovských oblastí na úrovni evropské stejně tak na úrovni ČR hraje zásadní roli. Rozvoj venkovských oblastí je spojen nejen s využíváním venkovského potenciálu, ale také rozvojem zemědělského sektoru, jelikož zemědělství a lesnictví hrají nezastupitelnou roli ve využívání půdního fondu, tvoří základ hospodářské úrovně, sociální soudržnosti a ochrany přírody. Venkovské regiony již nelze chápat pouze jako produkční oblasti, ale nabývají na významu zejména z pohledu ochrany životního prostředí, udržitelného rozvoje v souvislosti s produkcí zemědělských komodit, výkonu krajinytvorné funkce i rozvoje dalších aktivit, například cestovního ruchu (Vošta, 2010a). Již v předvstupním období bylo ČR umožněno čerpat finanční prostředky na oblast zemědělství a rozvoj venkova z programu *SAPARD (Special accession programme for agriculture and rural development)*. Poté, co se ČR stala řádným členem EU, byly pro oblast zemědělství a venkova vytvořeny dva strategické dokumenty, mezi které patří *Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OPRVMZ) a Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP, Horizontal Rural Development Plan)*. V programovacím období 2007–2013 se politika rozvoje venkova na úrovni ČR realizuje prostřednictvím *Programu rozvoje venkova (PRV)*. Lze podotknout, že ČR se z hlediska přírodních a hospodářských podmínek nejeví jako heterogenní oblast, tudíž nebylo nutné vytvořit regionální Programy rozvoje venkova.

3.1 Základní charakteristiky českého venkova

Základním stavebním kamenem venkovského prostoru je venkovské sídlo, které lze charakterizovat jako místo koncentrace hospodářství a ubytování obyvatelstva. Venkovské sídlo je mnohdy spojováno s pojmem vesnice nebo obec. Nutno poznamenat, že existují také sídla městská, neboli města. Vznik venkovských sídel na území ČR sahá hluboko do historie. První zmínky byly doloženy již před více než jedním tisíciletím, avšak větší rozmach venkovského osídlení se datuje do období kolonizace, která probíhala v průběhu 13. století. Na vznik a vývoj sídelní struktury měla nejen na našem území, ale také v ostatních zemích EU, vliv zejména geografická poloha, těžba nerostných surovin, rozvoj průmyslu a v případě ČR také poválečný odsun německého obyvatelstva, který vedl k vysídlení mnoha lokalit.

Dle základní klasifikace se obce člení na města a vesnice, přičemž český právní řád **pojem vesnice neuvádí**. Za vesnici lze tudíž považovat obec, která není městem. Po roce 1990 byly za města považovány ty obce, v nichž měly sídlo národní výbory, avšak v roce

2000 bylo zákonem o obcích č. 128/2000 Sb. stanoveno, že o statut města může požádat pouze obec, která má minimálně 3 000 obyvatel. Od roku 2007 byl do systému klasifikace obce zařazen také pojem městys, jež představuje obec, která nesplňuje podmínky pro udělení statutu města, ale která se „cítí“ být více než jen vesnicí. Toto nejasné vymezení obcí více méně komplikuje také základní vymezení venkovských obcí. Pro statistické účely je nejčastěji pro jejich vymezení používán počet obyvatel, přičemž v podmínkách ČR je **hranice počtu obyvatel 2 000. Dle evropských kritérií pro vymezení venkovských oblastí lze za venkov považovat téměř celé území ČR.** Pro vypracování Programu rozvoje venkova byla využita metodika OECD založená na hustotě zalidnění (Majerová et al, 2009).

V lednu 2014 zaujímaly dle metodiky OECD z hlediska plochy převážně venkovské oblasti 48 % území ČR, významně venkovské oblasti 37 % a výrazně městské oblasti 15 % rozlohy. Z hlediska počtu obyvatel žije v převážně venkovských oblastech 33 % populace, v přechodných oblastech 43 % populace a v převážně městských oblastech 24 % obyvatel. Tyto ukazatele se od roku 2007 nikterak významně nezměnili, avšak stoupla pouze průměrná hustota obyvatelstva ze 131 na 136 obyvatel/km² (Řídící orgán Programu rozvoje venkova, 2014a).

Pokud jde o zastoupení regionů v členění převážně venkovských regionů, významně venkovských a výrazně městských dle kritérií OECD, k 1. 1. 2012 byl na úrovni NUTS III převážně venkovským regionem kraj Vysočina a výrazně městským regionem je město Praha. Ostatní území ČR patří do kategorie významně venkovské a za venkov lze dle této definice tudíž považovat 99 % rozlohy a 88,6 % obyvatel (Řídící orgán Programu rozvoje venkova, 2014a). Dle Vošty (2010a) dále představují venkovské obce (do 2 000 obyvatel) 89,82 % obcí, které spravují 73,6 % rozlohy ČR.

ČR se vyznačuje velmi rozdrobenou velikostní strukturou obcí a má rozdílnou strukturu osídlení v porovnání s ostatními členskými zeměmi EU. Na území ČR se k lednu 2014 nachází **6 251 obcí**, které čítají nejnižší průměrný počet obyvatel (1 640 obyvatel na 1 obec) a zároveň představují jedny z nejmenších obcí, kdy průměrná velikost rozlohy obce činí 13 km² (Řídící orgán Programu rozvoje venkova, 2014a). Taktéž jsou zaznamenány výrazné rozdíly průměrné velikosti obcí mezi kraji na území ČR. Největší počet malých obcí je situován zejména ve středních, jižních a východních Čechách a naopak na území jižní Moravy převažuje trend větších obcí. V ČR neexistují oblasti, které by bylo možno klasifikovat jako extrémně přelidněné nebo naopak vylidněné (Majerová et al, 2009).

Trend ve vývoji počtu venkovských obcí a jejich obyvatel lze sledovat od roku 1843, kdy na venkově žilo 82,3 % obyvatelstva země, naopak v roce 2007 již jen 26,4 %. K odlivu obyvatel z venkova přispívalo mnoho faktorů, z nichž je možno zmínit průmyslovou revoluci, vzrůstající poptávku po práci v hornických a průmyslových městech a další. Od roku 1990 se díky mnoha legislativním změnám začínal trend poklesu obyvatel žijících na venkově stabilizovat, přičemž od poloviny 90. let 20. století je statisticky dokázáno, že začal převažovat opačný trend stěhování obyvatel na venkov, zejména díky masovému rozvoji bytové výstavby v okolí velkých měst (Majerová et al, 2009).

Velikostní kategorie obcí úzce souvisí s věkovou strukturou obyvatel obce, přičemž nejmenší obce do 100 obyvatel jsou charakteristické nejnižším podílem obyvatel v produktivním věku (66,5 %) a se zvětšující se velikostí narůstá podíl obyvatel v produktivním věku téměř k 70 %. V podstatě se věková struktura venkovských oblastí podobá struktuře oblastí městských a v obou situacích se setkáváme s problémem stárnutí obyvatelstva. Stejně jako nepříznivá skladba obyvatel tak také stěhování mladých lidí do měst se stalo dlouhodobým problémem úbytku venkovské populace (Řídící orgán Programu rozvoje venkova, 2014a). Jedním z důvodů je zejména nedostatek pracovních příležitostí, který vedl k vyjížděcí za prací více než 60 % obyvatel venkova a v současné době je příčina spatřována také v hospodářském útlumu, který má negativní dopady nejen na obce ale současně na města. Také struktura ekonomických aktivit na venkově výrazně zaostává za celostátním průměrem, přičemž problém nedostatku pracovních příležitostí je na venkově umocňován nižší koncentrací výrobních podniků, které představují potenciální zaměstnavatele. Z dlouhodobého srovnání dle Řídícího orgánu Programu rozvoje venkova (2014a) vyplývá, že uchazeči o práci tvoří téměř čtvrtinu všech uchazečů, avšak venkovská pracovní místa představují pouze šestinu volných pracovních míst, což znamená, že samotný venkov **není schopný vytvářet** dostatečný počet pracovních míst pro své obyvatelstvo. Atraktivita pro život a podnikání ve venkovských obcích (mimo obce v okolí velkých měst) je velice nízká. Většina obcí disponuje pouze základní občanskou vybaveností, ačkoli vybavenost technickou infrastrukturou se v posledních letech zlepšuje. Pro venkov je také charakteristická nemoderní struktura hospodářských činností. Mnohdy zde chybí možnosti vzdělání, poradenské služby či služby tržní. Strategický cíl českého venkova představuje zejména zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie, který by měl vést k zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských podniků (Ministerstvo zemědělství, 2006).

Jak uvádí Ministerstvo zemědělství (2013b), zemědělská půda tvoří přibližně polovinu rozlohy státu (54 %) a více než třetinu půdního fondu tvoří lesní pozemky. V roce 2010 činila rozloha zemědělské půdy 4,229 mil. ha, přičemž tato hodnota dlouhodobě klesá. Naopak podíl plochy lesní půdy vzrostl. V posledních desetiletích došlo k poklesu výměry orné půdy a vzrostla výměra pozemků evidovaných jako trvalé travní porosty. Více než polovina půdního fondu je alokována v méně příznivých oblastech (LFA)¹⁴. V těchto oblastech se dle Ministerstva zemědělství (2013b) podporuje zakládání a udržování luk. Méně příznivé oblasti pro hospodaření z důvodu horších přírodních podmínek zaujímají 50,2 % zemědělského půdního fondu.

Podobně jako výměra zemědělské půdy, klesaly také stavy hospodářských zvířat mezi lety 2007–2010 téměř o 16,5 %. Stejně tak klesaly počty farem a počty pracovníků v zemědělství, kdy **podíl zaměstnanosti v zemědělství představuje 4 % a dlouhodobě se snižuje** (Řídící orgán Programu rozvoje venkova, 2014a). V obcích do 2 000 obyvatel vykazuje zaměstnanost v zemědělství 11 %. Stejně tak dochází dle Vošty (2010a) k poklesu zemědělství a lesnictví na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství a přibližuje se průměru zemí bývalé EU-15.

V ČR tvoří základ podnikové struktury zemědělské podniky s rozlohou větší než 50 ha, přičemž české zemědělské podniky se od evropských liší. Přebíhá zde trend roztržitosti vlastnictví půdy a vysoký podíl najaté půdy. Negativním rysem českého zemědělství je **vysoká zadluženost** českých zemědělců a **nízká úroveň materiálně-technického vybavení**. O nic lépe se nenachází české zemědělství v plnění norem vztahující se k pohodě zvířat (welfare), eliminaci dopadů agrární činnosti na životní prostředí a krajinu a zpracování zemědělské a lesnické prvovýroby (Vošta, 2010a). Ačkoli vstup ČR do EU s sebou přinesl vyšší dynamiku agrárního obchodu, doposud je export založen na produktech s nižší přidanou hodnotou, zatímco se importuje zboží s vysokou přidanou hodnotou. Nepříznivou situaci lze eliminovat pouze pomocí přenosu inovací, zaváděním nových technologií, systematickém poradenství pracovníkům a propagací výrobků na zahraničních trzích (Ministerstvo zemědělství, 2006). Ačkoli došlo k oslabení výroby některých komodit, jsou produkovány také výrobky schopné obstát na mezinárodních trzích, avšak vzhledem k silnému tlaku obchodních řetězců, tvoří problém zejména jejich odbyt. Negativním rysem českého

---

¹⁴ Dle Ministerstva zemědělství (2007) lze definovat, jako horské oblasti, ostatní méně příznivé oblasti a oblasti se specifickými omezeními. Kritéria pro stanovení LFA jsou založena na nadmořské výšce, svažitosti půdy, průměrné výnosnosti zemědělské půdy v rámci okresů NUTS IV a hustotě obyvatel v rámci krajů NUTS III.

zemědělství v komparaci s ostatními sektory národního hospodářství je také nedostatečná vzdělanostní úroveň pracujících, což vede k nižším nominálním mzdám. Jednou z příčin této nepříznivé situace je věková skladba venkovského obyvatelstva (Vošta, 2010a).

V nepříznivé situaci se nachází také stav struktury krajiny vzhledem k intenzivní zemědělské činnosti, která v ČR v posledních desetiletích probíhala. Výsledkem je narušený vodní režim krajiny, znečištění vod, degradace půdy, pokles biodiverzity a snížená ekologická stabilita. Snižování biodiverzity lze pozorovat na poklesu počtu jednotlivých druhů ptáků a úbytku přírodních hodnot ve smyslu ohrožení řady biotopů na travních porostech. Řada zachovalých druhově bohatých luk se nachází ve stávajících chráněných územích nebo v síti Natura 2000, které se rozkládají na 20,5 % území státu. Například dle Ministerstva zemědělství (2014a) podíl plochy v soustavě Natura 2000 stoupl z 13,3 % celkové výměry ČR v roce 2007 na 14 % v roce 2011. V ČR zaujímají potenciálně dominantní postavení lesní společenstva. Jejich přirozený, druhově rozmanitý charakter byl v minulosti nahrazen stejnorodými kulturami téže dřeviny, což znamenalo drastický zásah do ekosystému (Ministerstvo zemědělství, 2006).

Dle Vošty (2010a) představují také klimatické jevy jeden z faktorů, jenž stále ohrožuje zemědělství, lesy i venkovský prostor jako celek. Jak je uvedeno výše, zemědělství již neslouží pouze k produkci potravin, nýbrž také na sebe přebírá řadu důležitých společenských a ekologických funkcí. Představuje nedílnou složku venkovského prostoru, o který je nutno pečovat a zachovat jeho přirozenou podobu.

3.2 Strategické plánování rozvoje venkova v podmínkách České republiky

Jako reakce na šíření evropského modelu programování a přerozdělování zdrojů plynoucích ze strukturálních fondů, se v ČR rozvíjí strategické plánování, jako metoda na zajištění harmonického a synchronizovaného plánování rozvojových kroků území. Potřeba strategického plánování je neméně důležitá zejména ve venkovských oblastech, avšak mnoho autorů se shodlo na názoru, že strategické plány a jejich implementace ve venkovských oblastech selhává zejména z důvodu pojetí venkova, jako striktně ohraničeného prostoru se slabou ekonomikou, ve které převládá zemědělský sektor.

Po pádu socialistického režimu v roce 1989 došlo v rámci procesu liberalizace a demokratizace k posílení pozic na úrovních regionálních či lokálních, což vedlo k rozvoji strategického plánování. Pojem strategické plánování představuje *proces vytváření a prosazování společného zájmu regionu, jehož nedílnou součástí je situační analýza,*

formulace cílů rozvoje, rozvojové vize, vhodná opatření a samotná realizace a kontrola. V procesu strategického plánování je důležitá účast všech aktérů, kterých se bude realizace dané strategie více či méně dotýkat, což v podmínkách ČR nelze potvrdit. Strategické plány jsou neméně důležité pro zvýšení šancí pro žádosti o dotaci z evropských nebo národních zdrojů, kde jsou venkovská sídla, či mikroregiony striktně definovány¹⁵ (Hruška, 2011).

3.2.1 Úrovně strategického plánování v ČR

V ČR existují čtyři úrovně strategického plánování, a to národní, krajská, mikroregionální a obecní. *Na úrovni národní* lze zmínit NSPRV 2007–2013, který je dle Hrušky (2011) spíše sadou technických pravidel, které mají sloužit k administraci rozdělování dotací ze státního rozpočtu. *Na úrovni krajské* existují strategické dokumenty rozvoje venkova, přičemž v roce 2011 měly vytvořenou strategii rozvoje venkova pouze **čtyři kraje** (Ústecký, Zlínský, Moravskoslezský a Olomoucký). V případě, že kraj nevlastní samotnou koncepci rozvoje venkova, je tato problematika obvykle v omezeném rozsahu obsažena v samotném programu rozvoje kraje. Třetí úroveň, v posledních letech stále zdůrazňovanou představují *mikroregiony*, v rámci nichž existují dva strategické dokumenty – strategie rozvoje dobrovolných svazků obcí a místních akčních skupin Osy IV – Leader. Tyto dokumenty jsou jednou z podmínek čerpání finančních prostředků z EAFRD, přičemž snaha o kompletní realizaci vytyčených cílů bývá většinou opomíjena. Na nejnižší úrovni – *obecní*, jsou vytvářeny taktéž programy obnovy venkova, avšak z hlediska jejich charakteru lze konstatovat, že se jedná pouze o jakýsi soupis investičních záměrů, které jednotlivé obce plánují realizovat (Hruška, 2011). Nutno poznamenat, že jednotlivá rozvojová opatření musí ve strategických dokumentech překonat bariéru mezi venkovským a městským prostorem pomocí partnerství měst a venkova při řešení specifických problémů, jelikož i malá města hrají velkou roli pro zachování životní úrovně ve venkovských oblastech. **Politika rozvoje venkova by měla stát v centru pozornosti všech obyvatel regionu/státu, nejen obyvatel venkova.** Problémem samotného strategického plánování rozvoje venkova bývá chybějící provázanost mezi strategickými dokumenty. Venkov totiž nepředstavuje jakousi samotnou autonomní entitu, jelikož vše, co se v něm stane, je odrazem působení lokálních sil, nýbrž i aktérů z regionální, národní, evropské či globální úrovně.

---

¹⁵ Například v roce 1997 byl na národní úrovni vytvořen národní program pro obnovy vesnic, který obsahoval dotační titul právě na podporu zpracování strategických plánů v rámci mikroregionů. Nicméně úroveň strategických dokumentů týkajících se nejen venkova, popřípadě jejich implementace a realizace jsou na velice špatné úrovni. Jedním z důvodů je samotný pojem venkov, který je velice problematicky definován a někdy až příliš idylicky popisován (Hruška, 2011).

3.3 Podpora českého venkova v rámci Společné zemědělské politiky

Před vstupem do EU prošlo zemědělství ČR stejně jako ostatní sektory národního hospodářství zásadními změnami. Jednalo o změny vlastnické struktury, objemové ve smyslu snížení počtu zaměstnanců v zemědělském sektoru, ve snížení jejich podílu na zaměstnanosti a snížení podílu zemědělství na HDP ČR. Ačkoli pokles zaměstnanosti vedl ke zvýšení produktivity práce, míra růstu mezd tomuto faktu nikterak neodpovídala. Tento proces lze nazvat jako *transformaci zemědělství*, která vedla mimo jiné ke zhoršení podmínek zemědělců. Naprosto nepřijatelným faktem se stala skutečnost, že náklady na zemědělskou produkci několikrát převyšovaly ceny produkce a ČR byla zaplavována levnými dovozy ze zemí EU, které byly do značné míry výrazně subvencovány. Dovozní cla byla podstatně nižší než sazby v EU a neexistovala dostatečná podpora pro export českých zemědělských výrobků.

Předvstupní období se zdálo být pro české zemědělství nepříznivé a velice komplikované vzhledem k zaměření SZP na široké spektrum činností od produkce zemědělských produktů, zdůrazňování udržitelného rozvoje a kulturního dědictví až po rozvoj venkovských regionů. Období 90. let 20. století lze nazvat jako období největších rozdílů mezi českým zemědělstvím a SZP, jelikož české zemědělství bylo primárně zaměřeno na produkci a nezohledňovalo potřeby kompatibilní s požadavky EU. Mezi stěžejními problémy dominovaly zejména nízké hektarové výnosy a malá užitkovost zvířat, špatný management zemědělských procesů, technická a technologická zaostalost, nízká motivace zaměstnanců v zemědělství, nestabilní legislativa pro zemědělské podnikání, nízká ochrana vnitřního trhu před levnými dovozy a malé podpory pro zemědělce. Na druhé straně byla pro české zemědělství charakteristická relativně vysoká koncentrace zemědělské výroby, která umožňovala specializaci, lepší využití kvalifikovaných pracovních sil a techniky. ČR se před vstupem do EU i nadále ve srovnání s ostatními členskými státy EU vyznačuje nižším podílem zemědělství na zaměstnanosti i na tvorbě HDP (Vošta, 2010b).

Jak již bylo zmíněno, před vstupem do EU čerpala ČR finanční prostředky z programu *SAPARD 2000–2004*, který měl pro ČR zásadní význam, neboť ji pomohl připravit se v předvstupním období na čerpání finančních prostředků a usnadnit reálný vstup a napojení na strukturu Evropských společenství. ČR využívala hlavně podpory v oblasti rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, skladovacích technologií, vlastnických vztahů, rozvoje agroturistiky a pomoci při zachování kulturního dědictví. Finanční prostředky alokované ČR byly využity maximálně. Celková pomoc činila 122 mil. EUR, přičemž do

konce roku 2005 bylo proplaceno 1 495 projektů v hodnotě 3 895 mil. Kč. Evropská unie se na projektech podílela z 2 948 mil. Kč a zbytek činily národní zdroje (Vošta, 2010a).

Po vstupu ČR do EU byly v rámci oblasti zemědělství a rozvoje venkova vypracovány dva dokumenty, prostřednictvím kterých bylo možno poskytovat finanční podpory v období let 2000–2006. Na podporu zvyšování konkurenceschopnosti zemědělské prvovýroby zpracování zemědělských produktů vznikl *Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OPRVMZ)*, který se stal podpůrným programem pro rozvoj lesního a vodního hospodářství s ohledem na trvale udržitelný rozvoj venkova a diverzifikaci zemědělských aktivit (Vošta, 2010b). OPRVMZ plynule navázal na předvstupní program SAPARD a poskytoval finanční prostředky z EAGGF a FIFG. V rámci OPRVMZ byl kladen důraz na posilování konkurenceschopnosti zemědělství, zavádění nových technologií, jež jsou šetrné k životnímu prostředí, zlepšení situace v lesním a vodním hospodářství, ochrana před povodněmi a odstraňování následků přírodních katastrof (Státní zemědělský intervenční fond, 2014a). Objem finančních prostředků vyčleněných na OPRVMZ na programové období 2004 – 2006 činil 250,6 mil. EUR a podílel se na něm rozpočet EU a strukturální fondy EU. Nutno poznamenat, že projekty přinášející zisk byly spolufinancovány z 50 % procent a neziskové projekty ze 100 % (Vošta, 2010a)

Druhý dokument představuje již zmiňovaný *Horizontální plán rozvoje venkova „Trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a přírodních zdrojů“*, jež sloužil jako nástroj na financování tzv. doprovodných opatření SZP EU, které zahrnují podpory zemědělství v méně příznivých oblastech (LFA), agroenvironmentální opatření, zalesňování, podpory na předčasné odchody do důchodu a další (Státní zemědělský intervenční fond, 2014b). Dle Vošty (2010a) bylo v souladu s nařízením Rady č. 1257/1999 v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova schváleno šest opatření: Předčasné ukončení zemědělské činnosti, Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními, Agroenvironmentální opatření, Lesnictví a Zakládání skupin výrobků. Finanční alokace z EU představovala 80 % financování Horizontálního plánu rozvoje venkova a zbylých 20 % představovaly prostředky z národních zdrojů. Celková alokace činila 678,5 mil. EUR.

Ministerstvo zemědělství (2007) uvádí, že dalším nástrojem na podporu venkova byla v letech 2000–2006 iniciativa Leader +, která však v daném programovacím období nebyla pro ČR přístupná. Z tohoto důvodu se kladl důraz na kvalitní přípravu aplikace tohoto přístupu na programovací období 2007–2013. V rámci postupně vznikajících *Místních*

akčních skupin (MAS) docházelo k vytváření vhodných finančních a organizačních podmínek pro aplikaci metody LEADER, o které je pojednáno níže.

V programovacím období 2000–2006 byly programy rozvoje venkova ve všech členských státech financovány ze strukturálních fondů EU, přičemž v letech 2007–2013 došlo k zásadní změně a vznikly dva nové nástroje v rámci SZP EU. Čerpání z fondu EAFRD je podmíněno existencí programových dokumentů, jejichž obsah tvoří strategické směry, vymezené cíle a dotační tituly. V ČR jsou strategickými programovými dokumenty *Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) 2007–2013* a *Program rozvoje venkova ČR pro období 2007–2013*.

3.4 Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007–2013

Národní strategický plán rozvoje venkova (NSPRV) ČR na období 2007–2013 byl schválen vládou ČR usnesením č. 499/2006 ze dne 10. 5. 2006 a představuje dokument vytvořený v souladu se Strategickými směry Společenství pro rozvoj venkova 2007–2013. Reflektuje závěry ze summitů v Lisabonu a v Göteborgu a klade důraz na zvyšování ekonomického růstu, vytváření nových pracovních míst a udržitelný ekonomický rozvoj. NSPRV ČR zajišťuje vazby mezi obecnými cíli evropského venkova a cíli ČR, přičemž obecné evropské cíle jsou již uvedeny v předchozí části práce a představují čtyři strategické rozvojové osy, mezi které patří konkurenceschopnost, ochrana přírody, životního prostředí a krajiny, rozvoj a diverzifikace venkovského života a budování místních kapacit pro zaměstnanost a diverzifikaci. Existence a realizace NSPRV ČR přispívala směrem k požadavkům rozvoje společného trhu v souladu s novou SZP a byl realizován v období let 2007–2013 prostřednictvím Programu rozvoje venkova ČR. (Ministerstvo zemědělství, 2006).

ČR se v programovém období 2007–2013 zavázala zavést systematické pozitivní změny ve venkovském prostoru státu, ať už se jedná o změny, jež vedou ke zvýšení kvality životního prostředí, ekonomického potenciálu a diverzifikaci podnikatelských aktivit, nebo také o změny, které s sebou přinášejí vyšší životní úroveň a celkově lepší životní podmínky venkovských obyvatel. Strategie rozvoje venkova ČR vychází z rozvojové vize, která si klade za cíl: *„Do roku 2013 se změni tvář venkova ČR a jeho hospodářská struktura v míře vedoucí k výraznému zlepšení životního prostředí, životní úrovně a životních podmínek jeho obyvatel, k posílení nosných oborů a diverzifikaci ekonomických aktivit zemědělství, lesního a vodního hospodářství, cestovního ruchu a dalších odvětví zabezpečujících hospodářskou*

a společenskou stabilitu venkova a k dosažení úrovně srovnatelné s venkovskými regiony vyspělých zemí EU “ (Ministerstvo zemědělství, 2006 s. 16).

Součástí NSPRV je strategie jež logicky a kontinuálně navazuje na čtyři *strategické směry Společenství pro rozvoj venkova*. Jedná se o popis výchozí situace na českém venkově v určitých oblastech a návrh řešení, kterým by ČR prostřednictvím NSPRV tyto negativní jevy eliminovala. NSPRV je rozdělen do čtyř os, přičemž realizací jednotlivých opatření, jež jsou součástí každé osy, dochází ke vzájemnému působení a přispívání k plnění globálního cíle. V následující tabulce jsou uvedeny názvy jednotlivých os a cílů NSPRV.

Tabulka 3.1 Osy a cíle Národního strategického plánu rozvoje venkova

Osa	Název osy	Cíl osy
Osa1	Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví	Vytvořit silné a dynamické zemědělsko-potravinářské odvětví.
Osa 2	Zlepšování životního prostředí a krajiny	Vytvořit multifunkční zemědělské a lesnické systémy prospěšné životnímu prostředí, přírodě a krajině.
Osa 3	Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova	Vytvořit různorodé pracovní příležitosti a prorůstové podmínky pro atraktivní život na venkově.
Osa 4	Leader	Iniciovat vytváření a rozvoj místních partnerství a podporovat využití vnitřního rozvojového potenciálu venkova.

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2006; vlastní zpracování

3.5 Program rozvoje venkova ČR na období 2007–2013

Od roku 2007 je **politika rozvoje venkova v ČR** realizována prostřednictvím **Programu rozvoje venkova**. Jak již bylo zmíněno, stěžejním nástrojem politiky rozvoje venkova je EAFRD, který není součástí strukturálních fondů, což způsobilo oslabení koordinační role Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) v rámci oblasti zemědělství a rozvoje venkova a došlo k posílení pozice MZe. Výhodu v posílení pozice MZe lze spatřovat zejména v koncentraci pravomocí a v jednotnějším přístupu k problematice rozvoje zemědělství a venkova. Na druhé straně je možno uvést, že značnou nevýhodu představuje zejména přílišné sektorové zaměření politiky rozvoje venkova (Bednaříková, 2009). Pělucha (2006, s. 94) uvádí, že Program rozvoje venkova, je soustředěn na programovací období let 2007–2013 a je určen pro celé území ČR vyjímaje hlavní město Prahu. Výjimkou jsou agroenvironmentální opatření, která mohou být aplikována na celém území ČR, což je odůvodněno potřebou péče o životní prostředí. Dle Ministerstva zemědělství (2007) zajišťuje působení EAFRD a v souladu s nařízením Rady (ES) 1698/2005 čl. 15 blíže specifikuje strategie v jednotlivých osách stanovených NSPRV do prováděcích úrovní, čímž přispívá k jeho efektivní realizaci.

3.5.1 Prioritní osy Programu rozvoje venkova ČR

- Osa I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví
- Osa II – Zlepšování životního prostředí a krajiny
- Osa III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova
- Osa IV – Leader
- Osa V – Technická pomoc

Jednotlivé osy, jež jsou podrobněji specifikovány níže, obsahují konkrétní opatření, podopatření a finanční alokaci. Dokument obsahuje podrobný popis těchto os, včetně konkrétních ověřitelných cílů a ukazatelů, které umožňují měřit pokrok, účinnost a účelnost programu. Opatření Programu rozvoje venkova mimo jiné přispívají k naplnění cílů Lisabonské strategie ve všech jejích oblastech, mezi které patří: udržitelný rozvoj, trh práce, vnitřní trh a podnikatelské prostředí a společnost založená na znalostech. V návaznosti na Göteborgskou konferenci jsou v Programu zahrnuta opatření k trvale udržitelnému systému zemědělského hospodaření a vytváření trvale udržitelných pracovních míst.

Dle Pěluchy (2006) mají některá opatření geografické vymezení. Například Osa II se koncentruje na oblasti LFA, NATURA 2000 a oblasti povodí, Osa III je tematicky zaměřená na venkovské obce a obce venkovského charakteru a Osa IV Leader sloužila zejména pro venkovské mikroregiony. Zemědělcům se díky realizaci Programu rozvoje venkova naskytla příležitost získat finanční prostředky na nákup strojů, či modernizaci hospodářství. Osa II. byla konkrétně soustředěna na podporu pro méně příznivé oblasti, na podporu energetického využití biomasy nebo na údržbu krajiny. V rámci Osy III. byly podporovány projekty v oblasti budování informačních středisek, stezek pro turisty či rekonstrukci objektů pro veřejnost. Dotace slouží jako podpora venkovskému obyvatelstvu na projekty v oblasti diverzifikace zdrojů příjmů (Businessinfo.cz, 2014). V následující části práce jsou uvedeny opatření a podopatření Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013 v rámci Os I až IV. Jejich klasifikace řeší rozdělení finančních prostředků v rámci jednotlivých os, přičemž celková alokace evropských a českých zdrojů na programové období činí 3,6 mld. EUR. Prostředky alokované z EARDF na rozvoj venkova pro ČR jsou součástí veřejných zdrojů a jsou spravovány akreditovanou platební agenturou (Vošta, 2010a).

Osa I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

Osa I je soustředěna na podporu konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v potravinářství.

- **Skupina opatření I.1 – Opatření zaměřená na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací.** Podpora v rámci tohoto opatření klade důraz na vytvoření silného zemědělsko-potravinářského odvětví, modernizaci zemědělských podniků, zavádění inovací a zvýšení kvality produktů.
- **Skupina opatření I.2 – Opatření přechodná pro ČR a ostatní nové členské státy EU.** Cílem podpory je vytvořit dynamické zemědělsko-potravinářské prostředí, rozšířit vzdělávání a poradenství a snížit věkový průměr pracovníků v zemědělství.
- **Skupina opatření I.3 – Opatření zaměřená na podporu vědomostí a zdokonalování lidského potenciálu.** Dotace v rámci této skupiny opatření směřují na realizaci aktivit k zajištění vzdělávání, zvýšení lidského potenciálu, rozvoj znalostí, podpora mladých zemědělců, zlepšení trvale udržitelného managementu podniku, zvýšení konkurenceschopnosti, dosažení podstatných strukturálních změn v rámci sektoru zemědělství (Ministerstvo zemědělství, 2007).

Osa II – Zlepšování životního prostředí a krajiny

- **Skupina opatření II. 1 – Opatření zaměřená na udržitelné využívání zemědělské půdy.** Dotace v rámci jednotlivých opatření jsou zacíleny zejména na podporu zemědělců hospodařících v oblastech s méně příznivými podmínkami, s cílem zachovat venkovskou krajinu, podpořit systémy šetrné k životnímu prostředí, trvale udržitelné využití zemědělské půdy, pomoc zemědělcům při řešení specifického znevýhodnění vyplývajícího z implementace evropských směrnic pro soustavu Natura 2000 a Rámcové směrnice pro vodní politiku ES, integrace agroenvironmentálních postupů v zemědělství a jiné.
- **Skupina opatření II.2 – Opatření zaměřená na udržitelné využívání lesní půdy.** Podpory v rámci těchto opatření jsou zacíleny na trvale udržitelné využití lesní a zemědělské půdy, zvýšení environmentální hodnoty lesů, řešení specifického znevýhodnění vlastníků lesa, obnova lesního potenciálu po kalamitách nebo zavedení preventivních opatření aj.

Osa III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

- **Skupina opatření III.1 – Opatření k diverzifikaci hospodářství venkova.** Cílem této skupiny opatření je vytváření pracovních míst a zajištění vyšší příjmové úrovně obyvatel

venkova pomocí rozvoje a diverzifikace aktivit na venkově a podporou venkovské turistiky, zajištění naplnění závazků ČR v oblasti využití obnovitelných zdrojů energie.

- **Skupina opatření III.2 – Opatření ke zlepšení kvality života ve venkovských oblastech.** Cílem skupiny opatření je vytvoření podmínek pro růst ve venkovských oblastech, zlepšit vzhled vesnic a veřejných prostranství a posílit soudržnost obyvatel s místním prostředím a dědictvím venkova. Opatření jsou také nesměřována na zabezpečení rozvoje venkovské infrastruktury, podporu malého a středního podnikání a zlepšení životního prostředí venkovských sídel.
- **Opatření III.3 – Týkající se vzdělání a informování hospodářských subjektů působících v oblastech, na něž se vztahuje Osa III.** Podpora v rámci jednotlivých opatření skupiny III.3 je určena na vzdělávání a informování hospodářských subjektů na venkově. Vzdělávání je zaměřeno na možnosti diverzifikace činností nezemědělské povahy, zakládání a rozvoj mikropodniků, možnost uplatnění se ve venkovských službách pro obyvatelstvo a na možnostech kulturního dědictví venkova (Ministerstvo zemědělství, 2007).

Osa IV – Leader

Skupinu opatření v rámci Osy IV tvoří: Místní akční skupina, Realizace místní rozvojové strategie a Realizace projektů spolupráce (Ministerstvo zemědělství, 2007).

IV.1.1. Místní akční skupina

Místní akční skupiny (MAS) představují místní partnerství, jež mají připravené integrované územní strategie rozvoje venkova, jsou schopné zajistit realizaci projektů v rámci realizace Strategického plánu Leader a disponují dostatečnou administrativní kapacitou. MAS obvykle předkládají své Strategické plány Leader, které vnikají díky komunitního plánování a zaměřují se na vybraná témata rozvoje venkova, která jsou ze strategického hlediska pro dané území MAS důležitá. Strategické plány Leader jsou poté realizovány prostřednictvím opatření, podopatření či záměrů jednotlivých os politiky rozvoje venkova (Osa I, II, III). Strategie MAS musí obvykle směřovat k efektivnímu využívání kulturního dědictví, zvyšování kvality místních produktů, zkvalitňování života a životního prostředí na venkově a využívání nového know-how a nových technologií, které by podpořily konkurenceschopnost místních produktů a služeb. V programovacím období 2007–2013 bylo podpořeno 112 MAS. Každoročně jsou jednotlivým MAS přiděleny finanční prostředky, přičemž 20 % alokace může být využita na podporu činnosti v rámci realizace Strategického plánu Leader a zbylých 80 % směřuje na projekty konečných žadatelů (Státní zemědělský intervenční fond, 2014c).

IV.1.2. Realizace místní rozvojové strategie

Z tohoto opatření vyplývá podmínka realizace projektů v rámci Osy IV. – Leader, přičemž podporu lze poskytnout pouze na projekty, které jsou v souladu se schváleným Strategickým plánem Leader místní akční skupiny, a přispívá k jeho cíli. Důležitá je také kompatibilita s vytyčenými podmínkami Programu rozvoje venkova. Projekty jsou bodově hodnoceny a vybírány výběrovou komisí dané MAS zpravidla minimálně jednou ročně. Kategorie příjemců jsou vymezeny v jednotlivých Strategických plánech MAS dle jednotlivých opatření všech třech os a nelze zde aplikovat podmínku počtu obyvatel (500–2000 obyvatel) v obci, jelikož je nutná pouze podmínka působnosti na území dané MAS (Státní zemědělský intervenční fond, 2014d).

Před programovacím obdobím 2007–2013 byly v ČR realizovány programy Leader ČR 2004, 2005, 2006, které byly financovány z národních zdrojů a dále program Leader + financovaný z prostředků EU. Jak už bylo uvedeno výše, program Leader + nebyl do roku 2007 ČR přístupný. Právě MAS představuje hlavní aktéry pro implementaci všech programů Leader a není divu, že od roku 2002 do roku 2007 vzniklo v ČR přes 150 těchto uskupení (Pelcl et.al, 2008).

IV.2.1. Realizace projektů spolupráce

Cílem opatření realizace projektů spolupráce je posílení efektivity osy Leader prostřednictvím využití příkladů nejlepší praxe, inovace a přenosu znalostí. V souvislosti s tímto opatřením souvisí podpora projektů spolupráce na národní nebo nadnárodní úrovni s cílem podpořit spolupráci mezi MAS v rámci členských států EU a na území třetích zemí. Základním aspektem je využití nejlepší praxe k posílení inovačních postupů a přenosu znalostí (Ministerstvo zemědělství, 2007).

Osa V – Technická pomoc

Aktivity nezbytné pro monitorování a hodnocení řízení a realizace Programu rozvoje venkova a pro neustálé zlepšování jednotlivých opatření, jsou podporovány právě Osou V. Činnosti realizované v rámci technické pomoci, zahrnují zejména vypracování postupů a materiálů, jež jsou nezbytné pro administrativní procesy od podání žádosti po vyhodnocování konkrétních opatření. Podmínkou pro neustálé zdokonalování Programu bylo vytvoření Celostátní sítě pro rozvoj venkova, což ČR učinila v roce 2008. Osa V je rozdělena do dvou níže uvedených opatření.

- **Opatření V.1 – Příprava, sledování, hodnocení, informování a kontrola v rámci programu.** Toto opatření se soustředí zejména na přípravu, sledování, hodnocení, šíření informací a kontrolní opatření, která jsou vyžadována v průběhu realizace Programu rozvoje venkova. Technická pomoc může být realizována na celém území ČR a příjemci podpory jsou zejména MZe, odbor řídicího orgánu EAFRD a Státní zemědělský intervenční fond (SZIF).
- **Opatření V.2 – Zřízení a provoz Celostátní sítě pro venkov.** Toto opatření souvisí s aktivitami v rámci provozu Celostátní sítě pro venkov, jež zahrnuje finanční podporu na pokrytí nákladů souvisejících s přípravou odborných studií, pořízení a instalaci systémů pro řízení, monitoring a celkové hodnocení programu. Podporu bylo možno použít také na technickou pomoc pro rozvoj spolupráci v rámci regionů a nadnárodní spolupráce (Ministerstvo zemědělství, 2007).

3.5.2 Finanční plán Programu rozvoje venkova ČR dle jednotlivých os

Jak již bylo uvedeno, EAFRD slouží k podpoře financování rozvoje venkova ve venkovských regionech, které představují celou ČR kromě regionu Praha. V rámci Osy II jsou v regionu Praha podporovány v cíli konkurenceschopnost pouze Agroenvironmentální opatření. V následující tabulce je znárodněna celková podpora Společenství a národní veřejné finanční prostředky na každou osu v letech 2007–2013.

Tabulka. 3.2 Finanční plán Programu rozvoje venkova dle jednotlivých os na programovací období 2007 – 2013 (v EUR)

Osa	Veřejné zdroje		
	Veřejné zdroje celkem	Míra podpory	Podpora z EAFRD
Osa I	840 522 497	75%	630 391 873
Osa II - cíl konvergence	1 936 012 557	80%	1 548 810 045
Osa II - cíl konkurenceschopnost	9 726 295	55%	5 349 462
Osa II	1 945 738 851		1 554 159 507
Osa III	635 553 634	75%	476 665 226
Osa IV	175 969 147	80%	140 775 318
Technická pomoc	18 019 241	75%	13 514 430
Celkem	3 615 803 370		2 815 506 354

Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2006; vlastní úprava

Z tabulky je zřejmé, že nejvíce finančních prostředků bylo plánováno na Osu II – Zlepšování životního prostředí a krajiny, a to 1 945 738 851 EUR. Naopak nejmenší finanční alokace byla poskytnuta na Osu IV – Leader (Ministerstvo zemědělství, 2007, s. 171).

3.5.3 Součinnost Programu rozvoje venkova ČR s politikou soudržnosti 2007–2013

Ačkoli došlo v programovacím období 2007–2013 k oddělení politiky rozvoje venkova od politiky soudržnosti, nelze na danou problematiku nahlížet jako na dvě zcela specifické oblasti, jelikož lze pozorovat určitou míru provázanosti mezi sebou. Nutno podotknout, že z níže uvedených zaměření jednotlivých podpor nedochází k překryvům mezi opatřeními EAFRD a ostatními fondy EU.

Program rozvoje venkova byl v programovacím období 2007–2013 koncentrován na problematiku primární zemědělské a lesnické výroby, zpracování zemědělských a lesnických produktů, vzdělávání zemědělců, systémy zemědělské a lesnické produkce příznivé pro péči o přírodu a krajinu, na problematiku venkovských obcí na celém území ČR kromě Prahy další. Nebyl však jediným nástrojem na podporu výše uvedených opatření. K vytváření stabilního prostředí pro rozvoj inovací a informačních technologií ve venkovském prostoru a řešení nezaměstnanosti zde působil také regionálně zaměřený *Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)*. V návaznosti na Osu I řešil podpory zpracovatelského průmyslu včetně potravinářství ve druhém stupni zpracování. V rámci II. Osy se soustředil na malé a střední podnikání, podpory na vybudování zařízení na zpracování obnovitelných zdrojů energie, dopravní a technické infrastruktury ve venkovských regionech, zlepšení občanského vybavení a využití kulturních památek. V případě podpory obnovitelných zdrojů energie tvořila mezník mezi *Operačním programem podnikání a inovace (OPPI)* a Programem rozvoje venkova definice příjemce podpory, kterým mohl být zemědělský podnikatel. Také v rámci Osy III mohlo dojít k prolínání podpory venkovských obcí. Zde tvořil hlavní mezník zejména počet obyvatel, a to do 2 000 (respektive 500) obyvatel.

Další nástroj, jenž více či méně navazoval na opatření Osy III, představoval *Evropský sociální fond (ESF)*, jehož prostřednictvím byly financovány podpory pro obecnou vzdělanost na venkově, začleňování skupin obyvatelstva pomocí rekvalifikačních kurzů a využíváním internetových sítí a budování schopnostní místní administrativy. Program rozvoje venkova podporoval tytéž oblasti rozvoje avšak pouze v rámci zemědělských subjektů a subjektů působících v lesním hospodářství v oblastech působnosti EAFRD.

Investice v oblasti životního prostředí a dopravy byly také podporovány z *Fondu soudržnosti (FS)*. Dále v rámci *Operačního programu Životní prostředí (OPŽP)* směřovaly dotace na čistírny odpadních vod a to zejména v územích vyžadujících zvláštní ochranu bez omezení velikosti a na ostatních územích od 2 000 obyvatel. Jednalo se také o investice do

vodohospodářské infrastruktury v oblastech u nezemědělských subjektů. Program rozvoje venkova soustředil část svých finančních prostředků do vodohospodářské infrastruktury, avšak jednalo se zejména o lokality do 2 000 obyvatel nacházejících se mimo lokality vyžadující zvláštní ochranu. V případě obnovitelných zdrojů energie jsou v rámci OPŽP a Programu rozvoje venkova stanovena kritéria dle příjemců podpory, přičemž Program rozvoje venkova se soustředil pouze na zemědělské podnikatele a zpracování biomasy (Ministerstvo zemědělství, 2007).

Dle Ministerstva životního prostředí (2012) bylo pro programovací období 2007–2013 dále rozhodnuto o integrovaném přístupu k financování životního prostředí. Vznikl tak program *Life+*, který se skládá ze tří pilířů: Příroda a biologická rozmanitost, Politika a správa v oblasti životního prostředí a Informace a komunikace. Tento program kontinuálně navazoval na Osu II a podporoval zejména biologickou rozmanitost. Program rozvoje venkova byl taktéž v souladu s podporami poskytovanými prostřednictvím EFF. EFF podporoval širokou oblast doplňkových opatření v Programu ve vztahu *k rybníkářství, kulturní krajině s cílem udržitelného využívání produkce ryb* (Ministerstvo zemědělství, 2007).

3.5.4 Orgány pověřené prováděním Programu rozvoje venkova

Jednotlivé členské státy byly dle čl. 74 nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 povinny zřídit řídicí orgán, akreditovanou platební agenturu a certifikační subjekt. Dále bylo nutné, aby byl pro každý Program rozvoje venkova vytvořen odpovídající kontrolní a řídicí systém, jehož podstatou je zajištění, že funkce řídicího orgánu a ostatních subjektů budou jasně vymezeny a odděleny. Členské státy, jakož i ČR, byly zodpovědné za zajištění účinného fungování systému během celého programovacího období.

Řídicí orgán byl zodpovědný za účinné a správné řízení a provádění Programu rozvoje venkova v programovacím období 2007–2013 v rámci EAFRD. V ČR provádělo tuto činnost MZe a mělo za úkol zajišťovat, aby veškeré operace, jež jsou určené k financování, byly vybírány dle kritérií platných pro Program rozvoje venkova, zajišťovat existenci elektronického systému pro záznam a uchování statistických údajů o provádění Programu rozvoje venkova, zajišťovat, aby hodnocení Programu bylo prováděno ve lhůtách stanovených výše uvedeným nařízením, řídilo monitorovací výbor, zajišťovalo informovanost a publicitu, vypracovávalo výroční zprávy, bylo zodpovědné za přípravu národních obecně závazných předpisů, v souladu s politikou Společenství.

Za provádění administrace a kontrolu žádostí o podporu v rámci opatření EAFRD byla zodpovědná *platební agentura*. Tento subjekt zajišťoval jednotlivé platby všech opatření EAFRD, přičemž bylo využíváno stávající struktury SZIF akreditované platební agentury pro záruční sekci. SZIF představoval jedinou akreditovanou platební agenturu a disponoval regionálními pracovišti na úrovni NUTS II v ČR. Dle nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování SZP zajišťoval SZIF provádění plateb, sděloval a uchovával informace a poskytoval záruky, že oprávněnost žádostí a přidělování podpory jsou kontrolovány před autorizací platby, dané platby jsou řádně zaúčtovány, jsou prováděny kontroly dle právních předpisů Společenství, požadované doklady jsou řádně předkládány ve lhůtách a formách stanovených právními předpisy Společenství a legislativou ČR a doklady jsou řádně uchovány a zpřístupněny, aby byla zachována jejich úplnost platnost a čitelnost. SZIF byl dále zodpovědný za metodické řízení administrace a kontroly uplatňování opatření EAFRD. V jeho kompetenci byl dále příjem žádostí o podporu a jejich zadávání do informačního systému, sledování souladu projektu s právními předpisy a pravidly Programu, provádění výběru subjektu pro kontrolu na místě, sestavení plánu kontrol a jeho následné vyhodnocení a vydávání rozhodnutí a podepisování smlouvy s konečnými příjemci podpory.

Za ověřování účtu Platební agentury – SZIF, byl zodpovědný *certifikační orgán*, jehož funkci plnilo Ministerstvo financí (MF). Certifikační orgán fungoval v rozsahu ověřování pravdivosti jednotlivých účtů, jejich úplnosti a přesnosti s přihlédnutím k zavedenému systému kontroly a řízení v souladu s nařízením Komise, které stanovuje prováděcí pravidla k nařízení o financování SZP (Ministerstvo zemědělství, 2007).

3.6 Celostátní síť pro venkov

V ČR byla stejně jako v ostatních členských zemích EU vytvořena Celostátní síť pro venkov v souladu s nařízením komise (ES) č. 1974/2006, kterým jsou stanovena podrobná pravidla pro použití nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD. Síť započala svou činnost ke dni 11. listopadu 2008 a jejím zřizovatelem bylo MZe ČR. Její fungování podléhalo společné *Evropské síti pro rozvoj venkova*, která spadala do činnosti Evropské komise, s cílem zefektivnit spolupráci mezi jednotlivými členskými státy EU. Cíle Celostátní sítě pro rozvoj venkova měly být naplňovány po celou dobu fungování sítě a měly přispívat ke zvýšení efektivnosti fungování Programu rozvoje venkova. Hlavním principem Celostátní sítě pro venkov bylo zejména sdílení zkušeností a poznatků a jejich předávání směrem k aktérům podílejícím se na rozvoji venkova a zemědělství, přičemž byl

uplatňován přístup zdola. Mezi dlouhodobé cíle Celostátní sítě pro rozvoj venkova patřilo například vytváření vhodných podmínek pro partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem, podpora implementace a hodnocení politiky rozvoje venkova a zemědělství sdružením expertů, sběr a zpracování informací a údajů o nejlepší praxi, poznatcích a osvědčených postupech aj. Zakládající dokument představoval Akční plán Sítě a byla tvořena zástupci organizací a správních orgánů podílejících se na rozvoji venkova a zemědělství (Ministerstvo zemědělství, 2013c).

3.7 Program rozvoje venkova ČR na období 2014–2020

Program rozvoje venkova na programovací období 2014–2020 byl připraven na základě usnesení vlády ČR ze dne 28. listopadu 2012 č. 867 Ministerstvem zemědělství ČR ve spolupráci s partnery. Postatou tohoto dokumentu stejně jako v programovacím období 2007 – 2013 je stanovit priority a opatření pro účinné a efektivní využívání finančních prostředků z EAFRD a jeho realizace má přispět k naplňování cílů SZP a Strategie Evropa 2020 (Řídící orgán programu rozvoje venkova, 2014a).

Na programovací období 2014–2020 bylo pro ČR alokováno 2,17 mld. EUR z EAFRD a spolu s národními zdroji tvoří rozpočet 2,5 mld EUR. Program rozvoje venkova je vytvářen na základě evropské legislativy, přičemž klíčovým nařízením je *Nářízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD*¹⁶. Implementace Programu rozvoje venkova 2014–2020 je odložena na rok 2015, avšak pro rok 2014 bylo vytvořeno *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1310/2013*, kterým se stanoví některá přechodná ustanovení o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD¹⁷ (Řídící orgán programu rozvoje venkova, 2014b)

Dle Nařízení 1305/2013/ by měla být přijata přechodná pravidla pro usnadnění přechodu od stávajících režimů podpor dle nařízení (ES) č. 1698/2005 k novému legislativnímu rámci na programovací období 2014–2020, aby se eliminovaly potíže, či prodlevy při provádění podpory rozvoje venkova, které mohou vznikat v důsledku načasování přijetí nových programů rozvoje venkova napříč EU. Členským státům je na základě tohoto nařízení umožněno, aby v roce 2014 v případě některých opatření nadále přijímaly právní

¹⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013 ze dne 17. prosince 2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005.

¹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1310/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví některá přechodná ustanovení o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV), kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013, pokud jde o zdroje a jejich rozdělení v roce 2014, a kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 73/2009 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013, č. 1306/2013 a č. 1308/2013, pokud jde o jejich použití v roce 2014.

závazky v rámci svých stávajících programů rozvoje venkova, přičemž výsledné výdaje musí být způsobilé pro podporu také v novém programovacím období.

K lednu 2014 již existuje návrh Programu rozvoje venkova 2014–2020, který však není finální verzí. Lze konstatovat, že dojde k několika málo úpravám a finální verze bude předložena ke schválení vládě ČR a následně Komisi. Předpokládaný termín předložení Programu Komisi je červenec 2014. Stejně tak ještě není vyhotoveno ex-ante hodnocení programu, vzhledem k jeho neúplnosti a výběrového řízení, které v současnosti probíhá na vytvoření hodnocení.

Program rozvoje venkova 2014–2020 obsahuje analýzu situace z hlediska silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb, popis strategie a návaznost na evropské strategie, návaznost cílů Programu rozvoje venkova na tematické cíle Společného strategického rámce, zdůvodnění potřeb, které byly vybrány pro podporu z programu (v oblastech životní prostředí a změna klimatu, zemědělství a související sektory a venkov) a výběr opatření pro šest výše uvedených priorit a jejich následný popis (Řídící orgán programu rozvoje venkova, 2014b).

Tabulka 3.3 Přehled opatření Programu rozvoje venkova ČR 2014–2020

Přehled opatření České republiky v Programu rozvoje venkova 2014-2020
1 - Předávání znalostí a informační akce
2 - Poradenství
3 - Investice do hmotného majetku
4 - Pozemkové úpravy
5 - Lesnická infrastruktura
6- Podpora zahájení podnikatelské činnosti mladých zemědělců
7 - Investice do nezemědělských činností
8 - Předcházení poškozování lesů lesními požáry a přírodními katastrofami a katastrofickými událostmi a obnova poškozených lesů
9 - Investice ke zvýšení odolnosti a ekologické hodnoty lesních ekosystémů
10- Investice do lesních technologií a zpracování lesnických produktů a jejich uvádění na trh
11 - Spolupráce
12 - LEADER

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014a; vlastní zpracování

Program rozvoje venkova 2014–2020 bude realizován prostřednictvím dvanácti opatření, která mohou přispívat k několika prioritám EU najednou. Návaznosti prioritních oblastí stanovených na úrovni ČR na prioritní oblasti EU je uvedena v příloze 6.

4 Implementace Programu rozvoje venkova České republiky

Implementace Programu rozvoje venkova ČR spadá do kompetencí řídicího orgánu. Nelze opomenout, že některé členské státy EU disponují pouze jedním programovým dokumentem, ale existují také země, které mají řadu regionálních Programů rozvoje venkova. Nicméně, všechny programy napříč EU jsou založeny na principu čtyř os, doplněných o skupiny opatření a podopatření. Možnost jednotlivých příjemců získat finanční prostředky alokované na jednotlivá opatření stanovují ve všech případech kritéria způsobilosti, která zohledňují například místo realizace projektu či velikost dané farmy. Pro mnohá opatření existují také výběrová kritéria, jež jsou důležitá zejména z důvodu umožnění cíleného financování projektů, jež splňují cíle Programu rozvoje venkova. Ve většině případů žádají potenciální příjemci o dotace na financování projektů, jež se vztahují k jednomu nebo více specifickým opatřením Programu rozvoje venkova. Vypracované žádosti jsou následně posuzovány a je-li projekt schválen, žadatel získá finanční podporu v souladu s podmínkami dohodnutými s příslušným orgánem. Nicméně přesný způsob realizace se napříč jednotlivými státy EU liší a stejně tak je tomu v závislosti na jednotlivých druzích opatření (Evropská komise, 2014).

4.1 Proces administrace žádosti o dotaci v rámci Programu rozvoje venkova ČR

Prvořadým cílem Programu rozvoje venkova ČR je zvýšení kvality života na venkově a ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova. Základním dokumentem obsahujícím podrobné informace o podporách pro relevantní příjemce představují Pravidla pro žadatele, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty Programu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013 (Krochová, 2011).

Tento dokument byl vypracován MZe na základě *Nářízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EAFRD, na základě Nářízení Rady (ES) č. 1290/2005 o financování SZP a na základě Programu rozvoje venkova* a obsahuje dvě části, přičemž první část představuje obecné podmínky vztahující se na základní pojmy a zkratky, obecná ustanovení pro poskytnutí dotace, výdaje, jež mohou být uznány na profinancování, provádění změn, s výjimkou ustanovení týkajícího se provádění změny způsobu realizování projektu

dodavatelsky na formu věcného plnění a naopak, zadávání zakázek žadatelem, žádost o proplacení výdajů projektu a snížení částky dotace¹⁸.

Druhá část dokumentu zahrnuje specifické podmínky pro poskytnutí dotace na základě Programu rozvoje venkova, které jsou aktualizovány dle jednotlivých výzev na daná opatření. Specifické podmínky představují souhrn podmínek, jež jsou platné pro příslušné opatření (podopatření, záměr) a vztahují se pouze na žadatele (příjemce dotace žádající v rámci daného opatření (podopatření, záměru) v daném kole příjmu žádosti. Obsahem této části jsou zejména jednotlivá opatření a podopatření, v rámci kterých lze získat dotaci na daný projekt, popis podopatření, definice příjemce dotace, druh a výše podpory, výdaje, na které lze poskytnout podporu, kritéria posuzování projektu a seznam povinných a nepovinných příloh (Ministerstvo zemědělství, 2014).

Kontaktním místem pro žadatele při předkládání veškeré dokumentace je příslušný **Regionální odbor SZIF dle místa realizace projektu**. Žádost o dotaci se předkládá a registruje na každé opatření (podopatření, záměr) samostatně. V rámci kola příjmu žádosti lze na jeden předmět dotace předložit pouze jednu žádost, přičemž termíny pro příjem a registraci žádosti jsou vyhlašovány Mze na internetových stránkách. Součástí žádosti o dotaci jsou povinné a nepovinné přílohy. Po vyhotovení a předložení žádosti o dotaci probíhá předběžná administrativní kontrola, kdy se kontroluje zejména úplnost dokumentace. Jestliže dokumentace nesplňuje podmínky, nemůže být zaregistrována, nicméně žadatel je o dané skutečnosti informován a vyzván k jejímu doplnění. Kompletní žádosti jsou dále zaregistrovány a prochází úplnou administrativní kontrolou, kterou provádí RO SZIF (Krochová, 2011).

Následně probíhá **kontrola přijatelnosti a hodnocení projektů**. Žádosti o dotaci postupují bodovým hodnocením dle stanovených preferenčních kritérií Programu rozvoje

---

¹⁸ Pro účely administrace projektu se *osou* rozumí ucelená skupina opatření se specifickými cíli, *opatření* představuje soubor podopatření, záměru nebo operací přispívajících k provádění osy. Na opatření lze předložit žádost o dotaci pouze v případě, že dané opatření již neobsahuje vymezení dalších záměrů. *Podopatření* zahrnuje záměry nebo operace přispívající k provádění příslušného opatření a *záměr* je soubor operací přispívajících k provádění příslušného opatření nebo podopatření. Dle obecných podmínek je dále *žadatelem* subjekt, který žádá v rámci Programu rozvoje venkova a je v souladu s definicí příjemce dotace příslušného opatření (podopatření, záměru). *Příjemce dotace* je žadatel, jehož žádost o dotaci byla schválena a který podepsal Dohodu o poskytnutí dotace. *Žádost o dotaci* představuje vyplněný standardizovaný formulář doručený na příslušný RO SZIF, zahrnuje projekt a přílohy, vymezuje plánovaný rozpočet projektu, na jehož základě je stanovena minimální a maximální výše dotace. *Dohoda o poskytnutí dotace* je písemná dohoda uzavírána mezi žadatelem a poskytovatelem dotace prostřednictvím RO SZIF. Dohoda obsahuje základní a specifické podmínky pro poskytnutí dotace. *Žádost o proplacení výdajů* představuje standardizovaný formulář, který se předkládá po ukončení realizace projektu, ve kterém je příjemce dotace povinen uvést skutečně vynaložené výdaje projektu, na které požaduje dotaci.

venkova a seřazují se dle počtu získaných bodů sestupně. Vzhledem k disponibilním zdrojům alokovaným na dané opatření (podopatření, záměr) se žádosti doporučují nebo nedoporučují k financování. Jestliže nejsou v projektu nalezeny žádné nedostatky v přílohách předkládaných žadatelem a projekt je schválen, následuje podepsání dohody, jež žadateli přislíbují dotaci, avšak za podmínek neporušení pravidel (Ministerstvo zemědělství, 2013d).

Dotace na projekt se poskytuje na základě žádosti o proplacení a příslušné dokumentace podle podmínek jednotlivých opatření (podopatření, záměrů) obsažených ve Specifických podmínkách Pravidel pro žadatele. Dotace bývá ve většině opatření poskytována **zpětně na základě předložené žádosti o proplacení a proplacených faktur**. Žádost o proplacení podepisuje a předkládá žadatel na příslušném RO SZIF stanoveném dohodou, přičemž žádosti o proplacení při jejich předložení podléhají kontrole včetně příloh (ty podléhají kontrole stejně jako samotná žádost o proplacení). Pokud v rámci kontrol žádosti o proplacení nebyly zjištěny žádné nedostatky, žadateli je chválena dotace nejpozději do 12 týdnů od registrace žádosti o proplacení (Krochová, 2011). Nutno podotknout, že žádost o proplacení musí být založena na skutečně prokázaných výdajích a žadatel o dotaci je dále povinen umožnit vstup osobám pověřeným kontrolou, ať už se jedná o SZIF, MZe, Evropskou komisi či Evropský účetní dvůr k ověřování plnění podmínek Pravidel. SZIF může provádět kontrolu ode dne zaregistrování žádosti o dotaci po celou dobu tak, jak je uvedeno v Dohodě. V případě nutnosti je žadatel povinen vzít na vědomí opatření stanovená k nápravě, která vyplynou z provedené kontroly a dodržet stanovené termíny pro odstranění nedostatků.

Dle nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 o financování Společné zemědělské politiky mohou být financovány výdaje Společenstvím z EAFRD jen, pokud je uskuteční akreditovaná platební agentura (SZIF). Pro všechny osy Programu rozvoje venkova jsou finanční toky nastaveny jednotně, kdy MZe má ve své výdajové kapitole rozpočtovány prostředky, které jsou určeny pro předfinancování všech výdajů z EAFRD, což představuje celkovou alokaci evropských a národních zdrojů. Na základě žádosti platební agentury (SZIF) vydá rozhodnutí o poskytnutí dotace Platební agentuře, která následně na základě rozhodnutí nebo smlouvy o poskytnutí dotace vyplatí konečnému příjemci finanční prostředky. Evropská spoluúčast na finanční realizaci projektu je zaslána na příjmový účet MZe poté, co SZIF odešle hlášení Komisi o uskutečněných výdajích (Ministerstvo zemědělství, 2007).

4.2 Hodnocení a monitoring Programu rozvoje venkova ČR

Cílem hodnocení a monitoringu je zejména zlepšit kvalitu, účinnost a efektivitu realizace Programu rozvoje venkova. Účinnost programu se hodnotí zejména z hlediska Strategických směrů Společenství a problémů rozvoje venkova, které jsou charakteristické pro členské státy a regiony. Nicméně přihlíží se k požadavkům udržitelného rozvoje, vlivu realizace programu na životní prostředí a plnění požadavků daných právních předpisů Společenství (Ministerstvo zemědělství, 2013e).

Za monitorování EAFRD je zodpovědný dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 **řídící orgán Programu rozvoje venkova**, přičemž na samotnou realizaci EAFRD dohlíží **monitorovací výbor EAFRD**, který se skládá ze zástupců vládních i nevládních institucí a je ustaven MZe. Řídící orgán má povinnost zajistit za pomoci informačních systémů sběr finančních i statistických dat, pro snadnější umožnění výměny informací s Evropskou komisí.

Sledování realizace EAFRD umožňuje monitorovací systém, který je propojen s informačním systémem MZe a Ministerstva financí (MF), což usnadňuje pravidelné sledování finančních toků. Za pořizování a aktualizaci dat do monitorovacího systému je zodpovědný řídicí orgán a úkolem monitorovacího výboru bylo zejména schválit a projednat kritéria pro výběr projektů (Ministerstvo zemědělství, 2007). Monitorovací výbor dohlíží také na realizaci EAFRD a sleduje soulad s nařízeními Evropské komise a legislativou ČR, účinnost využívání veřejných zdrojů a naplňování cílů EAFRD. Dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 hodnotí pokrok dosažený při plnění konkrétních cílů programu, kontroluje výsledky dosahování cílů pro každou osu, hodnotí, projednává a schvaluje výroční zprávu o pokroku před odesláním Komisi a má možnost řídicímu orgánu navrhnout jakoukoli úpravu nebo přezkum programu. Veškerá data a informace o EAFRD jsou využívány k vypracování návrhu výročních zpráv o realizaci EAFRD, které se každoročně předkládají Evropské komisi. Výroční zprávy představují dokument, který obsahuje informace o změnách všeobecných podmínek, pokroku Programu z hlediska stanovených cílů, finanční provádění programu, přehled hlavních problémů identifikovaných při realizaci programu, opatření pro monitorování a hodnocení, využití technické pomoci, kroky podniknuté k zajištění publicity a prohlášení o souladu s politikami Společenství (Ministerstvo zemědělství, 2007). Požadavky na strukturu dat, která jsou potřebná pro sledování indikátorů pro monitoring jednotlivých opatření, definuje řídicí orgán. Indikátory kvantitativního charakteru jsou sestavovány z dat pro monitoring, jejichž primárním zdrojem jsou žádosti, příjemci podpory a platební agentura.

Indikátory kvalitativního charakteru a jejich sledování zajišťuje řídicí orgán, který je také zodpovědný za vyhodnocování dodaných dat a za kontrolu jejich úplnosti (Ministerstvo zemědělství, 2006, s. 191)

Dle nařízení Rady (ES) 1698/2005 jsou Programy pro rozvoj venkova hodnoceny **ex ante**, dále v **polovině období** a **ex post**, přičemž oblast hodnocení spadá do pravomocí členských států nebo Komise. Hodnocení provádí nezávislí hodnotitelé a výsledky musí být dostupné veřejnosti.

Součástí přípravy každého programu pro rozvoj venkova je hodnocení **ex ante**, které spadá do pravomocí členského státu a jehož primárním cílem je optimalizace přidělování rozpočtových zdrojů a zlepšení kvality programování. Předmětem hodnocení ex ante je zejména zjišťování a vyhodnocování střednědobých a dlouhodobých potřeb a cílů, kterých má být prostřednictvím realizace Programu rozvoje venkova dosaženo. Sledují se také očekávané výsledky, přidaná hodnota pro Společenství a kvalita postupů pro provádění monitorování, hodnocení a finančního řízení.

Pro realizaci Programu rozvoje venkova jsou členské státy dále povinny zajistit **hodnocení v polovině období a hodnocení ex-post** (Nařízení 1698/2005/ES), přičemž řídicí orgán Programu rozvoje venkova je od roku 2008 povinen každým rokem předkládat monitorovacímu výboru zprávu o výsledcích průběžného hodnocení. Přehled hodnocení je součástí výročních zpráv o pokroku a v roce 2010 bylo provedeno průběžné hodnocení, jakož to hodnocení v polovině programovacího období, z kterého vyvstávají opatření ke zlepšení kvality Programu a jeho provádění. Po hodnocení v polovině období se z podnětu Komise vypracovává přehled zpráv a v roce 2015 bude průběžné hodnocení provedeno formou samostatné zprávy o hodnocení ex post. Prostřednictvím hodnocení ex post a hodnocením v polovině období se prověřuje stupeň využití prostředků, efektivita, účinnost, socioekonomický dopad a vliv EAFRD na priority Společenství. Hodnocení je zaměřeno zejména na cíle Programu a jejich prioritou je vyvodit závěry pro politiku rozvoje venkova. Průběžné hodnocení je prováděno z podnětu řídicích orgánů ve spolupráci s Komisí a realizuje se jednou za několik let (2007–2015). Přehled hodnocení ex post je vyhotovováno z pověření Komise ve spolupráci s členským státem a s řídicím orgánem, který je zodpovědný za shromažďování údajů potřebných pro jeho vyhotovení. Lhůtou pro vyhotovení přehledu hodnocení ex post je 31. 12. 2016 (Ministerstvo zemědělství, 2007, s. 191).

4.3 Zhodnocení implementace Programu rozvoje venkova ČR

Implementace Programu rozvoje venkova v programovacím období 2007–2013 započala již v roce 2007, kdy byla zahájena dvě kola příjmu žádostí o dotaci v rámci projektových opatření. K zahájení realizace Programu rozvoje venkova ČR došlo hned v zápětí po schválení programu Evropskou komisí v červnu 2007.

První kolo příjmů žádostí o dotaci bylo vyhlášeno v červnu 2007 a druhé na podzim téhož roku. V rámci prvních dvou kol příjmu žádostí bylo registrováno celkem **3 941 žádostí o dotaci v celkové výši 12,8 mld. Kč**. Z prvního kola příjmu žádosti bylo 827 žádosti schváleno, což představovalo částku 2,1 mld. Kč z celkových veřejných výdajů. V roce 2007 bylo proplaceno celkem 200 projektů v hodnotě 100 mil. Kč v rámci Opatření 1.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců – Osa I. Dále byly ve dvou termínech přijímány žádosti o dotaci pro nárokové opatření Osy II. (Opatření II.1.1 Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech a Podopatření II.1.2.I Platby v rámci Natura 2000 na zemědělské půdě). Na základě výzev bylo přijato celkem 14 384 žádostí o dotaci v požadované výši 4,3 mld. Kč. Během roku 2007 bylo v rámci nárokových opatření proplaceno 9 752 žádostí o dotaci v celkové hodnotě 2 729,7 mil. Kč veřejných prostředků (Ministerstvo zemědělství, 2009).

Na základě výše uvedených informací, lze usoudit, že vzhledem k dodržení termínů pro vytvoření potřebné legislativy na evropské úrovni pro oblast rozvoje venkova a rychlosti a kvalitě zpracování potřebných dokumentů na úrovni České republiky, **nedošlo k žádnému výraznému zpoždění**, které by ohrozilo realizaci Programu rozvoje venkova, což lze považovat za základní předpoklad úspěšného čerpání finančních prostředků. Stejně tak byla Česká republika připravena k zahájení realizace ihned po schválení Programu rozvoje venkova Evropskou komisí, čemuž nasvědčuje vyhlášení výzev již v roce 2007.

V rámci komplexního zhodnocení Programu rozvoje venkova ČR lze identifikovat několik omezení, která se vyskytují při evaluačních šetřeních veřejných intervencí. Jedná se o problém kvantifikovatelnosti výsledků dopadů, jelikož cíle jednotlivých podopatření, opatření, os a celého Programu jsou komplexní, mnohostranné a z hlediska klasifikace neúplně definované. Další limitující faktor představuje dosažení plánovaných cílů Programu, které jsou ovlivňovány řadou externích faktorů, přičemž při procesu evaluace je stěžejní oddělit externí faktory od působení intervencí Programu rozvoje venkova. V neposlední řadě nutno zmínit časové zpoždění výstupů, výsledků a dopadů, jelikož čerpání prostředků

v jednotlivých opatřeních a podopatřeních je nerovnoměrné z důvodu postupného vyhlašování výzev a také z věcných důvodů. Dále nelze opomenout časovou náročnost administrace projektů a lhůty vyplácení finančních prostředků žadatelům na základě žádostí o platbu. Obecným problémem celého evaluačního procesu je, že v dlouhodobém horizontu nejsou sbírána data, která by sloužila k vyhodnocení dopadů programu na životní prostředí, a to nejen v průběhu realizace Programu, ale také po jeho skončení, jelikož environmentální systémy se vyvíjejí pomaleji (Ministerstvo zemědělství, 2010a, s. 17–19).

Následující hodnocení Programu rozvoje venkova vychází z Výroční zprávy za rok 2012 a z aktuálních informací získaných na MZe ČR k srpnu 2013 a k lednu 2014 a je zaměřeno zejména na kvantitativní ukazatele celkové finanční alokace na jednotlivá opatření, proplacených částek, schválených závazků vůči žadatelům, alokaci, jež zbývá k závazkování, míře závazkování a míře proplácení. V souvislosti s hodnocením implementace Programu rozvoje venkova je nutné rozlišit opatření *projektová a nároková*. Rozdíl mezi těmito dvěma termíny spočívá zejména ve stanovování podmínek pro poskytnutí dotace, které jsou v případě projektových opatření stanovovány danými *Obecnými a specifickými pravidly pro poskytování dotace* a v rámci nárokových opatření jsou pravidla stanovována příslušným nařízením vlády. Dalším rozdílem je zprostředkující subjekt a termíny příjmu žádosti, kdy v případě zprostředkujícího subjektu je v rámci nárokových opatření představují příslušné *Agentury pro zemědělství a venkov* a v případě projektových opatření tuto funkci plní daný *regionální odbor SZIF*. Dále v souvislosti s problematikou příjmu žádostí o dotaci jsou termíny na projektová opatření vyhlašovány ministrem zemědělství (tzv. výzvy) a na nároková opatření dle nařízení vlády každoročně v květnu nebo v listopadu (Ministerstvo zemědělství, 2010b).

Velkou část opatření tvoří opatření projektová, přičemž v Ose I pouze *Opatření I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti* je nárokovým opatřením a v Ose II je pouze *Opatření II.2.4 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a obnova společenských funkcí lesů* projektovým opatřením.

4.3.1 Finanční realizace Osy I

Osa I Programu rozvoje venkova podporovala v letech 2007–2013 konkurenceschopnost zemědělství a lesnictví, podnikání v zemědělské výrobě a potravinářství. Mezi její cíle patřila zejména modernizace zemědělských podniků, podpora zpracovatelských podniků, řešení vlastnických vztahů, stabilizace věkové struktury zemědělců a zlepšení postavení zemědělců na trhu. V následující tabulce 4.1 jsou uvedeny základní oblasti podpory jednotlivých opatření.

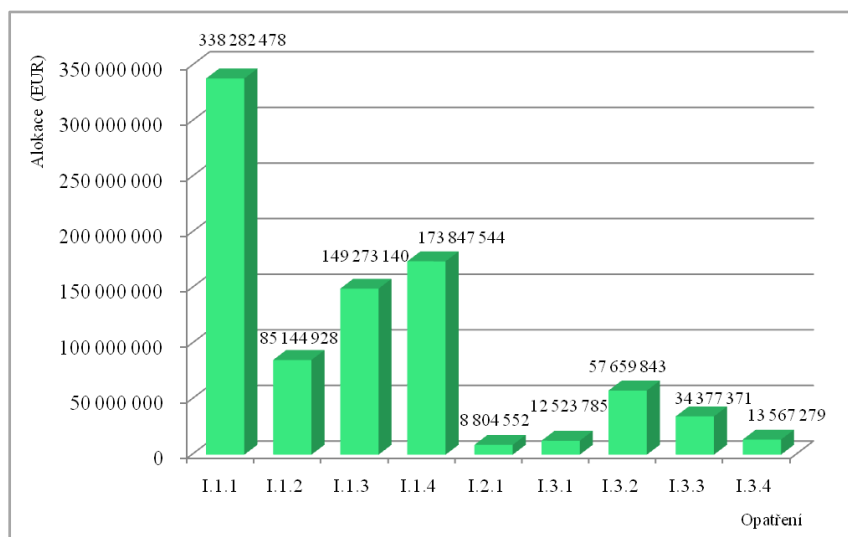
Tabulka 4.1 Základní charakteristiky opatření Osy I Programu rozvoje venkova

Opatření osy I	Charakteristika opatření
Opatření I.1.1 Modernizace zemědělských podniků	Podpora modernizace zemědělských podniků, kde je nedostatečná úroveň investic, jak stavebních tak technologických, v rostlinné i živočišné výrobě.
Opatření I.1.2 Investice do lesů	Podpora rozvoje dynamického podnikání v lesnictví, zlepšení výkonnosti lesnických podniků, restrukturalizace lesnického sektoru, zlepšení ochrany životního prostředí v lesnictví.
Opatření I.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům	Podpora výkonnosti zpracovatelských podniků, rozvoj nových odbytišť pro zemědělské produkty, podpora marketingu zemědělských výrobků, rozvoj inovací v zemědělsko-potravinářské výrobě.
Opatření I.1.4 Pozemkové úpravy	Podpora řešení problematiky vlastnických vztahů pozemkové držby, racionálního prostorového uspořádání pozemků všech vlastníků půdy v daném katastrálním území, podpora podnikání.
Opatření I.2.1 Seskupení producentů	Zlepšení postavení zemědělců na trhu, podpora vyjednávací pozice vůči zpracovatelům a odběratelům, přizpůsobení produkce členů seskupení požadavkům trhu, společné uvádění zboží na trh.
Opatření I.3.1 Další odborné vzdělávání a informační činnost	Podpora připravenosti a informovanosti v oblasti inovací vedoucích ke zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a také k diverzifikaci zemědělské činnosti.
Opatření I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců	Podpora rozvoje dynamického podnikání u zemědělců v nižší věkové kategorii, příznivé ovlivňování věkové struktury zemědělců, zlepšení zaměstnanosti ve venkovských oblastech.
Opatření I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti	Zlepšení věkové struktury zemědělců, podpora vyšší výkonnosti zemědělských podniků a intenzivnějšího zavádění inovací, posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova.
Opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb	Finanční podpora pro zemědělce ke krytí nákladů při využívání služeb zemědělského poradenského systému, který poskytuje poradenské služby k hospodaření a dodržování zásad SZP, finanční podpora vlastníků lesa pro poradenství v okruzích platné legislativy.

Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2012; vlastní zpracování

V programovacím období 2007–2013 bylo na Osu I Programu rozvoje venkova alokováno celkem 873 480 920 EUR. Nejvíce veřejných zdrojů bylo alokováno na *Opatření I.1.1 Modernizace zemědělských podniků* (338 282 478 EUR) a nejméně na *Opatření I.2.1 Seskupení producentů* (8 804 552 EUR). Konkrétní alokace na jednotlivá Opatření jsou uvedena v grafu 4.1.

Graf 4.1 Finanční alokace dle opatření Osy I (pro období 2007-2013 v EUR)

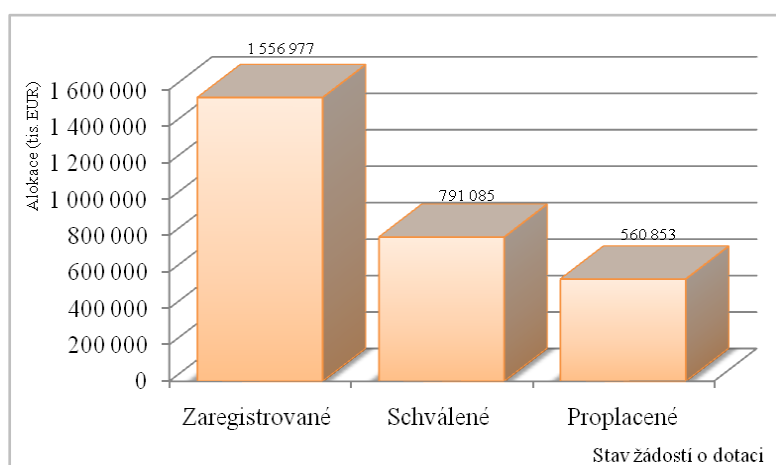
Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU RZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Příjemci podpory Osy I mohli být zemědělství podnikatelé, fyzické nebo právnické osoby hospodařící v soukromých a obecních lesích, mikropodniky, výrobci potravin nebo surovin, pozemkové úřady, organizace výrobců, vzdělávací subjekty, začínající zemědělství podnikatelé do 40 let věku, kteří zahajovali svou zemědělskou činnost poprvé a zemědělství podnikatelé nad 55 let věku, kteří nedosáhli důchodového věku (Ministerstvo zemědělství, 2007).

Od počátku programovacího období 2007–2013 do 31. 12. 2012 bylo v rámci Osy I vyjímaje *Opatření I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti*, které spadá do nárokových opatření Programu rozvoje venkova podáno celkem 28 441 žádostí o dotaci (1 484 924 tis. EUR), z nichž bylo 9 135 žádostí vyřazeno (622 104 tis. EUR), 15 795 žádostí schváleno, přičemž **proplaceno bylo celkem 13 411 projektů v celkové hodnotě 552 696 tis. EUR**. Nejvíce žádostí o dotaci bylo podáno v *Opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb* (9 532) a *I.1.1 Modernizace zemědělských podniků* (5 658). Implementace Osy I dle stavu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 je uvedena v příloze 7.

Průběh proplácení dotací v případě Opatření I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti je podstatně odlišný od ostatních opatření Osy I, tudíž bylo nutné toto opatření hodnotit zvlášť, přičemž je-li žádost o dotaci schválena, tak žadatel následně podává první žádost o proplácení společně s doklady o převodu podniku. K první žádosti se dále vztahuje plocha zemědělské půdy, a je-li dále také první žádost o proplácení schválena, tak vzhledem k víceletému typu podpory podává žadatel každoročně další žádosti o proplácení ve stanoveném termínu. Od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 bylo kumulativně podáno 584 prvních žádostí o proplácení (2 480 tis. EUR), z nichž bylo 522 proplaceno (2 476 tis. EUR). Kumulativně se k danému období proplatilo 1 033 prvních žádostí o proplácení a ostatních žádostí o proplácení v celkové hodnotě 7 965 tis. EUR. Implementace opatření Osy I dle počtu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 je uvedena v příloze 8. V následujícím grafu 4.2 jsou uvedeny počty zaregistrovaných, schválených a proplacených žádostí od počátku programovacího období do 31. 8. 2013.

Graf 4.2 Implementace Osy I dle stavu žádostí o dotaci (od počátku programovacího období do 31. 8. 2013)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2013b; vlastní zpracování

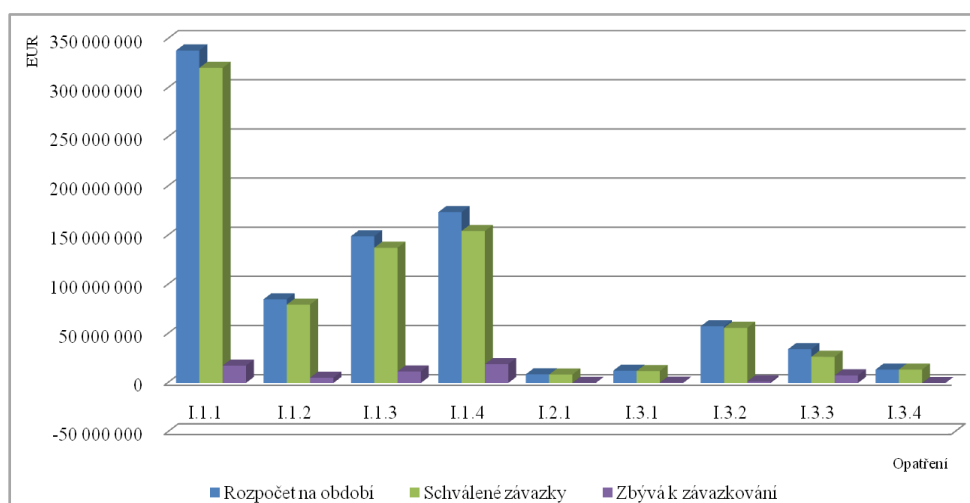
V rámci Osy I vyjímaje *Opatření I.2.1 Investice do lesů a I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti* bylo kumulativně k 31. 8. 2013 podáno 31 038 žádostí o dotaci (1 556 977 tis. EUR), z nichž bylo 17 732 žádostí schválených (791 085 tis. EUR) a **celkový počet proplacených žádostí činil 13 875 (560 853 tis. EUR)**. Míra úspěšnosti podaných žádostí představuje 57 %, z nichž již bylo 78 % proplacených. V porovnání se stavem žádostí k 31. 12. 2012 vzrostl počet podaných žádostí o dotaci o 2 597 a schválených žádostí o 464, přičemž je nezbytné připomenout, že v hodnocení není zahrnuto projektové Opatření I.2.1.

Nejvíce žádostí o dotaci bylo podáno v roce 2011 a nejméně v roce 2007, avšak nelze opomenout četnost a termíny vyhlášení výzev. Mezi nepodporovanější kraje v Ose I patřil Jihočeský kraj, Středočeský kraj a kraj Vysočina, naopak mezi nejméně podporované kraje patřil Karlovarský, Liberecký a Ústecký kraj.

Finanční realizace Osy I dle opatření

Jednotlivá opatření lze hodnotit na základě kritéria míry závazkování a proplácení finančních prostředků. Dle míry závazkování finančních prostředků se jeví jako neúspěšnější realizace *Opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb* (100 %), které je využíváno také v rámci témat Osy II. Z celkového rozpočtu na opatření, který činil 13 567 279 EUR, bylo závazkováno 13 611 578 EUR, což představuje překročení o 44 299 EUR. Například v rámci tohoto opatření se plánovalo podpořit 7 000 zemědělců a 3 500 držitelů lesa. Nicméně k 31. 12. 2012 bylo kumulativně za celé programovací období podpořeno 3 197 zemědělců a 299 držitelů lesa. Naopak méně úspěšným opatřením dle tohoto kritéria je *Opatření I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti* (77 %). Z celkové alokace na opatření 34 377 371 EUR představuje hodnota nasmlouvaná příjemcům dotace 26 629 939 EUR. Ačkoli bylo v rámci tohoto opatření závazkováno nejméně finančních prostředků, došlo k překročení plnění indikátorů, které předpokládaly podporu 250 příjemcům a 19 000 uvolněných hektarů půdy. Kumulativně bylo podpořeno 522 příjemců a uvolněno bylo 28 610 hektarů. **Průměrná míra závazkování v rámci opatření Osy I představuje 93 %.** Přehled míry závazkování finančních prostředků a prostředků zbývajících k závazkování představuje graf 4.3.

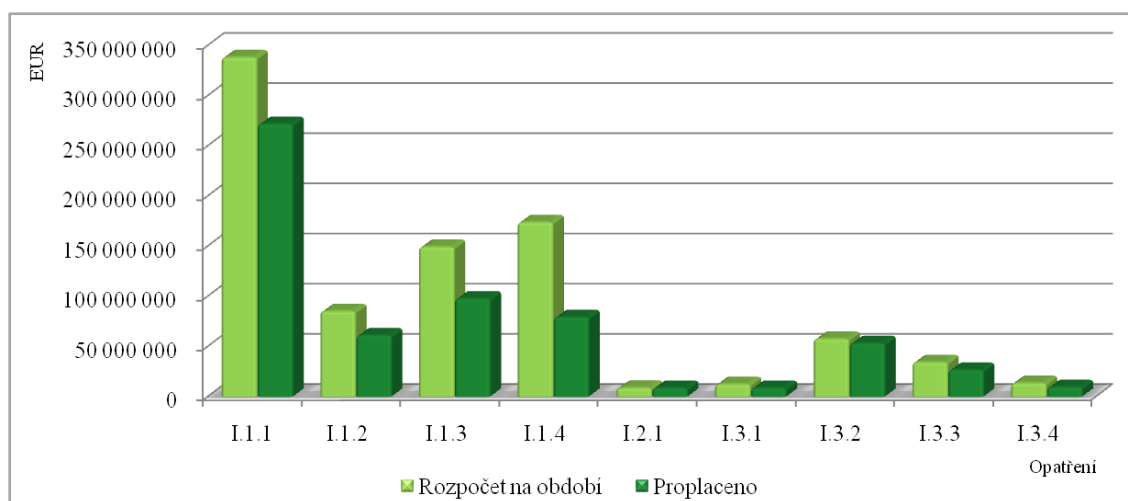
Graf 4.3 Implementace opatření Osy I dle míry závazkování finančních prostředků (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Dle indikátoru míry proplácení představuje nejúspěšnější opatření Osy I *Opatření 1.2.1 Seskupení producentů* (98 %), jejichž počet činí v ČR 375. Z celkové alokace 8 804 552 EUR bylo proplaceno celkem 8 663 478. EUR, přičemž zbytek nevyčerpané alokace byl převeden do *Opatření 1.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům*. Naopak procentuálně nejnižší míru proplácení vykazuje *Opatření 1.1.4 Pozemkové úpravy* (46 %). Z celkové alokace 173 847 544 EUR bylo proplaceno pouze 79 201 182 EUR. V rámci tohoto opatření se plánovalo podpořit 1 200 projektů, nicméně vzhledem k počtu schválených projektů a stavu proplácení nebude této hodnoty dosaženo. Jedním z důvodů je zejména finanční náročnost jednotlivých projektů, kdy průměrná výše dotace představuje okolo 254 tis. EUR, což snižuje celkový počet projektů. **Průměrná míra proplácení v opatřeních Osy I činí 71 %.** Míry proplácení projektů v rámci jednotlivých opatření jsou uvedeny v grafu 4.4.

Graf 4.4 Implementace opatření Osy I dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

4.3.2 Finanční realizace Osy II

Osa II Programu rozvoje venkova podporovala v letech 2007–2013 udržitelné využívání zemědělské a lesní půdy, příjmovou stabilitu znevýhodněných zemědělců, agroenvironmentální opatření (AEO), zachování biologické rozmanitosti, zakládání lesních porostů a obnovu lesních porostů. V následující tabulce 4.2 jsou uvedeny základní oblasti podpory jednotlivých opatření.

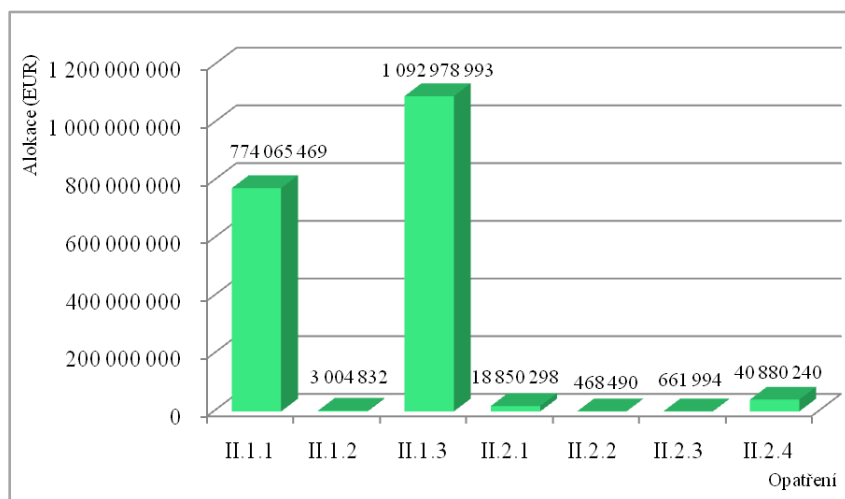
Tabulka 4.2 Základní charakteristiky opatření Osy II Programu rozvoje venkova

Opatření osy II	Charakteristika opatření
II.1.1 Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech	Podpora příjmové stability zemědělců hospodařících v oblastech s horšími přírodními podmínkami, podpora chovu skotu a dalších hospodářských zvířat ve venkovských oblastech při využití travních porostů. Podpory na opatření jsou v ČR vypláceny na travní porosty v horských oblastech, ostatních méně příznivých oblastech a oblastech se specifickými podmínkami.
II.1.2 Natura na zemědělské půdě a Vodní rámcová směrnice	Cílem opatření je podpora zemědělců při řešení specifického znevýhodnění vyplývajícího z implementace evropských směrnic pro soustavu Natura 2000 a Rámcové směrnice pro vodní politiku ES. Platby v rámci Natura 2000 jsou zaměřeny na podporu zemědělců hospodařících v těchto oblastech.
II.1.3 AEO	Cílem je podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností, podpora zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny.
II.2.1 Zalesňování zemědělské půdy	V rámci daného opatření je podporováno zakládání lesních porostů a jeho péče, dále má zemědělec nárok na náhradu za ukončení zemědělské výroby na zalesněném zemědělském pozemku.
II.2.2 Natura 2000 v lesích	Cílem je zachovat stav přírodních stanovišť chráněných dle evropské legislativy tím, že na vybraných územích bude podporováno zachování optimální druhové skladby základních dřevin lesních porostů nebo současného hospodářského tvaru lesa.
II.2.3 Lesnicko-environmentální opatření	Podpora je zacílena na optimální využití produkčního potenciálu stanoviště pěstováním porostů odpovídajících druhové a prostorové skladbě a zajistí tak udržení a rozvoj biodiverzity lesních porostů.
II.2.4 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů	Cílem opatření je podpora rekonstrukce poškozených lesních porostů, obnova lesa po kalamitních těžbách a provádění preventivních protipovodňových a protierozních opatření, podpora neproduktivních investic v lesích např. výstavba rekonstrukce a modernizace cest sloužících jako stezky pro turisty, mostky, parkovací místa atp.

Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2012; vlastní zpracování

V programovacím období 2007–2013 bylo na Osu II Programu rozvoje venkova alokováno celkem 1 930 910 316 EUR. Nejvíce veřejných zdrojů bylo alokováno na *Opatření II.1.3 Agroenvironmentální opatření* (1 092 978 993 EUR) a nejméně na *Opatření II.2.2 Natura 2000 v lesích* (468 490 EUR). Konkrétní alokace na jednotlivá opatření jsou uvedena v grafu 4.5.

Graf 4.5 Finanční alokace dle opatření Osy II (pro období 2007–2013 v EUR)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Příjemci podpory v rámci jednotlivých opatření Osy II mohli být fyzické nebo právnické osoby, které mají na sebe v LIPS¹⁹ evidovanou půdu a kterou obhospodařují (minimální výměra je 1 ha v LFA nebo 1 ha v Natura 2000), v rámci Opatření II.1.3 AEO mohli být žadatelé také fyzické osoby a obce, vlastníci nebo nájemci pozemku určeného k zalesnění a vlastníci zalesněného pozemku, vlastníci nebo nájemci lesního pozemku (Ministerstvo zemědělství, 2007).

Od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 dosahuje v rámci nárokových opatření celkové množství podniků se schválenou podporou z Programu rozvoje venkova 123 667, přičemž podpora je již plně proplacena u 101 866 podniků. Celková plocha podporovaných oblastí k danému datu činí 10 865 699 ha. Nejvíce podniků se schválenou podporou bylo podpořeno v roce 2011 (25 255 podniků), nicméně dle opatření bylo nejvíce podniků podpořeno v *Opatření II.1.1 Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech* (56 413). V příloze 9 jsou uvedeny údaje o počtech podpořených podniků a jejich rozloze (ha) od počátku programovacího období do 31. 12. 2012.

¹⁹ Geografický informační systém, který je tvořen primárně evidencí využití zemědělské půdy.

V případě projektového *Opatření II.2.4 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a obnova společenských funkcí lesů* bylo od počátku programovacího období z celkového počtu podaných žádostí o dotaci 650 (35 261 tis. EUR) k 31. 12. 2012 proplacených 366 projektů (16 062 tis. EUR), přičemž konkrétní hodnoty o implementaci Opatření II.2.4 jsou uvedeny v příloze 10. V následující tabulce 4.3 jsou uvedeny kumulativní počty zaregistrovaných a proplacených žádostí v rámci nárokových opatření, která dále zahrnují platby za závazky z Horizontálního plánu rozvoje venkova a schválené a proplacené projekty na úrovni projektových opatření Osy II od počátku programovacího období do 31. 8. 2013.

Tabulka 4.3 Implementace Osy II dle stavu žádostí o dotaci (od počátku programovacího období do 31. 8. 2013)

Osa II	Nároková opatření		Projektová opatření	
	Zaregistrované žádosti v tis. (závazky v HRDP, PRV 2007-2013)	Proplacené žádosti (závazky HRDP, PRV z rozpočtu PRV)	Schválené projekty	Proplacené projekty
Počet	217 500	178 700	478	389
Dotace v tis. EUR	1 961 240	1 631 783	24 837	16 884

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2013b; vlastní zpracování

Od počátku programovacího období 2007–2013 bylo do 31. 8. 2013 v rámci Osy II zaregistrováno 217 500 tis. žádostí v nárokových opatřeních v celkové výši 1 961 240 tis. EUR. Celkově bylo proplaceno 82 % žádostí v celkové hodnotě 1 631 783 tis. EUR. V případě projektových opatření se jednalo o 478 zaregistrovaných žádostí, které byly z 81 % proplaceny (16 884 tis. EUR). Nejvíce žádostí o dotaci bylo podáno v roce 2011 a 2012 a naopak nejméně v roce 2007. V případě Osy II byl nepodporovanějším krajem Jihočeský kraj, Středočeský a Plzeňský a nejméně z hlediska poskytnutých dotací profitoval kraj Pardubický.

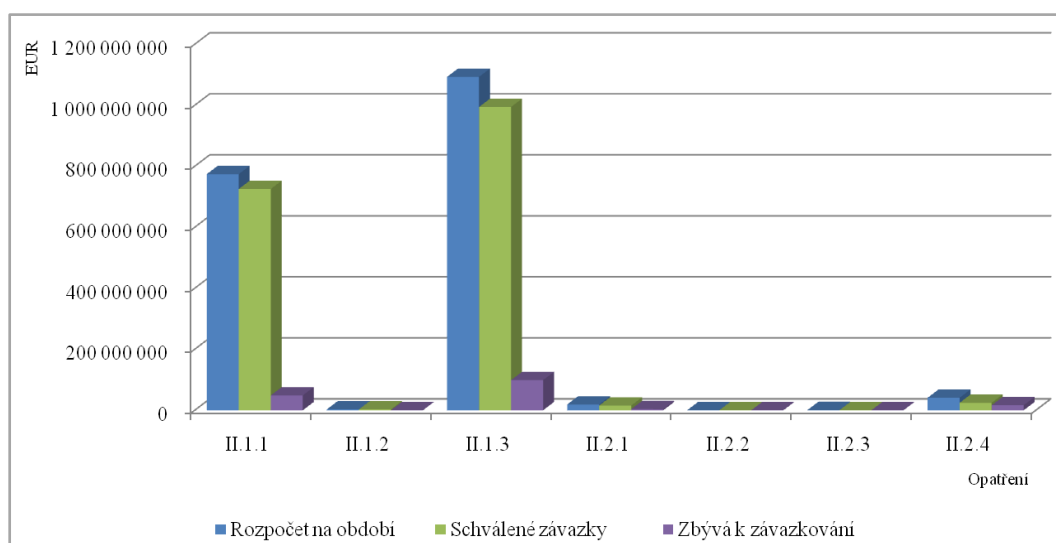
Finanční realizace Osy II dle opatření

Osa II Programu rozvoje venkova vykazuje v rámci nárokových a projektového opatření průměrně **91 % míru závazkování finančních prostředků**. Dle aktuálních informací bylo nejvíce finančních prostředků závazkováno v *Opatření II.1.2 Natura na zemědělské půdě a Vodní rámcová směrnice* (96 %). Z celkové finanční alokace na opatření 3 004 832 EUR bylo k 31. 1. 2014 závazkováno 2 891 010 EUR. Toto opatření se dále člení na *Podopatření II.1.2.1 Platby v rámci Natura 2000 a Podopatření II.1.2.2 Rámcová směrnice pro*

vodní politiku 2000/60/ES. Od počátku programovacího období 2007–2013 bylo do 31. 12. 2012 kumulativně podpořeno celkem 1 081 podniků, přičemž schválený počet podniků představuje 1 359 o celkové rozloze 22 049 ha. Méně úspěšným opatřením bylo *Opatření I.2.2 Natura 2000 v lesích*, v rámci něhož bylo závazkováno 44 % celkové alokace, která činila 468 490 EUR. V rámci daného opatření bylo podpořeno 47 podniků s celkovou výměrou okolo 3 906 ha. V následujícím grafu 4.6 jsou znázorněny míry závazkování jednotlivých opatření a alokace, která zbývá k závazkování.

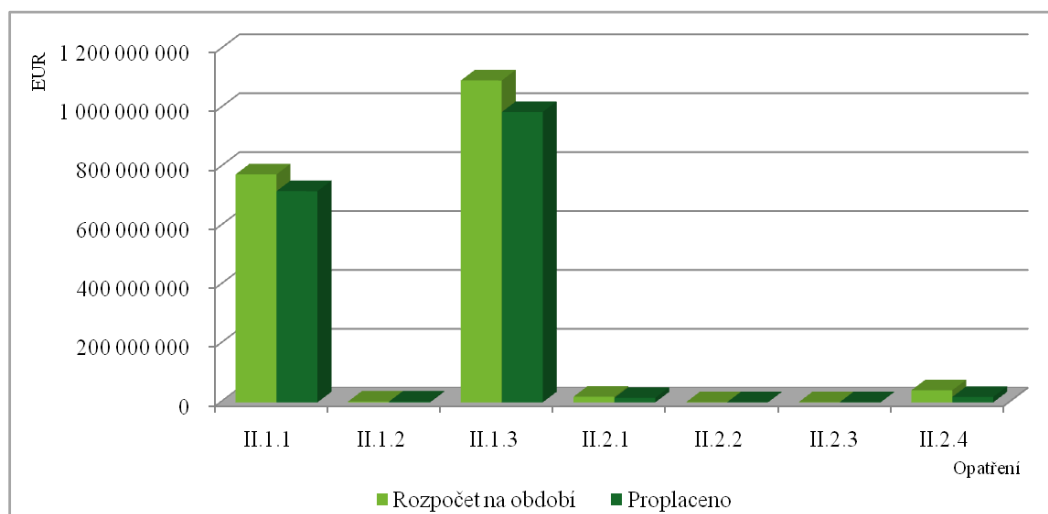
Graf 4.6 Implementace opatření Osy II dle míry závazkování finančních prostředků (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

V případě indikátoru míry proplácení bylo z Osy II od počátku programovacího období do 31. 1. 2014 celkem **proplaceno 90 % finančních prostředků**, přičemž nejúspěšnější opatření představuje *Opatření II.1.2 Natura na zemědělské půdě a Vodní rámcová směrnice* (96 %) a *Opatření II.1.1 Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech* (93 %). V případě Opatření II.1.1 bylo z celkové alokace 774 065 469 EUR proplaceno celkem 717 011 497 EUR. V průběhu programovacího období bylo podpořeno 56 413 podniků, z celkového počtu schválených podniků 66 649 o celkové rozloze 4 718 901 ha. Dle míry proplácení stejně jako dle míry závazkování poměrně zaostává *Opatření II.2.2 Natura 2000 v lesích*, v rámci něhož bylo proplaceno 44 % celkové alokace. V grafu 4.7 jsou uvedeny míry proplácení v rámci jednotlivých opatření Osy II.

Graf 4.7 Implementace opatření Osy II dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

4.3.3 Finanční realizace Osy III

Osa III Programu rozvoje venkova podporovala v letech 2007–2013 rozvoj životních podmínek ve venkovských oblastech prostřednictvím podpory cestovního ruchu, rozvoje nezemědělských aktivit, stabilizaci příjmu venkovského obyvatelstva, investice do infrastruktury a zachování tradičního vzhledu venkovských obcí. V následující tabulce 4.4 jsou uvedeny základní oblasti podpory jednotlivých opatření Osy III.

Tabulka 4.4 Základní charakteristiky opatření Osy III Programu rozvoje venkova

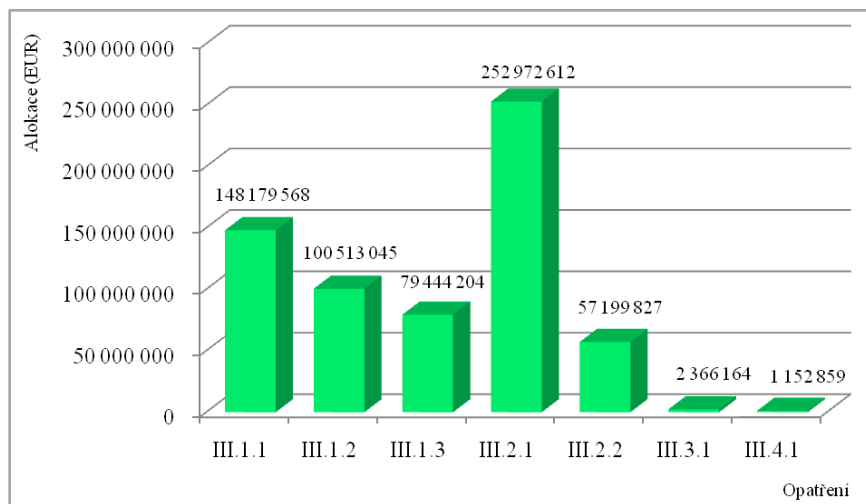
Opatření osy III	Charakteristika opatření
III.1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy	Podpora rozvoje nezemědělských aktivit s cílem zajistit stálý příjem, udžet a vytvářet nová pracovní místa, zlepšit podmínky pro kvalitní život místních obyvatel a tím stabilizovat venkovský prostor.
III.1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje	Podpora je zaměřena na mikropodniky včetně zakládání nových živností v oblasti výroby a zpracování (řemeslná a tradiční výroba). Cílem je vytvářet nová pracovní místa a rozvoj hospodářské struktury nezemědělských aktivit.
III.1.3 Podpora cestovního ruchu	Podpora rozvoje cestovního ruchu ve spojení s využitím přírodního a kulturního dědictví oblasti, což má napomoci k diverzifikaci venkovských ekonomik. Opatření je zaměřeno na budování cyklostezek, turistických tras a budování malokapacitních ubytovacích zařízení.
III.2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby	Podpora investic do zakládání vodohospodářské infrastruktury (obce do 2 000 obyvatel), budování místních komunikací, inženýrských sítí, zlepšení vzhledu obcí, kvality života a místního občanského vybavení a služeb (obce do 500 obyvatel).
III.2.2 Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova	Podpora architektonického a urbanistického rozvoje vesnic, zachování jejich vzhledu a zvýšení identity místních obyvatel. Cílem je zachování kulturních památek, prvků vesnic a venkovské krajiny, lidových tradic a budování muzeí (obce do 500 obyvatel).
III.3.1 Vzdělávání a informace	Podpora je zaměřena na vzdělávání a informování FO a PO, jejichž cílem je zahájit nebo rozšířit podnikání, popřípadě jiné působení na venkově v rámci aktivit podporovaných v ose III.
III.4.1 Získávání dovedností, animace a provádění	Cílem je získávání zkušeností a dovedností za účelem vytvoření aktivního místního partnerství zabávajícího se udržitelným rozvojem regionu. Podpora je zaměřena na místní partnerství, která působí na území s počtem obyvatel od 10 do 100 tis. a pracují na partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem a zároveň nebyla podpořena v rámci osy IV.

Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2012; vlastní zpracování

V programovacím období 2007–2013 bylo na Osu III alokováno celkem 641 828 279 EUR. Nejvíce veřejných prostředků bylo poskytnuto na *Opatření III.2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby* (252 972 612 EUR) a nejméně na *Opatření III.4.1 Získávání dovedností, animace a provádění* (1 152 859 EUR), které bylo spuštěno teprve na podzim roku 2012, jehož příjemci mohou být MAS. Prostřednictvím tohoto opatření jsou realizovány projekty na přípravu integrované strategie území, pořádání informačních, vzdělávacích a propagačních akcí. Dotace jsou poskytovány do výše 500 000 Kč (Venkov,

2012, č. 5). V následujícím grafu 4.8 jsou uvedeny finanční alokace na jednotlivá opatření Osy III.

Graf 4.8 Finanční alokace dle opatření Osy III (pro období 2007–2013 v EUR)

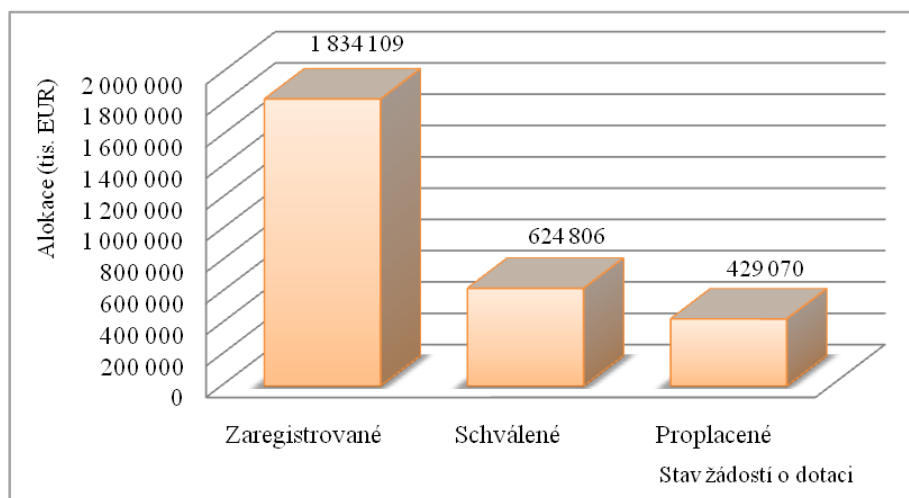

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Příjemci podpory v rámci Osy III mohli být zemědělství podnikatelé, mikropodniky, nezemědělství podnikatelé s kratší než dvouletou historií v oblasti cestovního ruchu, nestátní neziskové organizace, zájmová sdružení právnických osob, obce, svazky obcí, církve a jejich organizace (Ministerstvo zemědělství, 2007).

Od počátku programovacího období 2007–2013 bylo do 31. 12. 2012 v rámci Osy III vyjma *Opatření III.4.1 Získávání dovedností, animace a provádění* podáno celkem 12 348 žádostí o dotaci (1 804 639 tis. EUR). Z celkového počtu zaregistrovaných žádostí bylo v průběhu administrace celkem 7 529 (1 121 817 tis. EUR) žádostí vyřazeno a 4 175 žádostí o dotaci schváleno (613 107 tis. EUR). K danému datu se proplatilo celkem 2 965 žádostí o dotaci (39 % z celkového počtu schválených žádostí o dotaci) v celkové výši 373 171 tis. EUR. Údaje o implementaci Osy III dle stavu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 jsou uvedeny v příloze 11. Nejvíce žádostí o dotaci bylo podáno v *Opatření III.2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení služby* 4 813, přičemž k 31. 12. 2012 bylo proplaceno 1 260 projektů (171 189 tis. EUR) a nejméně žádostí o dotaci bylo podáno v rámci *Opatření III.3.1 Vzdělávání a informace* (181), přičemž 99 projektů již bylo proplaceno. Implementace opatření Osy III dle počtu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 je uvedena v příloze 12. V následujícím grafu 4.9 jsou uvedeny počty zaregistrovaných, schválených a proplacených žádostí od počátku programovacího období do 31. 8. 2013.

Graf 4.9 Implementace Osy III dle stavu žádostí o dotaci (od počátku programovacího období do 31. 8. 2013)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2013b; vlastní zpracování

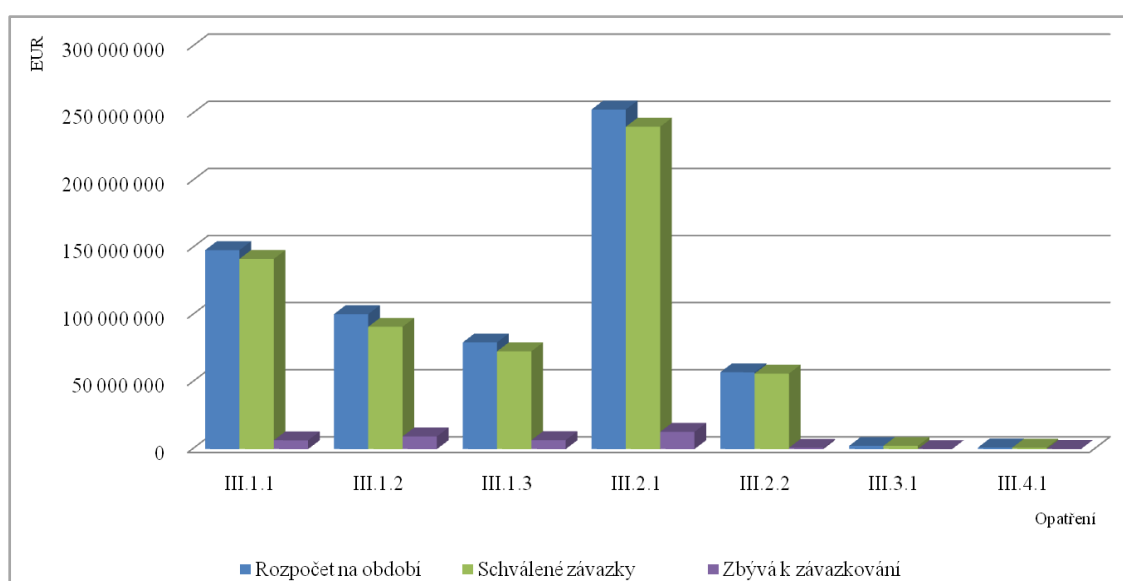
V rámci Osy III bylo kumulativně od počátku programovacího období do 31. 8. 2013 podáno 12 823 žádostí o dotaci v celkové požadované výši 1 834 109 tis. EUR. V porovnání se stavem podaných žádostí k 31. 12. 2012 lze zaznamenat nárůst o 4 %, avšak ve statistikách k 31. 8. 2013 jsou zahrnuta všechna opatření Osy III. Z celkového počtu podaných žádostí bylo 35,6 % žádostí o dotaci schváleno (624 806 tis. EUR) a již **3 166 žádostí bylo proplaceno (429 070 tis. EUR)**. Nejvíce žádostí o dotaci bylo podáno v roce 2009 a 2011 naopak nejméně v roce 2013. Nepodporovanějšími kraji v Ose III byl Středočeský kraj, kraj Vysočina a Jihočeský kraj. Nejméně podporovaným krajem byl kraj Karlovarský a příjemci v Moravskoslezském kraji získali dotace ve výši okolo 17 441 tis. EUR.

Finanční realizace Osy III dle opatření

V rámci Osy III bylo kumulativně v programovacím období 2007–2013 do 31. 1. 2014 **závazkováno celkem 94 % finanční alokace**. V případě jednotlivých opatření bylo procentuálně nejvíce finančních prostředků závazkováno v rámci *Opatření III.3.1 Vzdělávání a informace* (99 %) a *Opatření III.2.2 Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova* (98 %). V případě Opatření III.2.2 bylo z celkové alokace 57 199 827 EUR závazkováno celkem 56 237 032 EUR a v Opatření III.3.1 bylo z celkové alokace 2 366 164 EUR závazkováno 2 353 703 EUR. Cílem Opatření III. 3.1 bylo v průběhu programovacího období podpořit celkem 7 000 účastníků vzdělávacích akcí, přičemž se pořádaly semináře pro 17 000 účastníků a více než 16 000 z nich obdrželo certifikát o vzdělávacím programu. Cílová

hodnota daného ukazatele byla více než dvojnásobně překročena. K 31. 12. 2012 představovala míra plnění indikátoru 240 %. Nejméně finančních prostředků bylo závazkováno v případě opatření *III.1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje* (91 %). Ačkoli dané opatření vykazuje nejnižší míru závazkování finančních prostředků, indikátor množství podpořených podniků byl naplněn z 55 %. Z plánovaného počtu podpořených podniků 1 084 bylo celkem podpořeno 591. V grafu 4.10 jsou uvedeny údaje o míře závazkování v rámci jednotlivých opatření Osy III.

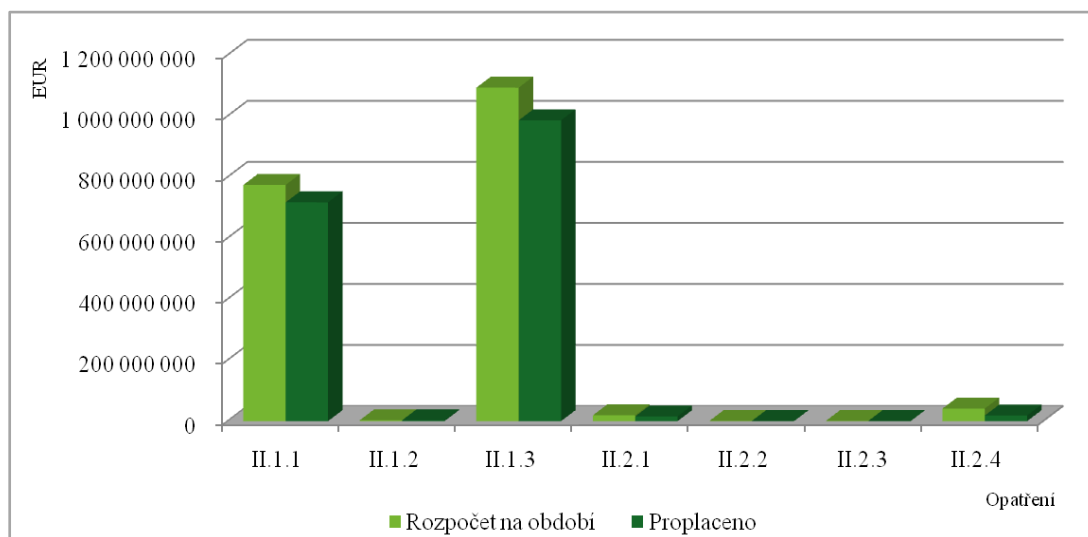
Graf 4.10 Implementace opatření Osy III dle míry závazkování finančních prostředků (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Dle indikátoru míry proplácení finančních prostředků představuje nejméně úspěšnější opatření Osy III *Opatření III.3.1 Vzdělávání a informace*, v rámci kterého bylo z celkové alokace 2 366 164 EUR již proplaceno 2 353 703 EUR (99 %). Nutno upozornit, že například v *Opatření III.4.1 Získávání dovednosti, animace a provádění* nebyly k lednu 2014 proplaceny žádné žádosti o dotaci, ačkoli vykazuje 92 % míru závazkování, což je způsobeno zavedením opatření v roce 2012. **Průměrná míra proplácení v rámci jednotlivých opatření Osy III činí 71 %**, kdy z celkové alokace 641 828 279 EUR bylo proplaceno 454 570 851 EUR. Míry proplácení za jednotlivá opatření Osy III jsou uvedeny v grafu 4.11.

Graf 4.11 Implementace opatření Osy III dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

4.3.4 Finanční realizace Osy IV

Osa IV Programu rozvoje venkova podporovala v letech 2007–2013 projekty 112 Místních akčních skupin, které realizovali své aktivity na základě Strategických plánů Leader MAS prostřednictvím jednotlivých os, opatření či podopatření Programu rozvoje venkova. V následující tabulce 4.5 jsou uvedeny základní charakteristiky opatření Osy IV.

Tabulka 4.5 Základní charakteristiky opatření Osy IV Programu rozvoje venkova

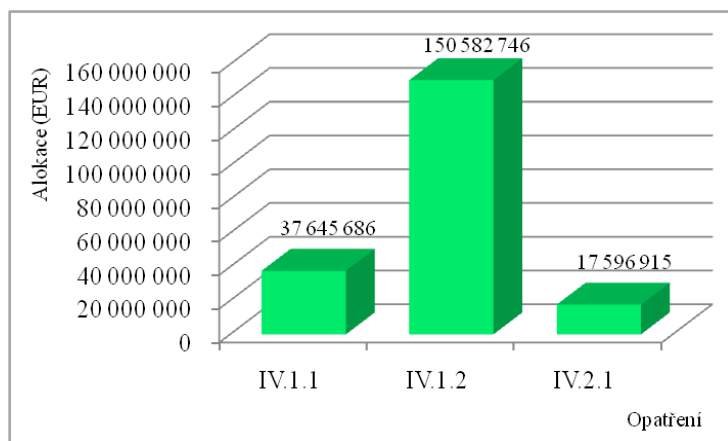
Opatření osy IV	Charakteristika opatření
IV.1.1 Místní akční skupina	Podpora MAS, které v souladu s principem Leader zajišťují realizaci svého Strategického plánu Leader, který vymezuje možné oblasti podpory na základě podmínek PRV pro jednotlivé osy a jejich opatření s výjimkou nárokových opatření.
IV.1.2 Realizace místní rozvojové strategie	Podpora projektů, které jsou v souladu se schváleným Strategickým plánem Leader MAS a s příslušnými podmínkami opatření PRV.
IV.2.1 Realizace projektů spolupráce	Cílem je posílení efektivnosti osy IV, prostřednictvím využití příkladů nejlepší praxe, inovací a přenosu znalostí a povzbudit tak spolupráci mezi MAS v rámci členských států a na území sřetích zemí.

Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2012; vlastní zpracování

V programovacím období 2007–2013 bylo celkem na Osu IV alokováno 205 825 347 EUR. Je nutné zdůraznit, že alokace na *Opatření IV.1.1 Místní akční skupina a IV.1.2 Realizace místní rozvojové strategie* je stanovována vždy společně, kdy maximálně 20 % ze společné alokace plyne na režijní výdaje MAS (IV.1.1) a minimálně 80 % je soustředěno na

Realizaci místní rozvojové strategie (IV.1.2). Konkrétní částky veřejných zdrojů alokovaných na jednotlivá opatření Osy IV jsou uvedeny v grafu 4.12, přičemž je zřejmé, že nejvíce veřejných zdrojů bylo alokováno na Opatření IV.1.2.

Graf 4.12 Finanční alokace dle opatření Osy IV (pro období 2007 – 2013 v EUR)

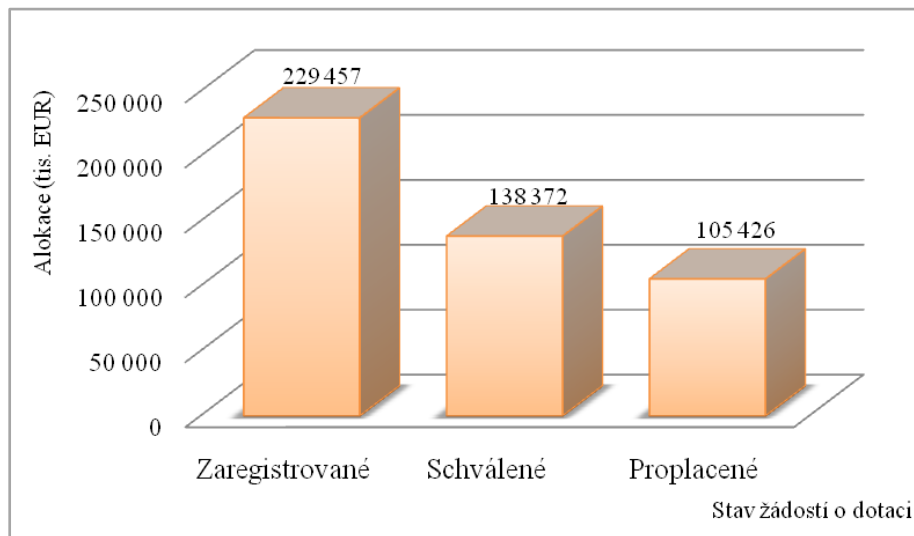
Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Příjemci podpory v rámci opatření Osy IV mohou být pouze MAS.

Od počátku programovacího období 2007–2013 bylo do 31. 12. 2012 v rámci Osy IV vyjma *Opatření IV.1.1 Místní akční skupina* podáno celkem 9 214 žádostí o dotaci (196 049 tis. EUR), z nichž bylo 1 906 žádostí vyřazeno (53 919 tis. EUR) a 6 761 žádostí bylo schváleno (131 697 tis. EUR). K danému datu se proplatilo celkem 4 593 žádostí o dotaci v celkové výši 90 871 tis. EUR, což představuje 67 % chválených žádostí. Údaje o implementaci Osy IV dle stavu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 jsou uvedeny v příloze 13. V Opatření IV.1.2 bylo podpořeno 4 536 projektů a v případě Opatření IV.2.2 57, přičemž implementace Osy IV dle stavu žádostí o dotaci k 31. 12. 2012 za jednotlivá opatření je uvedena v příloze 14.

Graf 4.13 Implementace Osy IV dle stavu žádostí o dotaci (od počátku programovacího období do 31. 8. 2013)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2013b; vlastní zpracování

Od počátku programovacího období 2007–2013 do 31. 8. 2013 bylo v rámci Osy IV vyjma Opatření IV.1.1 podáno 12 162 žádostí o dotaci (229 457 tis. EUR), přičemž celých 8 297 žádostí bylo schváleno (138 372 tis. EUR) a danému datu bylo celkem 5 686 žádostí proplaceno v celkové výši 105 426 tis. EUR. Míra úspěšnosti podaných žádostí o dotaci představuje 68 %, z nichž bylo již 68,5 % proplacených.

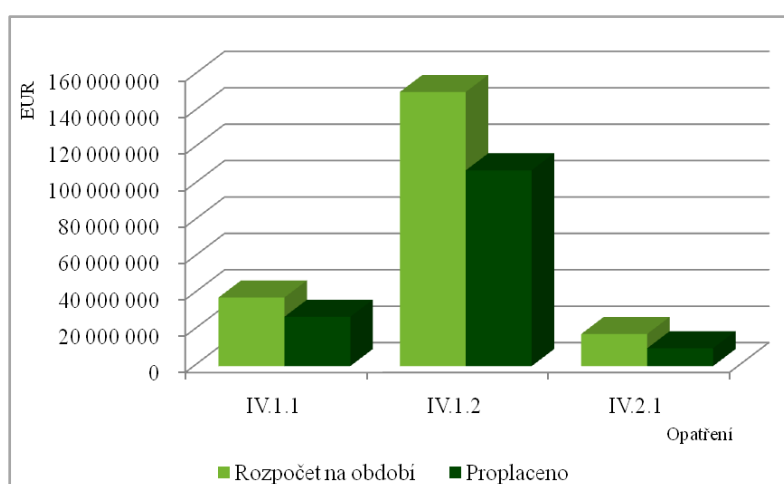
Finanční realizace Osy IV dle opatření

Dle míry závazkování finančních prostředků nelze jednoznačně konstatovat, které opatření vykazuje nejvyšší míru závazkování, vzhledem k tomu, že v případě *Opatření IV.1.1 Místní akční skupina* a *IV.1.2 Realizace místní rozvojové strategie* odpovídají celkové schválené závazky schválené alokaci MAS, nelze dále ani stanovit konkrétní závazkované částky, jelikož v případě, že MAS svou roční alokaci nedočerpá (IV.1.1), automaticky ji může použít v následujícím roce na *Opatření IV.1.2 Realizace místní rozvojové strategie* na dočerpání. **Celkem za Osu IV je závazkováno 98 % veřejných zdrojů.** Kumulativně za Opatření IV.1.1 a IV.1.2 98 % a v Opatření IV.1.3 představuje procentuální závazkována částka 97 % alokace.

Nicméně dle míry proplácení finančních prostředků z aktuálních informací vyplývá, že největší podíl finanční alokace byl vyčerpán v *Opatření IV.1.1 Místní akční skupina* (72 %), v rámci kterého bylo v průběhu programovacího období 2007–2013 plánováno podpořit celkem 70 MAS. Avšak vzhledem k velkému zájmu, který byl umocněn počtem předložených

Strategických plánů Leader (194), došlo k navýšení indikátoru na 112 podpořených MAS. K lednu 2014 bylo z 37 645 686 EUR alokovaných na opatření vyčerpáno 27 075 934 EUR. Nejmenší podíl již vyčerpané alokace představuje *Opatření IV.2.1 Realizace projektů spolupráce* (56 %), kdy v programovacím období bylo cílem podpořit celkem 140 projektů spolupráce, přičemž k 31. 12. 2012 bylo realizovaných a proplacených 57 projektů. **Průměrná míra proplácení finančních prostředků v Ose IV činí 70 %.** V grafu 4.14 jsou uvedeny míry proplácení finančních prostředků dle jednotlivých opatření Osy IV.

Graf 4.14 Implementace opatření Osy IV dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

4.3.5 Finanční realizace Osy V

Osa V Programu rozvoje venkova zajišťovala v letech 2007–2013 realizaci programu, jeho řízení a hodnocení, šíření informací a aktivity nezbytné s provozem Celostátní sítě pro venkov, což spočívá zejména v zajištění financí v souvislosti s vypracováním odborných studií, monitoring a celkové hodnocení programu. V následující tabulce 4.6 jsou uvedeny základní charakteristiky opatření Osy V.

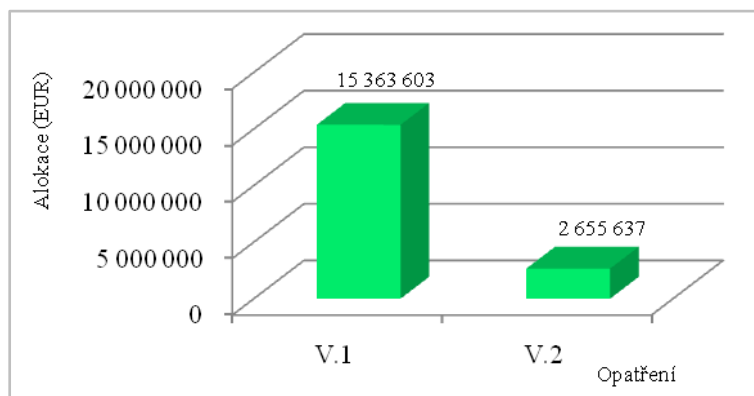
Tabulka 4.6 Základní charakteristiky opatření Osy V

Opatření osy V	Charakteristika opatření
V.1 Příprava, sledování, hodnocení informování a kontrola v rámci Programu	Podpora je soustředěna na přípravu, sledování, hodnocení, šíření informací a kontrolní opatření v souvislosti s realizací PRV, mezi které patří analýza a poskytování informací o Programu včetně jeho publicity a hodnocení, pomoc a poradenství v otázkách týkajících se realizace a fungování monitorovacího systému, výdaje na informační kampaň atp.
V.2 Zřízení a provoz Celostátní sítě pro venkov	Finanční podpora směřuje do oblastí na zajištění a přípravu odborných seminářů a studií na národní a mezinárodní úrovni, pořízení a instalaci počítačových systémů pro řízení, monitoring a hodnocení Programu, pokrytí nákladů na shromažďování, analýzu a šíření informací o opatřeních PRV.

Zdroj: GRANTIKA ČESKÉ SPOŘITELNY. A.S., 2014; vlastní zpracování
 MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2012; vlastní zpracování

V programovacím období 2007–2013 bylo na Osu V alokováno celkem 18 019 240 EUR, kdy 15 363 603 EUR připadlo na *Opatření V.1 Příprava, sledování, hodnocení, informování a kontrola (Technická pomoc)* a 2 655 637 na *Opatření V.2. Celostátní síť pro venkov*. V grafu 4.15 jsou uvedeny alokace na opatření Osy V.

Graf 4.15 Finanční alokace dle opatření Osy V (pro programovací období 2007–2013, v EUR)

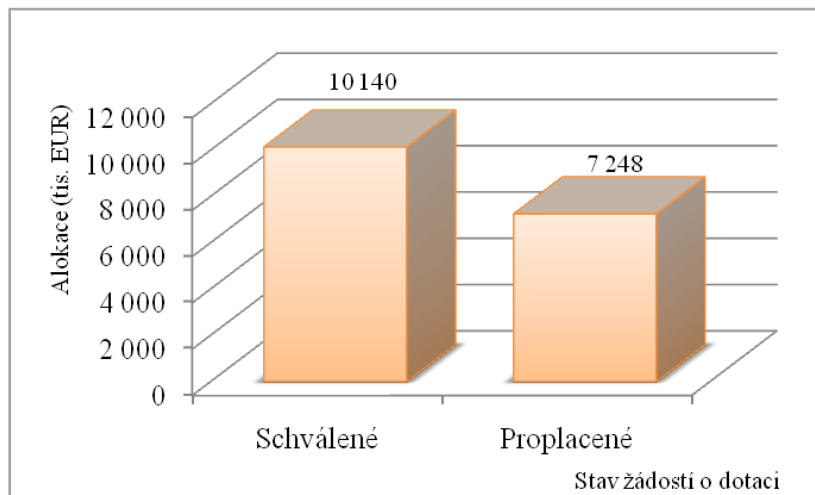

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

V případě Osy V může být příjemcem podpory pouze Ministerstvo zemědělství ČR.

Od počátku programovacího období 2007–2013 do 31. 8. 2013 bylo v rámci Osy V schváleno celkem 424 projektů v hodnotě 10 140 tis. EUR. V *Opatření V.1 Technická pomoc* činil počet schválených projektů 260 (8 038 tis. EUR) a v *Opatření V.2 Zřízení a provoz celostátní sítě pro venkov* bylo schváleno 164 projektů (2 102 tis. EUR). Z celkového počtu schválených projektů bylo již 346 projektů proplacených (7 248 tis. EUR). V grafu 4.16 je uvedena realizace Osy V dle stavu žádostí o dotaci v EUR.

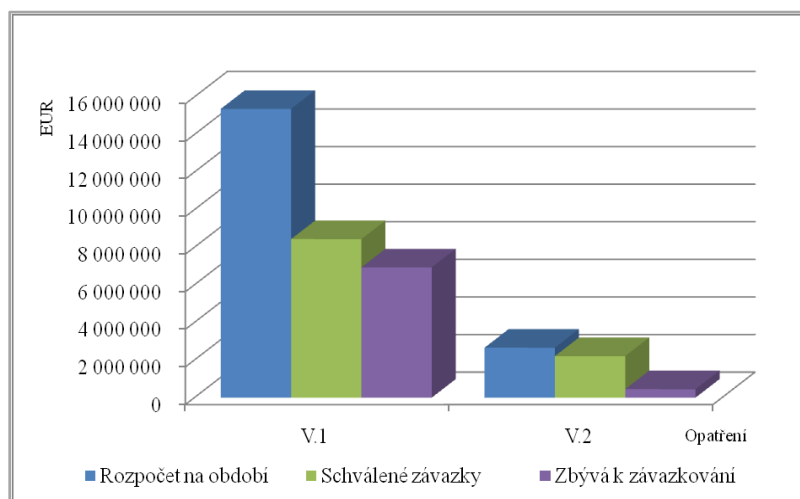
Graf 4.16 Implementace Osy V dle stavu žádostí o dotaci (od počátku programovacího období do 31. 8. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2013b; vlastní zpracování

Průměrná míra závazkování v Ose V činí 59 %, přičemž v *Opatření V.1 Technická pomoc* bylo z celkové alokace závazkováno 55 % a v *Opatření V.2 Zřízení a provoz Celostátní síť pro venkov* 83 %. V grafu 4.17 je uveden přehled míry závazkování finančních prostředků dle opatření Osy V.

Graf 4.17 Implementace opatření Osy V dle míry závazkování finančních prostředků (od počátku období do 31. 1. 2014)

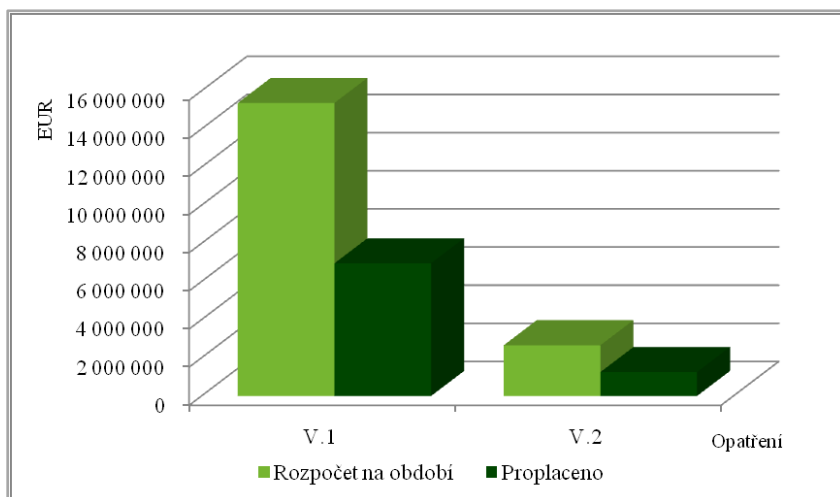

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Dle míry proplácení je posloupnost opatření totožná. V případě *Opatření V.2 Zřízení a provoz celostátní sítě pro venkov* (z celkové alokace 2 655 637 EUR bylo proplaceno 1 249 653 EUR) činí míra proplácení 47 % a naopak v případě *Opatření V.1 představuje míra*

propláčení 45 % (z celkové alokace 15 363 603 EUR bylo proplaceno 6 955 394 EUR). Průměrná míra propláčení finančních prostředků v Ose V činí 46 %. Implementace opatření Osy V dle míry propláčení je uvedena v grafu 4.18.

Graf 4.18 Implementace opatření Osy V dle míry propláčení finančních prostředků příjemcům (od počátku programovacího období do 31. 1. 2014)

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

4.4 Souhrnné zhodnocení implementace Programu rozvoje venkova

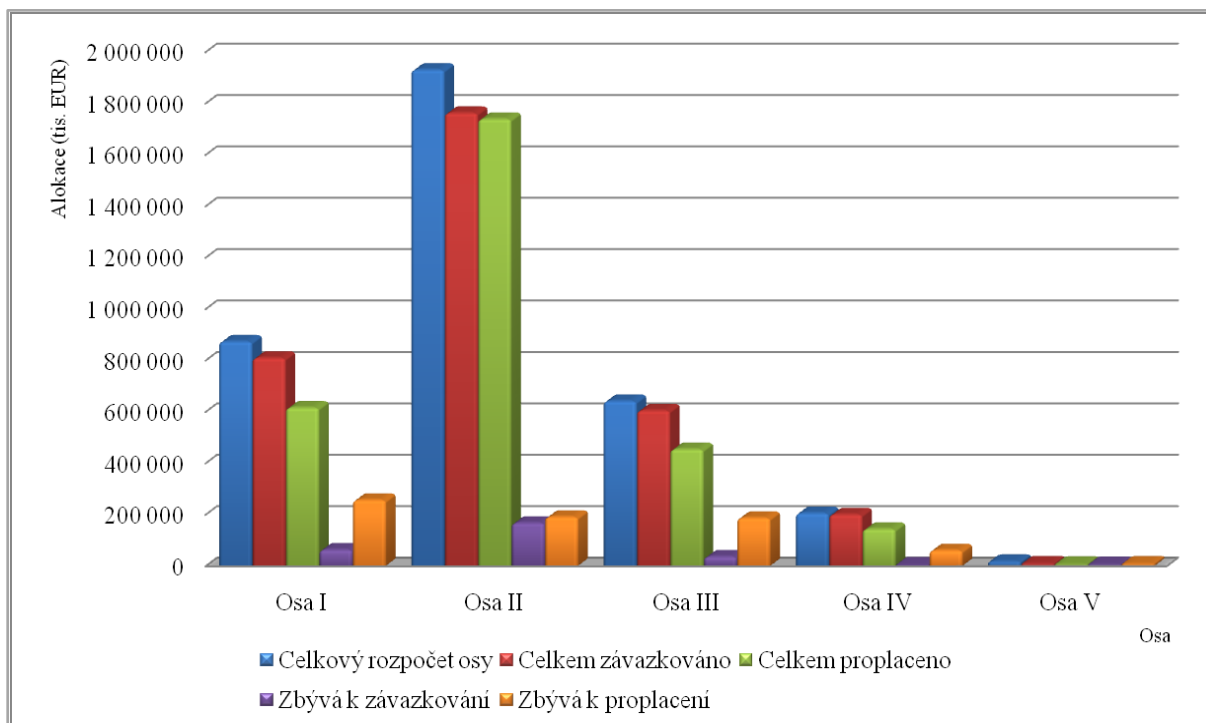
Program rozvoje venkova 2007–2013 byl realizován prostřednictvím 20 kol výzev na předložení žádosti o dotaci. První kolo výzvy bylo vyhlášeno v červenci 2007 a poslední kolo výzvy proběhlo od 6.–19. 3. 2014, přičemž už se neplánuje příjem žádostí o dotaci z Programu rozvoje venkova. V předchozích kolech příjmů žádostí o dotaci byly vytvářeny zásobníky projektů, které by měly umožnit zcela využít přidělené finanční prostředky pro vybraná opatření. Dle průběžných výsledků je zřejmé, že Program rozvoje venkova bude plně vyčerpán s tím, že se částečně podařilo naplnit plánované indikátory, jejichž nastavení bude však nutno revidovat. V případě implementace Programu rozvoje venkova dle jednotlivých os jsou indikátory hodnocení téměř vyrovnané a rozdíly se pohybují od 1–5 %, tudíž například dle počtu schválených projektů nelze konstatovat, že žadatelé, jejichž záměry spadají do jedné osy, jsou lepší než žadatelé v opatřeních ostatních os (Tabery, 2013).

4.4.1 Realizace Programu rozvoje venkova dle os od roku 2007 do 31. 1. 2014

Rozpočet Programu rozvoje venkova byl k 31. 1. 2014 z **81 % vyčerpán a z 92 % byl závazkovně smluvně potvrzen**. Dle pravidla n+2, jimž se řídí Program rozvoje venkova,

bude průběh čerpání probíhat do roku 2015. V následujícím grafu 4.19 jsou uvedeny konkrétní hodnoty implementace Programu rozvoje venkova v EUR.

Graf 4.19 Stav implementace Programu rozvoje venkova k 31. 1. 2014

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Na Osu I Modernizace zemědělských podniků bylo alokováno 23,8 % veřejných financí Programu rozvoje venkova. Od začátku programovacího období byly k lednu 2014 proplaceny projekty ve výši 616 447 614 EUR. Z celkové alokace na osu bylo 93 % alokace závazkováno a 71 % alokace bylo již proplaceno.

Na Osu II Zlepšování životního prostředí a krajiny byl alokovan největší objem finančních prostředků, které jsou představovány 53 % celkové alokace programu. K lednu 2014 bylo vyplaceno celkem 1 739 634 156 EUR. Z celkové alokace na osu bylo 91 % alokace závazkováno a 90 % alokace bylo již proplaceno.

Na Osu III Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova bylo alokováno 17,5 % alokace na program. Od počátku programovacího období byly k lednu 2014 proplaceny projekty ve výši 454 570 851 EUR. Z celkové alokace na osu bylo 94 % alokace závazkováno a 71 % alokace bylo již proplaceno.

Na Osu IV Leader bylo alokováno 5,6 % alokace na program. V programovacím období 2007–2013 se k lednu 2014 realizovaly výdaje na projekty v celkové výši 144 392 607

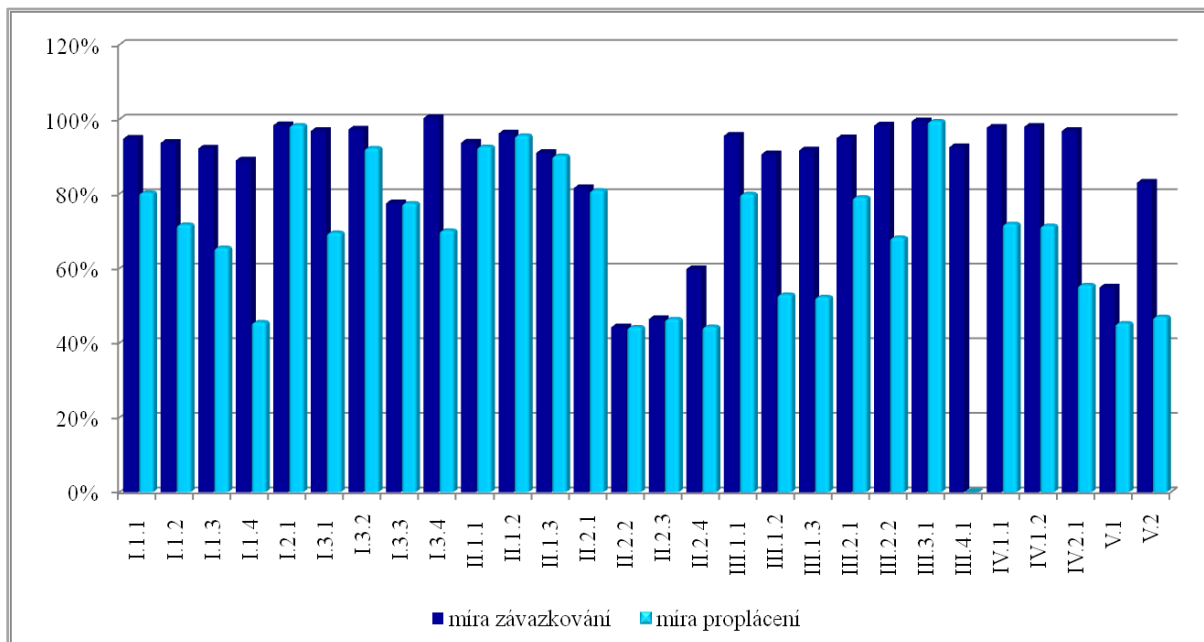
EUR. Z celkové alokace na osu bylo 98 % alokace závazkováno a 70 % alokace bylo již proplaceno.

Na Osu V Technická pomoc bylo v programovacím období alokováno 0,1 % celkové alokace na program, přičemž k 31. 1. 2014 bylo vyčerpáno 8 205 047 EUR. Z celkové alokace na osu bylo 59 % alokace závazkováno a 46 % alokace bylo již proplaceno. V příloze 15 jsou uvedeny konkrétní hodnoty stavu čerpání z Programu rozvoje venkova (od počátku programovacího období 2007–2013 do 31. 1. 2014).

4.4.2 Finální realizace Programu rozvoje venkova dle opatření od roku 2007 do 31. 1. 2014

Program rozvoje venkova 2007–2013 byl rozčleněn na 28 opatření, jejichž realizace přispívala k dosažení celkového cíle. V následujícím grafu 4.20 jsou uvedeny procentuální hodnoty míry závazkování a proplácení finančních prostředků z celkové alokace na daná opatření.

Graf 4.20 Stav implementace opatření Programu rozvoje venkova dle míry závazkování a proplácení finančních prostředků příjemcům

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2014c; vlastní zpracování

Dle míry závazkování a proplácení finančních prostředků napříč všemi opatřeními Programu rozvoje venkova nejsou zaznamenány žádné markantní rozdíly. Nicméně dle míry závazkování finančních prostředků je posloupnost opatření s nejvyšší mírou závazkování

následující: *Opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb* (100 %), *Opatření III.3.1 Vzdělávání a informace* (99 %), *Opatření I.2.1 Seskupení producentů* (98 %) a také *Opatření IV.1.1 Místní akční skupina* a *IV.1.2 Realizace projektů spolupráce* kumulativně vykazují 98 % míru závazkování finančních prostředků. Dle charakteru opatření lze konstatovat, že se jednalo zejména o tzv. měkká opatření související s kvalitní realizací Programu rozvoje venkova. Naopak nejnižší míru závazkování vykazuje *Opatření II.2.2 Natura 2000 v lesích* (44 %), *II.2.3 Lesnicko-environmentální opatření* (46 %) a *Opatření V.1 Příprava, sledování, hodnocení, informování a kontrola v rámci Programu* (55 %). Nutno podotknout, že tato opatření jsou jediná, která se nacházejí výrazně pod průměrem Programu rozvoje venkova.

Dle míry proplácení finančních prostředků vykazuje nejvyšší hodnoty *Opatření III.3.1 Vzdělávání a informace* (99 %), *Opatření I.2.1 Seskupení producentů* (98 %) a *Opatření II.1.2 Natura na zemědělské půdě a Vodní rámcová směrnice* (96 %). Méně úspěšnými opatřeními dle tohoto ukazatele se jeví *Opatření II.2.2 Natura 2000 v lesích* (44 %), *Opatření II.2.4 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů* (44 %) a *Opatření VI.1 Příprava, sledování, hodnocení, informování a kontrola v rámci Programu* (45 %).

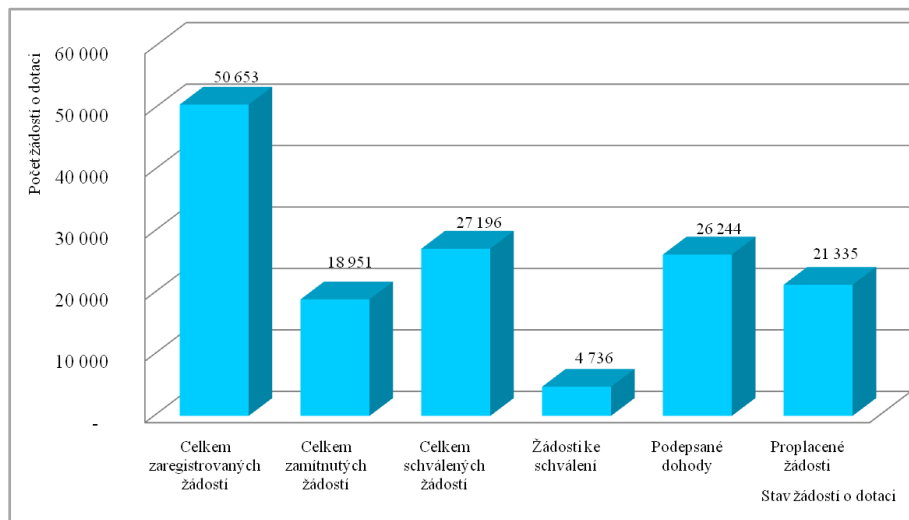
Z výše uvedených informací lze vydedukovat, že pokud opatření vykazují nízkou či vysokou míru závazkování finančních prostředků, vykazují taktéž podobné hodnoty v případě míry proplácení finančních prostředků příjemcům dotací. Nicméně hodnoty v obou ukazatelích vypovídají o kvalitní realizaci Programu rozvoje venkova.

4.4.3 Finální realizace Programu rozvoje venkova dle realizovaných projektů od roku 2007 do 31. 12. 2012

K 31. 12. 2012 proběhlo 17 kol výzev, v rámci kterých bylo kumulativně na **projektová opatření** Programu rozvoje venkova, kromě opatření *III.4.1 Získávání dovedností, animace a provádění* a *IV.1.1 Místní akční skupina* podáno celkem 50 653 žádostí o dotaci v požadované výši 3 520 873 tis. EUR (96 % celkové alokace na program). Kumulativně již bylo 21 335 projektů proplacených (1 032 710 tis. EUR).

Graf 4.21 Implementace Programu rozvoje venkova ČR dle projektových opatření k 31. 12. 2012

Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2012; vlastní zpracování

K 31. 12. 2012 bylo z celkové alokace na projektová opatření Osy I-IV, která činila 1 727 637 415 EUR vyplaceno celkem 1 032 710 000 EUR (60 % alokace na projektová opatření). Míra úspěšnosti podaných žádostí o dotaci činí 54 %, přičemž **z celkového počtu schválených žádostí již bylo 78 % proplaceno.**

Nejvíce žádostí o dotaci bylo podáno v opatřeních Osy I 28 441 (1 484 924 tis. EUR), což představuje 170 % alokace na danou osu, prostřednictvím které bylo podpořeno více než 13 411 projektů v celkové výši 552 696 tis. EUR. Z celkového počtu podpořených projektů se jednalo o 2 583 zemědělských podniků, které se ve většině případů potýkaly s nedostatečnou úrovní investic, 1 578 projektů na podporu lesnických podniků, 1 407 mladých zemědělců s cílem zlepšit zaměstnanost v zemědělství a stabilizovat věkovou strukturu zemědělců a 5 576 subjektů v oblasti využívání poradenských služeb a další.

Nejméně žádosti o dotaci v rámci projektových opatření bylo logicky podáno v Ose II – *Opatření II.2.4 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a obnova společenských funkcí lesů* (650 žádostí o dotaci v požadované výši 35 261 tis. EUR), pro niž jsou charakteristická zejména nároková opatření. Z celkového počtu zaregistrovaných žádostí bylo 366 projektů realizovaných a proplacených (16 062 tis. EUR).

V Ose III bylo podáno celkem 12 348 žádostí o dotaci (1 804 639 tis. EUR). Od počátku programovacího období byly k 31. 12. 2012 proplaceny projekty ve výši 373 171 tis. EUR (2 965 realizovaných projektů), přičemž se jednalo zejména o investice do

výstavby budov a ploch sloužících pro živnosti v oblasti výroby, zpracování a služeb, dále pak projekty využívající obnovitelné zdroje energie. Realizace projektů s sebou přineslo vybudování venkovských penzionů se zaměřením na agroturistiku a řadu objektů k provozování řemesel (Venkov, 2013, č. 13). Dle povahy opatření bylo nejvíce projektů realizováno prostřednictvím Opatření III.2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby (1 260) a Opatření III.1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje (648).

V případě Osy IV bylo podáno celkem 9 214 žádostí o dotaci v požadované výši 196 049 tis. EUR. Nicméně v hodnocení není zahrnuto *Opatření IV.1.1 Místní akční skupina*, jelikož v tomto opatření bylo realizováno 112 projektů, což odpovídá počtu MAS v ČR, přičemž se jedná o Strategické plány Leader. Vzhledem k průřezovému charakteru osy mohli ekonomické subjekty prostřednictvím Strategického plánu Leader jednotlivých MAS realizovat své projekty spadající do *Opatření IV.1.2 Realizace místní rozvojové strategie* v Osách I-III, kdy bylo v *Opatření IV.1.2* schváleno 6 634 projektů, z nichž již bylo 4 536 projektů proplacených. Nejvíce projektů bylo realizováno v Ose III, dále v Ose I a nejméně v projektovém opatření Osy II. V případě *Opatření IV.2.1 Realizace projektů spolupráce* bylo realizováno celkem 57 projektů v celkové hodnotě 7 259 EUR.

Na nároková opatření Programu rozvoje venkova bylo na programovací období 2007–2013 alokováno celkem 1 906 388 207 EUR. Vzhledem k dostupnosti údajů pouze o počtu podpořených podniků a jejich rozloze (vyjma opatření *I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti*), bylo k 31. 12. 2012 **schváleno celkem 123 667 podpor pro podniky (10 865 699 ha), přičemž celkový počet vyplacených podniků činí 101 866**. V hodnocení nejsou zahrnuty vyplacené závazky z Horizontálního programu rozvoje venkova. Většina podpor byla vyplacena na zemědělské a lesní půdě (Venkov, 2013, č. 10). U těchto opatření platí, že žadatel při splnění podmínek stanovených nařízením vlády čerpá sazbu dotace na jednotku plochy, a to každoročně po celou dobu trvání závazku, která obvykle činí 5–20 let dle nastavení konkrétního opatření. Největší objem finančních prostředků byl vyplacen na agroenvironmentální opatření, jejichž cílem bylo podpořit způsoby využití zemědělské půdy v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí a krajiny, dále žadatelům v LFA, vlastníkům a nájemcům zemědělské půdy

V rámci hodnocení Programu rozvoje venkova byly uvedeny také informace k datu 31. 8. 2013, které se vztahují zejména k počtu žádostí o dotaci, jejich stavu a kumulativním finančním částkám od počátku programovacího období 2007–2013. Vzhledem k absenci

údajů jsou v souhrnném hodnocení uvedeny pouze počty schválených a proplacených projektů.

K 31. 8. 2013, po 19. kolech výzev, bylo v rámci projektových opatření s výjimkou *Opatření I.2.1 Seskupení producentů* **schváleno celkem 31 072 projektů v celkové hodnotě 1 579 mil. EUR, přičemž 74 % projektů bylo již plně vyplaceno.** V následující tabulce 4.7 jsou uvedeny kumulativní počty schválených a proplacených projektů v rámci projektových opatření k 31. 8. 2013.

Tabulka 4.7 Implementace Programu rozvoje venkova dle projektových opatření (od počátku programovacího období do 31. 8. 2013)

Projektová opatření Programu rozvoje venkova 2007 - 2013		
Projekty	Schválené	Proplacené
Počet	31 072	23 116
Dotace (mil. EUR)	1 579	1 112

Zdroj: ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA, 2013b; vlastní zpracování

V případě nárokových opatření vyjma *Opatření I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti se realizovalo* k 31. 8. 2013 **celkem 178 700 projektů v celkové hodnotě 1 631,8 mil. EUR**, přičemž v hodnocení jsou zahrnuty závazky z Horizontálního plánu rozvoje venkova.

Dle výše uvedených informací, lze konstatovat, že Program rozvoje venkova 2007–2013 byl realizován efektivně v souvislosti s počtem realizovaných projektů v nárokových a projektových opatření, mírou čerpání a mírou proplácení finanční alokace. Kumulativně k 31. 1. 2014 zbývalo závazkovat 8 % alokace (293 605 EUR) a proplatit 19 % alokace (697 312 EUR). Vzhledem k tomu, že byla vyhlášena poslední výzva v březnu 2014, **alokace na program bude vyčerpána.**

4.5 Politika rozvoje venkova 2014–2020

Nové programovací období EU z hlediska schválené legislativy a strategického zaměření vytváří pro rozvoj venkova ČR pozitivní předpoklady, ale také naráží na mnoha úskalí, která by mohla rozvoji této oblasti klást významné překážky. Podoba programovacího období 2014–2020 je výsledkem reformy SZP, jejímž cílem bylo zejména nalézt rovnováhu mezi potřebami zemědělců, požadavky na kvalitu potravin a ekologickými opatřeními. Reforma vstoupila v platnost v listopadu 2013 a apeluje na ochranu životního prostředí, spravedlivější rozdělení fondů EU, pomoc zemědělcům při řešení problémů na trhu. Důležitou

změnu oproti programovacímu období 2007–2013 lze spatřit v rozdělování přímých plateb, přičemž pro nové období se používá termín *aktivní zemědělec*, aby se zabránilo plýtvání penězi pro organizace, ve kterých zemědělská činnost nepředstavuje významnou část jejich příjmů. Dále je zaručeno, že u mladých zemědělců dojde k navýšení plateb o 25 % za prvních 25 až 90 ha. Více finančních prostředků získají také drobní zemědělci, zatímco velkým farmám budou sníženy platby od 150 000 EUR o 5 % z částky přesahující tuto hranici, přičemž do roku 2020 by měli zemědělci ze všech členských států EU získávat alespoň 72 % unijního průměru přímých plateb (Venkov, 2013, č. 14). V souvislosti s problematikou plýtvání penězi byla České republice snížena alokace na Program rozvoje venkova 2014–2020 z EAFRD z 2,8 mld. EUR v letech 2007–2013 na **2,17 mld. EUR** pro nové programovací období. Dalším již zmiňovaným novým prvkem je *úzké sepjetí politiky rozvoje venkova se strukturálními fondy* prostřednictvím společného nařízení, což lze vnímat jako pozitivní faktor, který svým působením přispěje k multiplikačním efektům realizovaných akcí, jelikož každý program je finančně jinak orientován. Zdroje z EAFRD plynou zejména na menší investiční projekty a přímé platby, přičemž projekty podporované ostatními fondy mají spíše plošný dopad na venkovské oblasti. Přijetí těchto nařízení znamená jednotné směřování podpory venkova pomocí obou politik a pro příjemce evropských dotací zejména také sjednocení pravidel pro poskytnutí dotace. Podstatným rysem nového programovacího období je stále více zdůrazňována územní dimenze a využívání nástrojů integrovaného rozvoje, což představuje územně cílené zaměření intervencí financovaných z evropských fondů, a to nejen v regionálně nebo pro venkov soustředěných programech, nýbrž také v sektorově zaměřených programech, ve kterých je nutno zohlednit potřeby a možnosti specifických území. Tento nový prvek má přispět především ke snížení regionálních disparit napříč ČR, kdy územní cílení programů Evropských strukturálních a investičních fondů také zvyšuje efektivnost využití veřejných zdrojů a napomáhá účinnému řízení regionálního a místního rozvoje na bázi partnerství a víceúrovňové správy. V souvislosti se zdůrazňovanou územní dimenzí hraje významnou roli *integrovaný rozvoj*, který spočívá ve větším zapojení venkova a aktérů jeho rozvoje do realizace Evropských strukturálních a investičních fondů, přičemž budou vznikat integrované nástroje rozvoje území, které byly využívány v letech 2007–2013. Jednalo se zejména o metodu Leader, která fungovala na bázi komunitně vedeného místního rozvoje, a je zachována také v novém programovacím období (Postránecký, 2013). MAS si mohou do nového programovacího období převést zbytek nedočerpané alokace a případně na ni nejméně 5 % finanční alokace na program. Na financování MAS se bude dále podílet Integrovaný regionální operační program, Operační program zaměstnanost, Operační program výzkum,

vývoj a vzdělávání a Operační program podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (Tabery, 2014). Nicméně z návrhu Programu rozvoje venkova 2014–2020, který oproti minulému období již není strukturován do čtyř os, ale do šesti priorit promítající cíle SZP, **není zahrnuta podpora venkova**, jako tomu bylo v Ose III PRV 2007–2013. Projekty ve venkovských oblastech budou realizovány pouze prostřednictvím opatření Leader, avšak vyvstává zde otázka, zda bude vůbec reálné z rozpočtu na MAS v ČR podpořit všechny MAS. Například Miklas a Chmela (2013) konstatují, že k omezení dotačních možností pro obce v rámci Programu rozvoje venkova 2014–2012 došlo v souvislosti s přesunutím 300 mil. EUR ve víceletém finančním rámci ze SZP na politiku soudržnosti, která představuje všechny zbylé operační programy. Ačkoli se v návrzích operačních programů zdůrazňovala územní dimenze, nikde však není stanovena žádná povinná kvóta, která by garantovala patřičný podíl alokovaných prostředků také pro venkovské oblasti. Snížení podpory venkova z prostředků SZP signalizuje, že dlouhodobá politika rozvoje venkova začíná kolabovat, jelikož další užívání názvu Programu rozvoje venkova je zavádějící a nedůstojné vůči veřejnosti, která tyto regiony v ČR obývá. Nicméně dle Postráneckého (2013) je možné alokaci na Leader navýšit z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu. Pakliže budou MAS jedinými aktéry rozvoje venkova, čím se myslí aktivity realizovány prostřednictvím bývalé Osy III PRV 2007–2013, bude multifundové a multiprogramové zapojení klást obrovské nároky na jejich připravenost, zejména v oblasti manažerských a administrativních kapacit.

Na závěr je nutné si uvědomit, že Program rozvoje venkova nemůže zajistit veškeré aktivity spojené s rozvojem venkova, jelikož jako takový nedisponuje dostatečným množstvím finančních prostředků, aby zajistil rozvojovými investicemi téměř celou ČR. A ani jeho struktura není takto směřována. Nicméně financování aktivit ve venkovských oblastech může alespoň přispět k vytváření pracovních příležitostí prostřednictvím diverzifikace podnikání a podpory na úrovni mikropodniků a malých podniků v zemědělství i mimo něj. V souvislosti s rozvojem podnikání ve venkovských oblastech hraje důležitou roli zejména infrastruktura a dostupná občanská vybavenost (Jílek, 2012). Nicméně, programovací období 2007–2013 již nabylo svého konce, ačkoli platby budou probíhat do konce roku 2015 a je na aktérech místních samospráv, ekonomických subjektů, neziskových organizací a dalších, jak se vypořádají s nastavením politiky rozvoje venkova v programovacím období 2014–2020, jehož plná realizace začne v roce 2015.

5 Závěr

Diplomová práce byla soustředěna na problematiku rozvoje venkova v Evropské unii, zejména pak na realizaci Programu rozvoje venkova v České republice, jehož implementace byla zahájena v roce 2007. Motivem pro zpracování daného tématu byl zejména fakt, že venkovské oblasti výrazně zaostávají za oblastmi městskými, ačkoli v České republice představují 99 % rozlohy a žije v nich 88,6 % obyvatel.

Politika rozvoje venkova měla v historii Evropské unie v kontextu Společné zemědělské politiky vždy specifické postavení, jelikož Společná zemědělská politika hrála dominantní roli v hospodářské politice EU. Politika rozvoje venkova byla integrální součástí ostatních politik, obzvláště pak regionální politiky, a to prostřednictvím reformy z roku 1988, kdy byla problematika rozvoje venkova zařazena do rámce pravidel strukturálních fondů a začala být realizována pomocí víceletých programů. Na základě reformy Agenda 2000, která zavedla koncept dvou pilířů: tradiční tržní opatření a politika rozvoje venkova a agroenvironmentální opatření, došlo k rozdělení Evropského zemědělského záručního a orientačního fondu a důraz byl kladen zejména na samotné zavádění politiky rozvoje venkova. V programovacím období 2007–2013 se politika rozvoje venkova odčlenila od strukturální politiky a začala být samostatně programována, přičemž mezi základní strategické programové dokumenty patřily zejména Strategické zásady rozvoje venkova, Nařízení Rady (ES) 1698/2005 a na úrovni České republiky pak Národní strategický plán rozvoje venkova a Program rozvoje venkova.

Český venkov a zemědělský sektor se potýkají s mnoha zásadními problémy, které by neměly zůstat opomíjeny, nýbrž by měly být brány na vědomí. Ať už se jedná o problematiku stárnutí populace, nedostatečné technické a sociální infrastruktury, nízké míře podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, nedostatku pracovních příležitostí či migraci mladých obyvatel, všechny tyto faktory mají dopad na společnost a ekonomiku jako celek. Příkladem může být klesající trend míry zaměstnanosti v zemědělství, stejně jako pokles podílu zemědělského sektoru na HDP České republiky. Současný stav v těchto oblastech nelze pouze přiřknout na vrub ekonomické krize, která poznamenala všechny sféry národního hospodářství, ale také absenci politické vůle v oblasti strategického plánování, které je důležitým nástrojem řešení problémů v oblasti venkova a zemědělského sektoru už jen z toho důvodu, že zahrnuje širokou škálu aktérů, jejichž participace na tvorbě strategických plánů umožňuje komplexní pojetí problémů venkova na všech úrovních. Nicméně skutečnou

podobu strategického plánování lze spatřovat v Národním strategickém plánu rozvoje venkova, jehož nastavení neřeší příčiny problému současného venkova, nýbrž jeho následky. Stejně tak na ostatních úrovních státní správy jsou problémy rozvoje venkova zahrnuty do koncepčních rozvojových dokumentů, avšak s konkrétní podobou strategického plánu rozvoje venkova se lze setkat pouze zřídka.

Venkovský prostor získal značnou míru pozornosti již před vstupem České republiky do Evropské unie, nicméně až od roku 2007 je politika rozvoje venkova samostatně realizována prostřednictvím Programu rozvoje venkova. Implementace Programu rozvoje venkova umožnila subjektům České republiky čerpat finanční prostředky ve výši **3 670 064 102 EUR** na projekty realizované prostřednictvím čtyř rozvojových os z Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova, který spolufinancuje realizaci Programu z 85 %. V rámci implementace je podporována široká škála rozvojových aktivit, které jsou realizovány prostřednictvím opatření čtyř rozvojových os v oblasti modernizace zemědělských podniků, zlepšování životního prostředí a krajiny, kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova.

Z výsledků analýzy, která byla provedena na základě dostupných dat, vyplývá, že z celkové alokace na Program bylo k 31. 1. 2014 vyčerpáno celkem **81 % finančních prostředků a 92 % je doposud závazkováně smluvně potvrzeno příjemcům dotací**. Nicméně vzhledem k faktu, že poslední 20. výzva vyhlášení příjmu žádosti o dotaci proběhla v březnu 2014 lze předpokládat celkové vyčerpání alokace s tím, že se částečně podařilo naplnit plánované indikátory a dle pravidla n+2 bude průběh realizace projektů a proplácení dotací probíhat do konce roku 2015. Riziko pro dočerpání alokace však představuje Opatření I.1.4 Pozemkové úpravy, prostřednictvím něhož jsou realizovány finančně náročné projekty, o které není ze strany veřejnosti (žadatelů) zájem. Převážná část alokace na Program rozvoje venkova byla soustředěna na nároková opatření Osy II (53 %), dále na projektová opatření Osy I (23,8 %), Osy III (17,5 %) a Osy IV (5,6 %). Prostřednictvím Programu rozvoje venkova bylo od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 v rámci projektových opatření realizováno celkem **21 335 projektů v celkové hodnotě 1 032 710 tis. EUR**, přičemž nepodporovanějšími oblastmi byla zejména modernizace zemědělských podniků, které se potýkaly s nedostatečnou úrovní investic, zahájení činnosti mladých zemědělců, investice do lesů, obnova a rozvoj vesnic, v rámci které byla značná část finančních prostředků využita na vybudování venkovských penzionů se zaměřením na agroturistiku a řadu objektů k provozování řemesel a také realizace místní rozvojové strategie

prostřednictvím Osy IV Leader. Značný pokrok byl zaznamenán k 31. 8. 2013, kdy bylo realizováno celkem **31 272 projektů v celkové hodnotě 1 579 mil. EUR**. V případě nárokových opatření Osy II se od počátku programovacího období do 31. 12. 2012 schválilo celkem **123 667 podpor pro podniky (10 865 699 ha), přičemž celkový počet vyplacených podniků činil 101 866** a většina podpor byla vyplacena na zemědělské a lesní půdě. **K 31. 8. 2013 bylo podpořeno celkem 178 700 podniků v celkové hodnotě 1 631,8 mil. EUR.**

Na závěr lze konstatovat, že cíl práce byl splněn a vzhledem k počtu realizovaných projektů v případě projektových opatření a podpořených subjektů v rámci nárokových opatření lze konstatovat, že **realizace Programu rozvoje venkova přispívá ke zlepšení života obyvatel na venkově**. Dle mého názoru hrála v soudržnosti venkovských oblastí významnou roli zejména rozvojová Osa IV Leader, prostřednictvím které byli podporováni zejména aktéři 112 Místních akčních skupin České republiky a také Osa III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství. V porovnání realizace Programu rozvoje venkova s operačními programy České republiky, které vykazují průměrně 50 % míru čerpání finančních prostředků, jsou ukazatelé úspěšnosti realizace programu **nadprůměrné**, přičemž úspěšnost spatřuji zejména ve velikosti projektů, přičemž se jedná o menší projekty, jejichž příprava a finanční aspekty jsou méně náročné na koordinaci. Neméně důležitým faktorem jsou také efektivně nastavená pravidla a důsledné kontroly a také specifická legislativa ke Společné zemědělské politice, jejíž implementace spadá do kompetencí Státního zemědělského a intervenčního fondu ČR.

Výzvu pro oblast zemědělství a rozvoje venkova představuje nové programovací období 2014–2020, které s sebou přinese řadu změn a bude implementováno od roku 2015. V souvislosti s jednotným rámcem pravidel pro všechny operační programy České republiky, do kterých je zařazen také Program rozvoje venkova, představují hlavní úskalí zejména **přímé platby**, na které nelze aplikovat jednotná pravidla pro poskytování dotací jako na projektová opatření. Otázkou nového programovacího období je také **postavení obcí**, jako hlavních aktérů rozvoje venkovských oblastí, jelikož pro ně bude určen pouze Leader, nikoli celá rozvojová osa. Vystává rovněž otázka, zda finanční alokace pokryje všechny rozvojové priority venkovských obcí. Nicméně je nutné si uvědomit, že Program rozvoje venkova nemůže zajistit veškeré aktivity spojené s rozvojem venkova, jelikož jako takový nedisponuje dostatečným množstvím finančních prostředků ani vhodnou strukturou, aby spolufinancoval rozvojové investice napříč celou Českou republikou.

Seznam použité literatury

Odborné publikace

1. BINEK, Jan et al. *Synergie ve venkovském prostoru*. Brno: GaREP, spol. s.r.o., 2011. ISBN 978-80-904308-8-4.
2. EUROPEAN COMMISSION (2012a). *Rural Development in the EU - Statistical and Economic Information – Report 2012*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. ISBN 978-92-79-27301-8.
3. EVROPSKÁ SPOLEČENSTÍ. *Politika rozvoje venkova EU na období 2007–2013*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006. ISBN 92-79-03686-6.
4. KAŠPAROVÁ, Ludmila a Milan PŮČEK et al. *Kohezní politika: Osídlení v České republice*. Praha: MMR, 2009. ISBN 978-80-903928-7-8.
5. MAJEROVÁ, Věra et al. *Český venkov 2008 – proměny venkova*. Praha: PEF ČZU, 2009. ISBN 978-80-212-1911.
6. NAVRÁTIL, B., R. KAŇA a B. ZLÝ. *Evropská unie a integrační procesy: terminologický slovník (aktualizovaný po Lisabonské smlouvě)*. Ostrava: VŠB-TUO, 2012. ISBN 978-80-248-2904-3.
7. PELCL, P., T. HAVRÁNEK, A. LEHMANNOVÁ a J. MARTÍNEK. *Metodika dobré praxe místních akčních skupin v České republice*. Plzeň: Dragon Press s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86902-74-6.
8. PĚLUCHA, Martin et al. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007–2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., 2006. ISBN 80-86684-42-3.
9. PĚLUCHA, Martin. *Venkov na prahu 21. století*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-87197-493.
10. TOMŠÍK, Karel. *Vývoj a perspektivy evropského venkova*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-495-6.

Internetové zdroje

11. BEDNAŘÍKOVÁ, Zuzana. Vývoj a nástroje politiky rozvoje venkova v České republice. *Inflow: Regionální studia* [online]. 2009, č. 1, s. 34–42 [29. 12. 2013]. ISSN 1803–1471. Dostupné z: <http://www.regionalni-studia.cz/index.php/cs/archiv/17-rs12009>

12. BUSINESSINFO. *Vláda schválila Program rozvoje venkova* [online]. © 1997–2014 CzechTrade [29. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vlada-schvalila-program-rozvoje-venkova-7382.html>
13. ČESKÁ SPOŘITELNA. *Víceletý finanční rámec EU 2014–2020* [online měsíčník]. Prosinec 2013, č. 123 [14. 1. 2014]. ISSN on-line: 1801–5042. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Mesicnik_EU_aktualit/Mesicnik_EU_aktualit/Prilohy/mesicnik_2013_12.pdf
14. EURACTIV.CZ. *Reformy Společné zemědělské politiky ze dne 30. 11. 1999* [online]. © 2004–2013 [7. 11. 2013]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>
15. EUROPA.EU. *Financing the Common Agricultural Policy* [online]. © 10. 9. 2009 [19. 6. 2013]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/111096_en.htm
16. EUROPA.EU. *Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV)*. [online] © 5. 1. 2012 [20. 6. 2013]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/160032_cs.htm
17. EUROPA.EU. *One trillion euro to invest in Europe's future – the EU's budget framework 2014–2020* [online]. © 19. 11. 2013 [14. 1. 2014]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1096_en.htm
18. EVROPSKÁ KOMISE (2012b). *Prvky společného strategického rámce pro období 2014 až 2020 pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský rybářský fond* [online]. Brusel 14. 3. 2012 [7. 11. 2013]. Dostupné z: www.mmr.cz
19. EUROPEAN COMMISSION (2013a). *Financing the Common Agricultural Policy* [online]. © 5. 4. 2013 [20. 6. 2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/index_en.htm
20. EUROPEAN COMMISSION (2013b). *European Parliament votes in favour of the EU's budget framework 2014–2020* [online]. © 12. 12. 2013 [14. 1. 2014]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/newsroom/144_en.htm
21. EVROPSKÁ KOMISE. *Přehled politiky rozvoje venkova – Realizace programu* [online]. 16. 1. 2014 [3. 2. 2014]. Dostupné z: http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rural-development-policy-overview/programme-implementation/cz/programme-implementation_cz.cfm

22. EVROPSKÝ PARLAMENT. *Financování SZP* [online]. © 2009 [12. 6. 2013].
Dostupné z:
http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/agriculture/article_7213_cs.htm
23. EUROSOP.CZ. *Zemědělství* [online]. © 2005–2013 Vláda České republiky [11. 12. 2013]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>
24. EUROSOP.CZ. *EP schválil rozpočet EU na roky 2014 až 2020* [online]. © 2005–2014 Vláda České republiky [14. 1. 2014]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8960/23223/clanek/ep-schvalil-rozpocet-eu-na-roky-2014-az-2020/>
25. EUROSTAT. *The original OECD urban-rural typology applied to NUTS 3 regions* [online]. 21. October 2010 [8. 11. 2013]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Urban-rural_typology
26. EVROPSKÁ RADA. *Evropská rada 7. a 8. února 2013 závěry (víceletý finanční rámec)* [online]. Brusel 8. 2. 2013 [14. 1. 2014]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/135374.pdf
27. FANTYŠ, Martin. *Materiál pro Národní konferenci o budoucnosti Společné zemědělské politiky 2014 – 2020. Reforma Společné zemědělské politiky (SZP) 2014 – 2020* [online]. Březen-duben 2012 [5. 11. 2013]. Dostupné z: http://www.agrovenkov.cz/UserFiles/File/smitalf/Konference_SZP_brozura.pdf
28. GRANTIKA ČESKÉ SPOŘITELNY. A.S. *V.1. Příprava, sledování, hodnocení, informování a kontrola v rámci programu* [online]. © 2014 [13. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.edotace.cz/katalog-dotaci/v-1-priprava-sledovani-hodnoceni-informovani-a-kontrola-v-ramci-programu-2742/>
29. HRUŠKA, Vladan. *České strategické plánování rozvoje venkova v politickém a plánovacím diskursu. Inflow: Urbanismus a územní rozvoj* [online]. 2011, roč. 14, č. 3, s. 7–12 [17. 1. 2014]. ISSN 1212–0855. Dostupné z: http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2011/2011-03/02_ceske.pdf
30. Inflow: Venkov [online]. Červen 2012 č. 5, s. 4 [15. 3. 2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/163265/venkov1205_web.pdf
31. Inflow: Venkov [online]. Září – říjen 2013 č. 13, s. 10 – 11 [22. 3. 2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/272336/Venkov_5_2013_final.pdf
32. Inflow: Venkov [online]. Březen – duben 2013, č. 10, s. 38 [20. 3. 2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/224865/VENKOV_c10_2013.pdf

33. Inflow: Venkov [online]. Listopad – prosinec 2013 č. 14, s. 19 [24. 3. 2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/279530/VENKOV_c6_2013.pdf
34. JÍLEK, Jiří. Co čeká evropský venkov po roce 2014?: *In: Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii* [online]. 10. 2. 2012 [24. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/co_ceká_evropsky_venkov_po_roce_2014.html
35. KROCHOVÁ, Zuzana. Program rozvoje venkova – proces administrace žádosti o dotaci a o proplacení. *Inflow: Deník veřejné zprávy* [online]. 11. 3. 2011 [3. 2. 2014]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6477430>
36. MATOUŠKOVÁ, Kamila. Nová typologie městských a venkovských regionů NUTS 3 podle Evropské komise. *Inflow: Deník veřejné zprávy*, 27. 4. 2011 [online]. © 2013 Triada, spol. s r. o., Praha [cit. 5. 11. 2013]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6485296>
37. MIKLAS, Zdeněk a Tomáš CHMELA. Nový návrh Programu rozvoje venkova je zdrcující. SMS ČR je ostře proti. *In: NSMAS České republiky* [online]. © 2014 NS MAS ČR, o.s [24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/zpravy-z-tisku/2013/novy-navrh-programu-rozvoje-venkova-je-zdrcujici-sms-cr-je-ostre-proti/>
38. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Příprava období 2014–2020* [online]. © 2013 [22. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Evropska-unie/Kohezni-politika-EU/Kohezni-politika>
39. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007–2013* [online] 2006 Ministerstvo zemědělství [30. 1. 2013]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/26839/Narodni_strategicky_plan_rozvoje_venkova.pdf
40. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ *Program rozvoje venkova 2007–2013* [online]. 2007 Ministerstvo zemědělství [27. 12. 2013]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>
41. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Výroční zpráva za rok 2007* [online]. 11. 2. 2009 Ministerstvo zemědělství [15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/hodnoceni-a-monitoring/vyrocní-zprava-za-rok-2007.html>
42. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2010a). *Zpráva o střednědobém hodnocení* [online]. 2010, s. 17-19 [28. 2. 2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/109376/Zaverecna_zprava_EK_151210.pdf

43. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2010b). *Aktuální stav implementace a výhled na rok 2011* [online]. 2010 [5. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.spov.org/data/files/ing-belinova.pdf>
44. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Výroční zpráva PRV za rok 2012* [online]. 2012 [28. 2. 2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/272073/Vyrocní_zprava_PRV_za_rok_2012.pdf
45. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2013a). *Základní informace* [online]. © 2009–2013 Ministerstvo zemědělství [22. 2. 2014]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/zakladni-informace/>
46. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2013b). *Zemědělská výroba* [online]. © 2009–2013 Ministerstvo zemědělství [19. 1. 2014]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>
47. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2013c). *Základní informace o Celostátní síti pro venkov* [online]. © 2009–2013 Ministerstvo zemědělství [19. 1. 2014]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/o-celostatni-siti-pro-venkov/>
48. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2013d). *Jak požádat o dotaci z PRV* [online]. © 2009–2013 [30. 1. 2014]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/program-rozvoje-venkova/zakladni-informace/jak-ziskat-dotaci-z-prv/>
49. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2013e). *Hodnocení a monitoring* [online]. © 2009–2013 Ministerstvo zemědělství [10. 3. 2014]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/program-rozvoje-venkova/hodnoceni-a-monitoring/>
50. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty Programu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013* [online] 27. 1. 2014 [4. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fefafd%2Fosa1%2F1%2F13%2F1359039257160.pdf
51. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Komunitární program LIFE/LIFE+* [online]. © 2008–2012 [20. 1. 2014]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/komunitarni_program_life

52. Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 ze dne 20. září 2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) [online]. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [vid. 15. 9. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:277:0001:0001:CS:PDF>
53. Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013 ze dne 17. prosince 2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 [online]. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [vid. 22. 2. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0487:0548:cs:PDF>
54. PĚLUCHA, Martin a Zuzana BEDNAŘÍKOVÁ. *Rozvoj venkova v kontextu postupující reformy SZP EU – příspěvek na doktorandský workshop* [online]. 21. 5. 2008 [21. 6. 2013]. Dostupné z: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/peluchavenkov.pdf>
55. POSTRÁNECKÝ, Josef. Možnosti a limity podpory rozvoje venkova v programovacím období 2014–2020. *Inflow: Deník veřejné zprávy* [online]. 30. 10. 2013 [24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6618759>
56. RESPEK INSTITUT. *Společná zemědělská politika EU*. [online]. © 2010 Respekt institut, o.p.s. [17. 6. 2013]. Dostupné z: http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/SZP_EU.pdf
57. Rozhodnutí Rady (ES) č. 144/2006 ze dne 20. února 2006 o strategických směrech Společenství pro rozvoj venkova (programové období 2007–2013) [online]. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [vid. 15. 9. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:055:0020:0029:CS:PDF>
58. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (2014a). *Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství* [online]. © SZIF 2000–2014 [20. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/op>
59. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (2014b). *Horizontální plán rozvoje venkova* [online]. © SZIF 2000–2014 [28. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/hrdp>

60. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (2014c). *Místní akční skupina* [online]. © SZIF 2000–2014 [20. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd/osa4/1/11>
61. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (2014d). *Realizace místní rozvojové strategie* [online]. © SZIF 2000–2014 [21. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd/osa4/1/12>
62. TABERY, Josef. Program rozvoje venkova hlásí: Bude vyčerpáno. *Inflow: Venkov* [online]. Listopad – prosinec 2013, č. 14 [20. 3. 2014]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/279530/VENKOV_c6_2013.pdf
63. VOŠTA, Milan (2010a). Udržitelný rozvoj venkovského prostoru České republiky v kontextu nástrojů Evropské unie. *Inflow: Acta Oeconomica Pragensia* [online]. 2010, č. 5, s. 20–34 [19. 1. 2013]. ISSN 0572–3043.
64. VOŠTA, Milan (2010b). Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice. *Inflow: Současná Evropa* [online]. 2010, č. 2, 134–139 [15. 1. 2014]. ISSN 1804–1280. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/abstrakt.php3?IDcl=42>

Interní zdroje Ministerstva zemědělství

65. ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA (2013a). *Prezentace Programu rozvoje venkova na období 2014 – 2020*. Listopad 2013, interní materiál Řídícího orgánu Programu rozvoje venkova.
66. ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA (2013b). *Aktuální stav implementace PRV*. Srpen 2013, interní materiál Řídícího orgánu Programu rozvoje venkova.
67. ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA (2014a). *Návrh Programu rozvoje venkova 2014–2020 (verze leden 2014)*. Leden 2014, interní materiál ředitele odboru Řídícího orgánu Programu rozvoje venkova.
68. ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA (2014b). *Prezentace Programu rozvoje venkova na období 2014 – 2020*. Leden 2014, interní materiál Řídícího orgánu Programu rozvoje venkova.
69. ŘÍDÍCÍ ORGÁN PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA (2014c). *Čerpání PRV leden 2014*. Leden 2014, interní materiál ředitele odboru Řídícího orgánu Programu rozvoje venkova.

Seznam zkratek

AEO	Agroenvironmentální opatření
ČR	Česká republika
EAFRD	<i>European Agricultural Fund for Rural Development</i> Evropský zemědělský fond rozvoje venkova
EAGF	<i>European Agricultural Guarantee Fund</i> Evropský zemědělský záruční fond pro přímé platby
EAGGF	<i>European Agricultural Guidance and Guarantee Fund</i> Evropský zemědělský záruční a orientační fond
EFF	<i>European Fisheries Fund</i> Evropský rybářský fond
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMMF	<i>European Maritime and Fisheries Fund</i> Evropský námořní a rybářský fond
ERDF	<i>European Regional Development Fund</i> Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	<i>European Social Fund</i> Evropský sociální fond
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
ESUO	Evropského společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EUR	Oficiální měnou zemí eurozóny
EUROSTAT	Evropský statistický úřad
HRDP	<i>Horizontal Rural Development Plan</i> Horizontální plán rozvoje venkova
FIFG	<i>Financial Instrument for Fisheries Guidance</i> Finanční nástroj na podporu rybolovu
FS	Fond soudržnosti
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> Všeobecná dohoda o clech a obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
ISPA	<i>Instrument for Structural Policies for Pre-Accession</i> Nástroj předvstupní pomoci

JEA	Jednotný evropský akt
LEADER	<i>Liaison entre les actions economic rural</i> Iniciativa na propojení evropského venkova
LFA	<i>Less favoured areas</i> Méně příznivé oblasti
LIPS	Geografický informační systém, který je tvořen evidencí využití zemědělské půdy
MAS	Místních akční skupina
MMR	Ministerstva pro místní rozvoj
MZe	Ministerstvo zemědělství
NSPRV	Národní strategický plán rozvoje venkova
NUTS	<i>La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques</i> Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	<i>Organisation for European Cooperation and Development</i> Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OEEC	<i>Organisation for European Economic Cooperation</i> Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci
OPPI	Operačním programem podnikání a inovace
OPRVMZ	Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství
OPŽP	Operačního programu Životní prostředí
PRV	Program rozvoje venkova
SAPARD	<i>Special Action For Pre-Accession measures For Agriculture and Rural Development</i> Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SSR	Společný strategický rámec
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
WTO	<i>World Trade Organization</i> Světová obchodní organizace

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 3.1 Osy a cíle Národního strategického plánu rozvoje venkova	43
Tabulka 3.2 Finanční plán programu rozvoje venkova dle jednotlivých os na programovací období 2007 – 2013	48
Tabulka 3.3 Přehled opatření Programu rozvoje venkova ČR 2014 – 2020	53
Tabulka 4.1 Základní charakteristiky opatření Osy I Programu rozvoje venkova	61
Tabulka 4.2 Základní charakteristiky opatření Osy II Programu rozvoje venkova	66
Tabulka 4.3 Implementace Osy II dle stavu žádostí o dotaci	68
Tabulka 4.4 Základní charakteristiky opatření Osy III Programu rozvoje venkova	71
Tabulka 4.5 Základní charakteristiky opatření Osy IV programu rozvoje venkova	75
Tabulka 4.6 Základní charakteristiky opatření Osy V	79
Tabulka 4.7 Implementace Programu rozvoje venkova dle projektových opatření	87

Seznam grafů

Graf 4.1 Finanční alokace dle opatření Osy I	62
Graf 4.2 Implementace Osy I dle stavu žádostí o dotaci	63
Graf 4.3 Implementace opatření Osy I dle míry závazkování finančních prostředků	64
Graf 4.4 Implementace opatření Osy I dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům	65
Graf 4.5 Finanční alokace dle opatření Osy II	67
Graf 4.6 Implementace opatření Osy II dle míry závazkování finančních prostředků	69
Graf 4.7 Implementace opatření Osy II dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům	70
Graf 4.8 Finanční alokace dle opatření Osy III	72
Graf 4.9 Implementace Osy III dle stavu žádostí o dotaci	73
Graf 4.10 Implementace opatření Osy III dle míry závazkování finančních prostředků	74
Graf 4.11 Implementace opatření Osy III dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům	75
Graf 4.12 Finanční alokace dle opatření Osy IV	76
Graf 4.13 Implementace Osy IV dle stavu žádostí o dotaci	77
Graf 4.14 Implementace opatření Osy IV dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům	78

Graf 4.15 Finanční alokace dle opatření Osy V	79
Graf 4.16 Implementace Osy V dle stavu žádostí o dotaci	80
Graf 4.17 Implementace opatření Osy V dle míry závazkování finančních prostředků	80
Graf 4.18 Implementace opatření Osy V dle míry proplácení finančních prostředků příjemcům	81
Graf 4.19 Stav implementace Programu rozvoje venkova k 31. 1. 2014	82
Graf 4.20 Stav implementace opatření Programu rozvoje venkova dle míry závazkování a proplácení finančních prostředků příjemcům	83
Graf 4.21 Implementace Programu rozvoje venkova ČR dle projektových opatření k 31. 12. 2012	85
Seznam obrázků	
Obrázek 2.1 Hierarchie programování politiky rozvoje venkova v období 2007–2013	25
Obrázek 2.2 Hierarchie programování politiky rozvoje venkova v období 2014–2020	30

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....
jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha 1

Vymezení převážně venkovských, převážně městských a výrazně venkovských regionů NUTS 3 v EU-27 dle metodiky OECD v roce 2010

Příloha 2

Vymezení převážně městských, smíšených a převážně venkovských regionů NUTS 3 v EU v roce 2010 dle metodiky Evropské komise

Příloha 3

Vymezení hustě osídlených, středně osídlených a řídko osídlených oblastí na úrovni LAU 2 v EU v roce 2011 dle metodiky Evropské komise

Příloha 4

Význam venkovských oblastí v EU-27 v roce 2009 (na základě metodiky Evropské komise)

Příloha 5

Procentuální podíl převážně městských, smíšených a převážně venkovských regionů na rozloze, populaci, HDP a zaměstnanosti v jednotlivých členských státech EU na úrovni NUTS 3 v roce 2009 dle metodiky Evropské komise

Příloha 6

Struktura Programu rozvoje venkova 2014–2020

Příloha 7

Implementace Osy I dle stavu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012

Příloha 8

Implementace opatření Osy I dle počtu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012

Příloha 9

Počet podpořených podniků v rámci nárokových opatření Osy II k 31. 12. 2012

Příloha 10

Implementace Opatření II.2.4 od počátku programovacího období do 31. 12. 2012

Příloha 11

Implementace Osy III dle stavu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012

Příloha č. 12

Implementace opatření Osy III dle počtu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012

Příloha 13

Implementace Osy IV dle stavu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012

Příloha 14

Implementace opatření Osy IV dle počtu žádostí o dotaci od počátku programovacího období do 31. 12. 2012

Příloha 15

Stav čerpání z Programu rozvoje venkova od počátku programovacího období 2007 – 2013 do 31. 1. 2014